

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

Oversigt
over
Selskabets Virksomhed
1981 – 1982

With an English Summary

Kommissionær: Munksgaard

København 1982

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab udgiver følgende publikationsrækker:

The Royal Danish Academy of Sciences and Letters issues the following series of publications:

Bibliographical Abbreviation:

Oversigt over Selskabets Virksomhed (8°) <i>(Annual in Danish)</i>	Overs. Dan. Vid. Selsk.
Historisk-filosofiske Meddelelser (8°) Historisk-filosofiske Skrifter (4°) <i>(History, Philology, Philosophy, Archaeology, Art History)</i>	Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk. Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.
Matematisk-fysiske Meddelelser (8°) <i>(Mathematics, Physics, Chemistry, Astronomy, Geology)</i>	Mat. Fys. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Biologiske Skrifter (4°) <i>(Botany, Zoology, General Biology)</i>	Biol. Skr. Dan. Vid. Selsk.

Adresse/*The address is:*

*Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab/
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters,
H. C. Andersens Boulevard 35,
DK-1553 Copenhagen V,
Denmark.*

Selskabets kommissionær/*The publications are sold by the agent of the Academy:*

MUNKSGAARD EKSPORT- OG TIDSSKRIFTSERVICE/
MUNKSGAARD EXPORT AND SUBSCRIPTION SERVICE
*Nørre Sogade 35,
DK-1370 Copenhagen K.
Denmark.*

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

Oversigt

over

Selskabets Virksomhed

1981 – 1982

With an English Summary

Kommissionær: Munksgaard

København 1982

Redaktionen sluttet den 30. juni 1982.
Færdig fra trykkeriet oktober 1982.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Selskabets medlemmer	5
Selskabets tillidshverv	37
Beretning om møder	53
Uddrag af behandlede sager	65
Regnskaber	
Selskabet	74
Selskabets Bidragsfond	76
Niels Bohr Legatet	78
Selskabets kommissioner og repræsentanter i kommissioner	
Udvalget for udadrettet virksomhed	79
European Science Foundation	80
Udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturenes historie	81
Forskningsarealer	83
Udforskning af Danmarks ældste landbrug og de samtidige naturforhold ..	85
Undersøgelse af de i dansk privateje bevarede kilder til dansk historie ...	88
Corpus Lexicographorum Graecorum	89
Thesaurus Linguae Latinae	89
Carlsbergfondets syriske ekspeditioner	89
Dansk Bilharziose Laboratorium	90
Nationalkomiteen for Council for International Organization of Medical Sciences	92
Nationalkomiteerne under Union Académique Internationale	92
Corpus Vasorum Antiquorum	93
Novum Glossarium Mediae Latinitatis	94
Monumenta Musicae Byzantinae	94
A Critical Pāli Dictionary	95
Corpus Antiquitatum Americanensium	97
Sylloge Nummorum Graecorum	97
Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae	97
Atlas Linguarum Europae	98
Jewish Art Index	99
Nationalkomiteerne under International Council of Scientific Unions	99
International Geographical Union	101
International Union of Biochemistry	102
International Union of Biological Sciences	102

International Union of Crystallography	103
International Union of Geodesy and Geophysics	105
Dansk deltagelse i geodynamisk projekt ved International Union of Geological Sciences	107
International Union of Geological Sciences og International Mineralogical Association	108
International Union of the History and Philosophy of Science	109
International Union of Pure and Applied Biophysics	110
International Union of Pure and Applied Chemistry	111
International Union of Pure and Applied Physics	112
International Union of Physiological Sciences	113
International Union of Theoretical and Applied Mechanics	113
Scientific Committee on Oceanographic Research	114
Union Radio Scientifique Internationale	115
World Climate Research Programme	115
Mindeord	
Johannes Nicolaisen ved C. J. Becker	118
Aksel Tovborg Jensen ved C. J. Ballhausen	132
Aage Kabell ved Erik Dal	147
Gunnar Bech ved H. Bach	152
Summary of the Report	169

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Sekretariat

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 35, 1553 København V. (01) 11 32 40*

Kontortid: Kl. 9.00–15.00

Fuldmægtig: Lise Fremm, Peter Bangsvej 115, 2000 København F

DET KONGELIGE DANSKE
VIDENSKABERNES SELSKAB

PROTEKTOR
HENDES MAJESTÆT DRONNINGEN

Præsident: Professor Jens Lindhard

Vicepræsident og formand for den humanistiske klasse:

Professor, dr. phil. Henrik Glahn

Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse:

Professor, dr. phil. Henning Sørensen

Sekretær: Professor, dr. med. Christian Crone

Redaktør og arkivar: Administrator, dr. phil. Erik Dal

Kasserer: Professor, dr. phil. E. Sparre Andersen

Bibliotekar: Professor, dr. phil. Jes Asmussen

INDENLANDSKE MEDLEMMER

DEN HUMANISTISKE KLASSE

Andersen, Poul Max Henrik (f. 8.6.1901), dr. phil., fh. professor i dansk dialektologi ved Kbh.s Universitet. Markvej 11, 2400 Kbh. NV (5.4.68)

Asmussen, Jes Peter (f. 2.11.1928), dr. phil., professor i iransk filologi ved Kbh.s Universitet. R. – Selskabets bibliotekar. – Bredgade 77, 1260 Kbh. K (13.4.73)

Bach, Peter Heinrich Nielsen (f. 17.7.1905), dr. phil., fh. professor i germansk filologi ved Aarhus Universitet. K. Æblehaven 1, 8240 Risskov (5.4.74)

Bagge, Povl (f. 30.11.1902), dr. phil., fh. professor i historie ved Kbh.s Universitet. Sortedam Dossering 69, 2100 Kbh. Ø (6.4.62)

Becker, Carl Johan (f. 3.9.1915), dr. phil., professor i nordisk arkæologi og europæisk forhistorie ved Kbh.s Universitet. R¹. – Formand for kassekommissionen. – Egernevej 23, 2000 Kbh. F (7.4.61)

- Bjerrum, Anders Poulsen (f. 12.3.1903), dr. phil., fh. prof. i dansk sprog ved Kbh.s Universitet. Skovgårdsvej 8, 2920 Charlottenlund (2.4.71)
- Bjøl, Erling (f. 11.12.1918), dr. scient. pol., professor i statskundskab ved Aarhus Universitet. Arnakvænge 13, 8270 Højbjerg (5.4.74)
- Blegvad, Mogens (f. 25.6.1917), dr. phil., professor i filosofi ved Kbh.s Universitet. R¹. – Formand for Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark. – Soldalen 7, 2100 Kbh. Ø (13.4.73)
- †Blinkenberg, Andreas Peter Damsgaard (f. 13.2.1893, d. 22.2.1932), dr. phil. & litt., fh. professor i romansk filologi ved Aarhus Universitet. K. Strandvænget 7, 8240 Risskov (14.4.44)
- Bredsdorff, Elias Lunn (f. 15.1.1912), dr. phil., fh. Reader in Scandinavian Studies ved universitetet i Cambridge, Engl., Kronprinsesse Sofies Vej 28, 2000 Kbh. F (udenl. medl. 1975, indenl. medl. 1980)
- Brøndsted, Mogens Holger (f. 12.11.1918), dr. phil., professor i nordisk litteratur ved Odense Universitet, Åløkken 50, 5250 Odense SV (1978)
- †Christensen, Aksel Erhard (f. 11.9.1906, d. 15.12.1981), dr. phil., fh. professor i historie ved Kbh.s Universitet. Fuglesangsvej 27 H, 3460 Birkerød (5.4.68)
- Christensen, Bent (f. 20.11.1921), dr. jur., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. Soldalen 3, 2100 Kbh. Ø (1982)
- Christensen, Christen Torben (f. 29.3.1921), dr. theol., professor i kirkehistorie ved Kbh.s Universitet. R¹. Skovduevej 13, 2970 Hørsholm (1978)
- Christensen, Johnny Carl (f. 5.3.1930), dr. phil., professor i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Holgersvej 3, 2920 Charlottenlund (1979)
- Christiansen, Sofus Emil (f. 23.6.1930), dr. phil., professor i geografi (med særligt henblik på landbrugsgeografi og økologisk kulturgeografi) ved Kbh.s Universitet. Hummeltoften 16, 2830 Virum (1979)
- Dal, Per Johan Erik (f. 20.12.1922), dr. phil., administrator ved Det danske Sprog- og Litteraturselskab. R. – Selskabets redaktør. – Forchammersvej 1, 1920 Kbh. V (2.4.71)
- Dalgård, Sune Bysted (f. 9.5.1922), dr. phil., landsarkivar ved Landsarkivet for Sjælland. R. Italiensvej 56, 2300 Kbh. S (5.4.74)
- Egerod, Søren Christian (f. 8.7.1923), dr. phil., professor i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk ved Kbh.s Universitet. R¹. Rågevej 10, 2900 Hellerup (2.4.71)
- Ejskjær, Inger Jensen (f. 20.5.1926), dr. phil., professor i dansk dialektologi ved Kbh.s Universitet. R. Højbovænge 48, 3500 Værløse (1981)
- Ellehøj, Svend Aage Jensen (f. 8.9.1924), dr. phil., professor i historie

- ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Otto Mønstedts Gade 1, 1571 Kbh. V (3.4.70)
- Eller, Povl Henrik (f. 8.11.1925), dr. phil., museumsdirektør ved Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Frederiksborg Slot, 3400 Hillerød (1982)
- Estrup, Hector (f. 16.1.1934), dr. polit., professor i nationaløkonomi ved Kbh.s Universitet. Stockholmsgade 31, 2100 Kbh. Ø (1980)
- Favrholdt, David Cornaby (f. 24.4.1931), dr. phil., professor i filosofi ved Odense Universitet. Oehlenschlägersvej 57, 5000 Odense (1976)
- Fink, Troels Marstrand Trier (f. 18.4.1912), dr. phil., fh. professor i historie ved Aarhus Universitet. *K*. Vægterpladsen 1, 6200 Åbenrå (Udenl. medl. 74, indenl. medl. 77)
- Fischer, Erik (f. 8.10.1920), mag. art., overinspektør, lektor i kunsthistorie ved Kbh.s Universitet. *R*. Den kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, Sølvgade, 1307 Kbh. K (1977)
- Fischer-Jørgensen, Eli (f. 11.2.1911), dr. phil., fh. professor i fonetik ved Kbh.s Universitet. Kongestien 45, 2830 Virum (5.4.68)
- From, Franz Gustav (f. 14.2.1914), dr. phil., fh. professor i psykologi ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Azaleavej 28, 2500 Valby (5.4.74)
- Gelting, Jørgen Henrik (f. 19.12.1912), dr. polit., professor i nationaløkonomi ved Aarhus Universitet. Krathusvej 6, 8240 Risskov (1975)
- Gjødesen, Mogens (f. 15.7.1915), mag. art., fh. direktør for Ny Carlsberg Glyptotek. Store Kongensgade 77, 1264 Kbh. K (1978)
- Glahn, Henrik (f. 29.5.1919), dr. phil., professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. *R*¹. – Vicepræsident og formand for den humanistiske klasse. – Asgårdsvej 13, 1811 Kbh. V (7.4.72)
- Glamann, Kristof (f. 26.8.1923), dr. phil., fil. dr., fh. professor i historie ved Kbh.s Universitet, formand for Carlsbergfondets direktion. Bjerregårdsvej 6, 2500 Valby (5.4.68)
- Glob, Peter Vilhelm (f. 20.2.1911), dr. phil., fh. rigsantikvar og professor i nordisk arkæologi og europæisk forhistorie ved Aarhus Universitet. *MI & A*. Fredensdal, Dybdalsvej, Agri, 8420 Knebel (7.4.61)
- Gomard, Bernhard (f. 9.1.1926), dr. jur., jur. dr., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Hyldegårds Tværvej 10 A, 2920 Charlottenlund (1975)
- Grane, Leif Henning (f. 1.11.1928), dr. theol., professor i teologi (kirke- og dogmehistorie, særligt Nordens Kirkehistorie) ved Kbh.s Universitet. Store Kannikestræde 2, 1169 Kbh. K (1981)

- Hald, Kristian (f. 9.9.1904), dr. phil., fh. professor i nordiske sprog ved Kbh.s Universitet. Grundtvigs Vej 8 A, 1864 Kbh. V (7.4.61)
- Hammershaimb, Erling (f. 3.3.1904), dr. theol. & phil., fh. professor i semitisk filologi ved Aarhus Universitet. K. Jens Munks Vej 25, 8200 Århus N (1.4.66)
- Hansen, Svend Aage (f. 4.4.1919), dr. polit., professor i dansk samfundsbeskrivelse og dansk økonomisk historie. R¹. Økonomisk Institut, Studiestræde 6, 1455 Kbh. K (1981)
- Hansen, Aage Kristian (f. 3.9.1894), dr. phil., Slotsvej 16, 2920 Charlottenlund (11.4.58)
- Helgason, Jón (f. 30.6.1899), dr. phil. & litt., fh. professor i islandsk sprog og litteratur ved Kbh.s Universitet. Kjarstrupevej 33, 2500 Valby (9.4.54)
- Hendriksen, Hans (f. 6.6.1913), dr. phil., professor i indisk-østerlandsk filologi ved Kbh.s Universitet. R¹. Søllerød Park 9/1, 2840 Holte (1977)
- Hjorth, Poul Valdemar Lindegård (f. 24.7.1927), dr. phil., professor i nordiske sprog ved Kbh.s Universitet. R. Anemonevej 25, 2970 Hørsholm (5.4.74)
- Hvidtfeldt, Anton Poul Arild Peter (f. 26.6.1915), dr. phil., professor i religionssociologi ved Kbh.s Universitet. R. Dommergården, 4243 Rude (1975)
- Jacobsen, Eric August (f. 5.4.1923), dr. phil., professor i engelsk sprog og litteratur ved Kbh.s Universitet. Schweizerdalstien 51, 2610 Rødovre (2.4.71)
- Jansen, Frederik Julius Billeskov (f. 30.9.1907), dr. phil., fh. professor i dansk litteratur ved Kbh.s Universitet. K. Frydendalsvej 20, 1809 Kbh. V (12.4.57)
- Jensen, Povl Johannes (f. 3.5.1911), dr. phil., fh. professor i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. R¹. Ellekærgård, Bjergvej 5, Håstrup, 5600 Fåborg (6.4.62)
- Johansen, Holger Friis (f. 29.4.1927), dr. phil., professor i klassisk filologi ved Aarhus Universitet. R. Fortebakken 38, 8240 Risskov (1977)
- Johansen, Karsten Friis (f. 5.12.1930), dr. phil., professor i antik og middelalderlig filosofi ved Kbh.s Universitet. R. Hjortekærvej 177 B, 2800 Lyngby (1978)
- †Kabell, Aage Nicolai (f. 25.7.1920, d. 20.12.1981), dr. phil., professor i nordisk litteratur ved Aarhus Universitet. Marselis Boulevard 21, 8000 Århus C (5.4.74)

- Larsen, Jens Peter (f. 14.6.1902), dr. phil., fh. professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. R¹. Bernstorffs Vej 244, 2920 Charlottenlund (8.4.60)
- Lidin, Olof Gustav (f. 3.2.1926), dr. phil., professor i japansk ved Kbh.s Universitet. Øverødvej 67B, 2840 Holte (1980)
- Læssøe, Jørgen (f. 2.6.1924), dr. phil., professor i assyriologi ved Kbh.s Universitet. R¹. Bredgade 77, 1260 Kbh. K (3.4.70)
- Matthiessen, Poul Chr. (f. 1.2.1933), dr. polit., professor i demografi ved Kbh.s Universitet. Triumfvej 67, 2800 Lyngby (1982)
- Monberg, Torben (f. 25.7.1929), dr. phil., fh. professor i kultursociologi ved Kbh.s Universitet, fh. overinspektør ved Nationalmuseets etnografiske samling, Kbh. Veksebo, 3480 Fredensborg (1975)
- Moustgaard, Ib Kristian (f. 10.1.1926), dr. phil., professor i psykologi ved Kbh.s Universitet. R. Høyrups Allé 23, 2900 Hellerup (1979)
- Nielsen, Eduard Mikael Vandborg (f. 8.5.1923), dr. theol., professor i teologi ved Kbh.s Universitet, Vasehøjvej 4, 2920 Charlottenlund (1981)
- Nielsen, Thøger Harald (f. 30.10.1919), dr. jur., fh. professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. R¹. Retsvidenskabeligt Institut. Studiestræde 6, 1455 Kbh. K (1980)
- Nøjgaard, Morten (f. 28.7.1934), dr. phil., professor i romansk sprog og litteratur ved Odense Universitet. Åløkken 48, 5250 Odense SV (1982)
- Olsen, Olaf Heymann (f. 7.6.1928), dr. phil., rigsantikvar, fh. professor i middelalder-arkæologi ved Aarhus Universitet. Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12, 1220 Kbh. K (1979)
- Petersen, Erling Ladewig (f. 1.4.1929), dr. phil., professor i historie ved Odense Universitet. Løkkevej 82, 5250 Odense SV (1978)
- Pinborg, Jan Beck (f. 29.4.1937), dr. phil., professor i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Parkvej 15, Bløvsstrød, 3450 Allerød (1980)
- Rasmussen, Holger (f. 8.4.1915), dr. phil., overinspektør ved Nationalmuseet, Brede. R. Fuglsangvej 30, 2830 Virum (1978)
- Rasmussen, Poul Nørregaard (f. 9.5.1922), dr. polit., professor i nationaløkonomi ved Kbh.s Universitet. Strandboulevarden 32, 2100 Kbh. Ø (5.4.74)
- Riis, Poul Jørgen (f. 26.5.1910), dr. phil., fh. professor i klassisk arkæologi ved Kbh.s Universitet. – Selskabets præsident 1975–1981. – Roskildevej 102, 2500 Valby (10.4.53)

- Rischel, Jørgen (f. 10.8.1934), dr. phil., professor i lingvistik ved Kbh.s Universitet. Stenhøjgårdsvej 57, 3460 Birkerød (1978)
- Raasted, Jørgen Juul (f. 19.3.1927), dr. phil., docent i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Svanevej 12, 4000 Roskilde (1980)
- Sass, Else Kai (f. 6.1.1912), mag. art., fh. professor i kunsthistorie ved Kbh.s Universitet. Brolæggerstræde 5, 1211 Kbh. K (1975)
- Schiørring, Nils (f. 8.4.1910), dr. phil., fh. professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. R¹. Forchammersvej 2, 1920 Kbh. V (6.4.62)
- †Skautrup, Jens Peter Andreas (f. 21.1.1896, d. 5.8.1982), dr. phil., fh. professor i nordiske sprog ved Aarhus Universitet. K., DM. Stationsgade 23, 8240 Risskov (12.4.57)
- Skrubbeltrang, Fridlev Sørensen (f. 5.8.1900), dr. phil., fh. lektor i landbohistorie ved Kbh.s Universitet. Hulsøvang 18, 2960 Rungsted Kyst (9.4.65)
- Skyum-Nielsen, Niels Holger (f. 17.10.1921), dr. phil., professor i historie ved Kbh.s Universitet. R¹. Langhøjvej 6, 2650 Hvidovre (2.4.71)
- Spang-Hanssen, Ebbe Cato (f. 14.9.1928), professor i romansk filologi ved Kbh.s Universitet. Lindevej 29, Hareskov, 3500 Værløse (1982)
- Spang-Hanssen, Henning (f. 22.1.1920), dr. phil., professor i anvendt og matematisk lingvistik ved Kbh.s Universitet. Moltkesvej 40, 2000 København F (1977)
- Steensberg, Axel (f. 1.6.1906), dr. phil., fh. professor i materiel folkekultur, med særligt henblik på Norden, ved Kbh.s Universitet. R¹. Cæciliavej 30, 2500 Valby (9.4.54)
- Stensgaard, Niels (f. 7.3.1932), dr. phil., professor i historie ved Kbh.s Universitet. Lemnosvej 19, 2300 Kbh. S (1982)
- Stief, Carl (f. 11.8.1914), dr. phil., professor i slavisk filologi ved Kbh.s Universitet. R¹. Vespervej 34, 2900 Hellerup (2.4.71)
- Svane, Gunnar (f. 25.9.1927), dr. phil., professor i slavisk filologi ved Aarhus Universitet. Hasle Ringvej 113, 8200 Århus N (1979)
- Sørensen, Bengt Algot (f. 24.11.1927), dr. phil., professor i germansk filologi ved Odense Universitet. Campusvej 55, 5230 Odense M (1978)
- Sørensen, John Kousgård (f. 6.12.1925), dr. phil., professor i dansk sprog ved Kbh.s Universitet. Nivåvænge 12, 2990 Nivå (1980)
- Sørensen, Søren (f. 29.9.1920), dr. phil., professor i musikvidenskab ved Aarhus Universitet. K. Lindevangsvej 4, 8240 Risskov (1977)
- Thomsen, Niels Jørgen (f. 21.4.1930), dr. phil., professor i historie ved Kbh.s Universitet. Christiansholms Parallelvej 1, 2930 Klampenborg (1976)

- Thomsen, Rudi (f. 21.7.1918), dr. phil., professor i oldtidens historie ved Aarhus Universitet. Funch Thomsens Gade 4, 8200 Århus N (14.4.67)
- Waaben, Knud (f. 6.6.1921), dr. jur., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. Åmosebakken 8, 2830 Virum (1977)

DEN NATURVIDENSKABELIGE KLASSE

fys betegner den matematisk-fysiske gruppe, biol den biologiske gruppe

- Als-Nielsen, Jens Aage (f. 21.1.1939), dr. phil., leder af sektionen for faststoffysik, Fysikafdelingen, Forsøgsanlæg Risø. Fuglebakkevej 57, 2000 Kbh. F (1981 – fys)
- Andersen, Einar Anton (f. 16.9.1905), dr. phil., fh. professor i geodæsi ved Kbh.s Universitet, fh. direktør for Geodætisk Institut. K¹. Kilde-skovsvej 81, 2820 Gentofte (11.4.58 – fys)
- Andersen, Erik Albrecht Sparre (f. 29.12.1919), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. – Selskabets kasserer. – Vejlesøpar-ken 6, 2840 Holte (6.4.62 – fys)
- Andersen, Jens Ulrik (f. 2.9.1941), professor i eksperimentalfysik ved Aarhus Universitet. Dybrovej 3, 8270 Højbjerg (1982 – fys)
- Andersen, Svend Olav (f. 9.10.1929), dr. phil., professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. Platanvej 24, 1810 Kbh. V (1977 – biol)
- Andersen, Svend Thorkild (f. 12.9.1926), dr. phil., statsgeolog ved Danmarks geologiske Undersøgelse. Nordvangsparken 35, 3460 Birkerød (5.4.74 – biol)
- Andersen, Torkild (f. 19.6.1934), dr. phil., professor i fysik ved Aarhus Universitet. Klokkerbakken 37, 8210 Århus V (1979 – fys)
- Asmussen, Erling (f. 6.8.1907), dr. phil., fh. professor i gymnastikteori ved Kbh.s Universitet. Kollegievej 17, 2920 Charlottenlund (6.4.62 – biol)
- Asmussen, Johannes Robert Wirenfeldt (f. 26.3.1903), dr. phil., fh. professor i kemi ved Danmarks tekniske Højskole. K¹. Allégade 8a, 2000 Kbh. F (6.4.62 – fys)
- Bak, Børge Nielsen (f. 31.12.1912), dr. phil., fh. professor i molekylspektroskopi ved Kbh.s Universitet. R¹. Søager 18, 2820 Gentofte (11.4.58 – fys)
- Bak, Thor Anders (f. 28.4.1929), dr. phil., professor i kemi ved Kbh.s Universitet. R. Gruts Allé 8, 2900 Hellerup (9.4.65 – fys)

- Ballhausen, Carl Johan (f. 4.4.1926), dr. phil., professor i kemi ved Kbh.s Universitet. R¹. Holmegårdsvej 31, 2920 Charlottenlund (9.4.65 – fys)
- Bang, Thøger Sophus Vilhelm (f. 27.6.1917), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. R¹. Vagtelvej 8, 2000 Kbh. F (15.4.55 – fys)
- Barndorff-Nielsen, Ole Eiler (f. 18.3.1935), dr. phil., professor i matematik med særligt henblik på matematisk statistik ved Aarhus Universitet. Matematisk Institut, Ny Munkegade, 8000 Århus C (1980 – fys.)
- Behnke, Olav (f. 3.5.1929), dr. med., professor i cytologi ved Kbh.s Universitet. Frederikkevej 19, 2900 Hellerup (5.4.74 – biol)
- Berg, Christian (2.6.1944), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Kaningårdsvej 23, 2830 Virum (1982 – fys)
- Berthelsen, Asger (f. 30.4.1928), dr. phil., professor i geologi ved Kbh.s Universitet. R¹. St. Regnegade 19A, 1110 Kbh. K (1977 – fys)
- Berthelsen, Ole (f. 24.3.1919), dr. phil., direktør for Danmarks geologiske Undersøgelse. R¹. Granhøjvej 18, 2800 Lyngby (1979 – biol)
- Birkelund, Tove (f. 28.11.1928), dr. phil., professor i historisk geologi ved Kbh.s Universitet. R. Birkehøj 18, 2900 Hellerup (2.4.71 – biol)
- Bjerrum, Jannik (f. 5.4.1909), dr. phil., fh. professor i kemi ved Kbh.s Universitet. K. Reersøgade 2, 2100 Kbh. Ø (2.4.48 – fys)
- Bjørnholm, Sven (f. 8.9.1927), dr. phil., docent i fysik ved Kbh.s Universitet. Frederiksberg Allé 45, 1820 Kbh. V (1977 – fys)
- Bohr, Aage Niels (f. 19.6.1922), dr. phil. & scient., professor i fysik ved Kbh.s Universitet. K. Granhøjen 10, 2900 Hellerup (15.4.55 – fys)
- Buchthal, Fritz (f. 19.8.1907), dr. med., fh. professor i neurofysiologi ved Kbh.s Universitet. R¹. National Inst. of Health, Bethesda, Md., U.S.A. (Udenlandsk medl. 12.4.46, indenl. medl. 1947 – biol)
- Buchwald, Vagn Fabritius (f. 23.6.1929), dr. scient., lektor i metal-lære ved Danmarks tekniske Højskole. Ingeborgvej 4, 2920 Charlottenlund (1979 – fys)
- Böcher, Tyge Wittrock (f. 25.10.1909), dr. phil., fh. professor i botanik ved Kbh.s Universitet. R¹. Fortunvej 90, 2920 Charlottenlund (2.4.71 – biol)
- Bøggild, Jørgen Kruse (f. 30.7.1903), dr. phil., fh. professor i fysik ved Kbh.s Universitet. Kirsteinsgade 2, 2100 Kbh. Ø (9.4.54 – fys)
- Christensen, Bent (f. 22.8.1930), dr. phil., professor i systematisk zoologi ved Kbh.s Universitet. R. Rypevej 19, 2970 Hørsholm (2.4.71 – biol)

- Crone, Ulrik Christian (f. 1.2.1926), dr. med., professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. – Selskabets sekretær. – Toldbodgade 79, 1253 Kbh. K (5.4.68 – biol)
- Dahl, Jens Peder (f. 30.7.1934), dr. phil., professor i kemisk fysik ved Danmarks tekniske Højskole. R. Digevænget 5. 2730 Herlev (1978 – fys)
- Dansgaard, Willi (f. 30.8.1922), dr. phil., professor i massespektrometri ved Kbh.s Universitet. Trørødvej 55, 2950 Vedbæk (1977 - fys)
- Eliassen, Erik (f. 8.9.1922), dr. phil., professor i teoretisk meteorologi ved Kbh.s Universitet. R¹. Dronningeengen 5, 2950 Vedbæk (1981 – fys)
- Ellitsgaard-Rasmussen, Knud (f. 23.6.1923), mag. scient., direktør for Grønlands geologiske Undersøgelse. R¹. FM. 2*. Hummeltoftevej 111, 2830 Virum (5.4.74 – fys)
- Engberg, Ingemar (f. 1.3.1935), med. dr., professor i fysiologi ved Aarhus Universitet. Stokrosevej 93, 8330 Beder (1977 – biol)
- Fenchel, Moritz Werner (f. 3.5.1905), dr. phil., fh. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Sønderengen 110, 2860 Søborg. (Udenl. medl. 12.4.46, indennl. medl. 1948 – fys)
- Fenchel, Tom Michael (f. 19.3.1940), dr. phil., professor i zoologi ved Aarhus Universitet. Skåde Højgårdsvej 88, 8270 Højbjerg (1977 – biol)
- Fiil, Niels Peter (f. 8.2.1941), lic. scient., lektor ved Mikrobiologisk Institut, Kbh.s Universitet, funktionschef for genetisk laboratorium på Novo Industri A/S. Fuglebakkevej 5, 2000 Kbh. F (1982 – biol)
- Forchhammer, Jes (f. 5.4.1934), dr. phil., afdelingsleder ved Fibiger-Laboratoriet. Krogmosevej 25, 2880 Bagsværd (1980 – biol)
- Fuglede, Bent (f. 8.10.1925), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. R¹. Trongårdsparken 67, 2800 Lyngby (5.4.68 – fys)
- Hald, Anders Hjorth (f. 3.6.1913), dr. phil., fh. professor i matematisk statistik ved Kbh.s Universitet. Furesøvej 87A, 2830 Virum (7.4.61 – fys)
- Hansen, Hans Jørgen Steen (f. 6.8.1939), dr. phil., docent i geologi ved Kbh.s Universitet. Mølleåparken 28, 2800 Lyngby (1978 – biol)
- Holmsgaard, Erik (f. 21.6.1921), dr. agro., forstander ved Statens forstlige Forsøgsvæsen, R¹. Springforbi. 2930 Klampenborg (1977 – biol)
- Holstener-Jørgensen, Helge (f. 10.12.1924), dr. agro., afdelingsleder ved Statens forstl. Forsøgsvæsen. Solbjerget 44, 3460 Birkerød (1980 – biol)
- Holter, Heinz Alois Alfred Friedrich (f. 5.6.1904), dr. med. & phil., fh. professor ved Carlsberg Laboratoriet og forstander for dets fysiologiske afdeling. R¹. Farendløse Enghave 37, 4100 Ringsted (14.4.44 – biol)

- Huus, Torben (f. 5.12.1919), dr. phil., professor i fysik ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Vordingborggade 11, 2100 Kbh. Ø (7.4.61 – fys)
- Jensen, Henning Højgaard (f. 21.11.1918), dr. techn., professor i fysik ved Kbh.s Universitet. Rødtjørnevej 18A, 2720 Vanløse (5.4.74 – fys)
- Jensen, Kai Arne (f. 27.3.1908), dr. phil., fh. professor i kemi ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Bøgehøj 64, 2900 Hellerup (2.4.48 – fys)
- Jessen, Børge Christian (f. 19.6.1907), dr. phil., fh. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Dantes Plads 3, 1556 Kbh. V (14.4.39 – fys)
- Jónasson, Pétur Mikkell (f. 18.6.1920), dr. phil., professor i ferskvandsbiologi ved Kbh.s Universitet. Ferskvandsbiologisk Laboratorium. Helsingørgade 51, 3400 Hillerød (1980 – biol)
- Jørgensen, Carl Christian Barker (f. 11.8.1915), dr. phil., professor i zoofysiologi med særligt henblik på sammenlignende fysiologi ved Kbh.s Universitet. Slettevej 8, 2860 Søborg (9.4.65 – biol)
- Kjeldgaard, Niels Ole (f. 2.6.1926), dr. phil., professor i molekylær biologi ved Aarhus Universitet. Høegh Guldbergsgade 57, 8000 Århus C (2.4.71 – biol)
- Kjær, Anders Clausen (f. 10.8.1919), dr. phil., professor i organisk kemi ved Danmarks tekniske Højskole. *R*¹. Opnæsgård 45, 2970 Hørsholm (6.4.62 – fys)
- Klenow, Hans (f. 7.2.1923), dr. phil., professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Skovmindevej 21, 2840 Holte (1975 – biol)
- Kofoed-Hansen, Otto Mogens (f. 25.4.1921), dr. phil., professor i reaktor-fysik ved Forsøgsanlæg Risø. Forelvej 12, 3450 Allerød (9.4.65 – fys)
- Kristensen, Leif (f. 4.1.1934), dr. phil., professor i matematik ved Aarhus Universitet. Vesttoften 2, 8250 Egå (2.4.71 – fys)
- Kristensen, Martin Kristian (f. 6.5.1888), dr. med., fh. overlæge ved Statens Seruminstitut. *K*. Nybodergården, vær. 205, Kronprinsesse-gade 61, 1306 Kbh. K (3.4.36 – biol)
- Kruhøffer, Poul Weber (f. 15.11.1914), dr. med., professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. Helsingørsvvej 39, 3480 Fredensborg (2.4.71 – biol)
- Kullenberg, Gunnar Erik Börje (f. 1.7.1938), dr. phil., professor i fysisk oceanografi ved Kbh.s Universitet. Institut for fysisk Oceanografi. Haraldsgade 6, 2200 Kbh. N (1980 – fys)
- Larsen, Kai (f. 15.11.1926), professor i botanik ved Aarhus Universitet. *R*. Gråstenvej 6, Søften, 8382 Hinnerup (1979 – biol)
- Larsen, Peder Olesen (f. 7.9.1934), dr. phil., professor i organisk kemi ved Landbohøjskolen. *R*. Hvidegårdsparken 8, 2800 Lyngby (1976 – biol)

- Lassen, Niels A. (f. 7.12.1926), dr. med., overlæge ved Bispebjerg Hospitals klinisk-fysiologiske laboratorium. R. Ole Olsens Allé 9, 2900 Hellerup (1978 – biol)
- Lassen, Niels Ove (f. 18.5.1914), dr. phil., professor i eksperimentalfysik ved Kbh.s Universitet. R¹. Søndervej 43, 2830 Virum (11.4.58 – fys)
- Lassen, Ulrik Vilhelm (f. 17.4.1930), dr. med., professor i zoofysiologi, med særligt henblik på almen fysiologi, ved Kbh.s Universitet; forskningsdirektør i Novo-Industri A/S. Skovmindevej 26, 2840 Holte (5.4.74 – biol)
- Linderberg, Jan Erik (f. 20.10.1934), fil. dr., professor i teoretisk kemi ved Aarhus Universitet. Dalvangen 58, 8270 Højbjerg (1982 – fys)
- Lindhard, Jens (f. 26.2.1922), professor i teoretisk fysik ved Aarhus Universitet. – Selskabets præsident fra 1982. – J. F. Willumsens Vej 4, 8270 Højbjerg (6.4.62 – fys)
- Lund, Bodil Jerslev (f. 30.4.1919), dr. phil., professor i kemi ved Danmarks farmaceutiske Højskole. R¹. Heslegårdsvej 39, 2900 Hellerup (2.4.71 – fys)
- Lund, Ebba (f. 22.9.1923), dr. scient., professor i veterinær virologi og immunologi ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. R. Dronningensgade 9, 1420 Kbh. K (1978 – biol)
- Lund, Henning (f. 15.9.1929), dr. phil., lektor i kemi ved Aarhus Universitet. Kemisk Institut, Aarhus Universitet, 8000 Århus C (1979 – fys)
- Lundquist, Frank (f. 31.5.1916), dr. phil., professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. Kastanievej 46, 2840 Holte (1977 – biol)
- Mackintosh, Allan Roy (f. 22.1.1936), dr. phil., fil. dr., professor i eksperimentel faststoffysik ved Kbh.s Universitet. R. Henrik Thomsens Vej 4, 3460 Birkerød (1977 – fys)
- Madsen, Ib Henning (f. 12.4.1942), Ph. D., lektor i matematik ved Aarhus Universitet. Vestervang 2, 8000 Århus C (1978 – fys)
- Marcker, Kjeld Adrian (f. 27.12.1932), professor i biologisk kemi ved Aarhus Universitet. Toftevej 1, 8250 Egå (1976 – biol)
- Maunsbach, Arvid B. (f. 9.5.1937), med. dr., professor i anatomi ved Aarhus Universitet. R. Agrivej 1, 8240 Risskov (1977 – biol)
- Michelsen, Axel Albert (f. 1.3.1940), dr. phil., professor i biologi ved Odense Universitet. R. Læssøegade 204, 5230 Odense M (1979 – biol)
- Mohr, Jan Gunnar Faye (f. 10.1.1921), dr. med., professor i medicinsk genetik ved Kbh.s Universitet. R¹. Skodsborgparken 62, 2942 Skodsborg (5.4.68 – biol)

- Mottelson, Ben Roy (f. 9.7.1926), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh. Abildgaardsgade 32, 2100 Ø (Udenl. medl. 11.4.58, indenl. medl. 1974 – fys)
- Munch-Petersen, Inger Agnete (f. 8.9.1917), dr. phil., professor i biologisk kemi ved Kbh.s Universitet. Prins Valdemarsvej 26, 2820 Gentofte (1978 – biol)
- Møller, Christian Knakkegård (f. 4.7.1920), dr. phil., professor i kemi ved Odense Universitet. Bødtchersvej 8, 5230 Odense M (5.4.68 – fys)
- Møller, Hans Bjerrum (f. 11.5.1932), dr. phil., underdirektør ved Forsøgsanlæg Risø. R. 4000 Roskilde (1978 – fys)
- Maaløe, Ole Urban (f. 15.8.1914), dr. med., professor i mikrobiologi ved Kbh.s Universitet. Ahlmanns Allé 38, 2900 Hellerup (8.4.60 – biol)
- Nathan, Ove Heymann Wandall (f. 12.1.1926), dr. phil., professor i fysik. Rektor ved Kbh.s Universitet. Svanevænget 4, 2100 Kbh. Ø (1976 – fys)
- Nielsen, Christian Overgaard (f. 16.1.1918), dr. phil., professor i zoologi med særligt henblik på almen zoologi, ved Kbh.s Universitet. Ravnsnæsvej 72, 3460 Birkerød (7.4.61 – biol)
- Nielsen, Halfdan Einer Steemann (f. 13.6.1907), dr. phil., fh. professor i ferskvandsbiologi ved Kbh.s Universitet. R¹., FM 2*. Vejlesøparken 9., 2840 Holte (11.4.58 – biol)
- Nissen, Poul Erik (f. 2.9.1939), lic. scient., lektor i astronomi ved Aarhus Universitet. Januarvej 39, 8210 Århus V (1979 – fys)
- Noe-Nygaard, Arne (f. 30.7.1908), dr. phil., fh. professor i geologi med særligt henblik på dynamisk geologi, ved Kbh.s Universitet. K., FM 2*. Lundehave, Nordre Strandvej 26 C, 3000 Helsingør (9.4.54 – fys)
- Olesen, Poul (f. 28.4.1939), mag. scient., lektor i teoretisk fysik ved Kbh.s Universitet. Gydevej 3A, 3070 Snekkersten (1980 – fys)
- Olsson, Lennart (f. 18.9.1949), dr. med., forskningsstipendiat i cancerbiologi ved Rigshospitalet (Planlægningsrådet for Forskningen). Ibstrupvej 20A, 2820 Gentofte (1982 – biol)
- Ottesen, Martin (f. 14.12.1920), dr. phil., professor ved Carlsberg Laboratoriet og forstander for dets kemiske afdeling. Gl. Carlsberg Vej 10, 2500 Valby (8.4.60 – biol)
- Pedersen, Gert Kjærgård (f. 13.4.1940), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Grants Allé 11, 2900 Hellerup (1977 – fys)
- Pedersen, Kai Julius (f. 31.3.1899), dr. phil., fh. docent i kemi ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. R. Agerkær 13, 2610 Rødovre (13.4.51 – fys)

- Pedersen, Olaf (f. 8.4.1920), dr. phil., professor i de eksakte videnskaber historie ved Aarhus Universitet. Elbækvej 16, 8240 Risskov (1978 – fys)
- Peters, Bernard (f. 22.12.1910), dr. phil., fh. professor og bestyrer af Dansk Rumforskningsinstitut. Lundtoftevej 155 A, 2800 Lyngby (Udenl. medl. 7.4.61, indenl. medl. 1968 – fys)
- Pihl, Mogens (f. 22.4.1907), dr. phil., fh. professor i fysik ved Kbh.s Universitet. Trondhjemsgade 12, 2100 Kbh. Ø (2.4.71 – fys)
- Poulsen, Valdemar Jules (f. 28.11.1929) dr. phil., professor i geologi ved Kbh.s Universitet, med særligt henblik på biostratigrafi. R. Solsiden 7, 3540 Lyngø (1981 – biol)
- Rasmussen, Svend Erik (f. 19.11.1925), dr. phil., professor i uorganisk kemi ved Aarhus Universitet. Højkolvej 39, 8210 Århus V (1981 – fys)
- Rehberg, Poul Kristian Brandt (f. 29.3.1895), dr. med., phil. & med. vet., fh. professor i zoofysiologi ved Kbh.s Universitet. V. Søgade 14, 1601 Kbh. V (14.4.44 – biol)
- Rehfeld, Jens Frederik (f. 11.10.1941), dr. med., professor i klinisk kemi ved Kbh.s Universitet. J. A. Schwartzgade 37, 2100 Kbh. Ø (1981 – biol)
- Reiz, Sven Anders Torsten (f. 7.6.1915), fil. dr., professor i astronomi ved Kbh.s Universitet. Løvspringsvej 3B, 2920 Charl. (3.4.59 – fys)
- Rudkjøbing, Mogens Hegelund (f. 6.9.1915), dr. phil., professor i astronomi ved Aarhus Universitet. Hejrebakken 22, 8220 Brabrand (7.4.61 – fys)
- Schäffer, Claus Erik (f. 31.1.1930), cand. polyt., professor i uorganisk kemi ved Kbh.s Universitet. Rønnebærvej 136 B, 2840 Holte (1977 – fys)
- Seidenfaden, Gunnar (f. 24.2.1908), dr. phil. & scient., botaniker, fh. ambassadør og udenrigsråd. *K¹*, *FM. 2**. Borsholmgård, 3100 Hornbæk (5.4.74 – biol)
- Siim, Jørgen Christian (f. 1.10.1915), dr. med., direktør for Statens Seruminstitut. Rosenørns Allé 10, 1970 Kbh. V (5.4.74 – biol)
- Simonsen, Morten (f. 31.3.1921), dr. med., professor i transplantations- og immunbiologi ved Kbh.s Universitet. Nørre Allé 71, 2100 Kbh. Ø. (Udenl. medl. 9.4.65, indenl. medl. 1968 – biol)
- Skou, Jens Christian (f. 8.10.1918), dr. med., professor i biofysik ved Aarhus Universitet. Rislundvej 9, 8240 Risskov (9.4.65 – biol)
- Sten-Knudsen, Ove (f. 14.3.1919), dr. med., professor i biofysik ved Kbh.s Universitet. Smakkegårdsvej 8, 2820 Gentofte (5.4.68 – biol)

- Strid, Arne Krister (f. 7.3.1943), fil. dr., professor i systematisk botanik ved Kbh.s Universitet. Tulipanvej 4, 3450 Allerød (1976 – biol)
- Strömngren, Bengt Georg Daniel (f. 21.1.1908), dr. phil. & scient., fh. professor i astronomi (astrofysik) ved Kbh.s Universitet. *K*¹. – Selskabets præsident 1969 – 1975. – Æresboligen Gl. Carlsberg, 2500 Valby (Indenl. medl. 14.4.39, udenl. medl. 6.2.59, indenl. medl. 1968 – fys)
- Svejgaard, Arne (f. 13.3.1937), dr. med., overlæge ved Vævstypelaboratoriet, Rigshospitalet. Skovvang 67, 3450 Allerød (1980 – biol)
- Sørensen, Henning (f. 20.4.1926), dr. phil., professor i petrologi ved Kbh.s Universitet. – Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse. – Furesøvej 81 B, 2830 Virum (1978 – fys)
- Thaysen, Jørn Hess (f. 19.10.1921), dr. med., professor i intern medicin ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Frederik V's Vej 21, 2100 København Ø (1977 – biol)
- Thorn, Niels Anker (f. 1.8.1924), dr. med., professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. Tonysvej 17, 2920 Charlottenlund (1982 – biol)
- Tornehave, Hans Marius Nielsen (f. 24.4.1915), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Tornebakken 45, 2830 Virum (8.4.60 – fys)
- Troels-Smith, Jørgen Andreas (f. 7.6.1916), dr. phil., overinspektør ved Nationalmuseet, fh. lektor i mosegeologi ved Kbh.s Universitet. Grønemose Allé 103, 2860 Søborg (7.4.61 – biol)
- Tygstrup, Niels (f. 26.5.1926), dr. med., professor i intern medicin ved Kbh.s Universitet. Blegdamsvej 9, 2100 Kbh. Ø (1981 – biol)
- Ussing, Hans Henriksen (f. 30.12.1911), dr. med., phil. & scient., fh. professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. *K*. Carl Blochs Allé 17, 2860 Søborg (15.4.55 – biol)
- Wettstein Ritter von Westersheim, Diter Holger (f. 20.9.1929), fil. dr., dr. rer. nat., professor ved Carlsberglaboratoriet og forstander for dets fysiologiske afd. *R*. Åsevej 13, 3500 Lille Værlose (9.4.65 – biol)
- Wieth, Jens Otto (f. 31.12.1932), dr. med., afdelingsleder, lektor i biofysik ved Kbh.s Universitet. Hummeltoftevej 150, 2830 Virum (1978 – biol)
- Wingstrand, Karl Georg (f. 2.3.1919), fil. dr., professor i sammenlignende anatomi og morfologi ved Kbh.s Universitet. *R*¹. Dyssegårdsvej 55, 2860 Søborg (3.4.59 – biol)
- Winther, Aage (f. 8.5.1926), dr. phil., professor i teoretisk fysik ved Kbh.s Universitet. Dyssegårdsvej 39, 2860 Søborg (5.4.68 – fys)

UDENLANDSKE MEDLEMMER

DEN HUMANISTISKE KLASSE

- Akurgal, Ekrem (f. 30.3.1911), dr., professor i klassisk arkæologi ved Universitetet i Ankara (1977)
- Amundsen, Leiv (f. 30.5.1898), dr., fh. professor i klassisk filologi ved universitetet i Oslo (9.4.65)
- Attman, Artur (f. 31.10.1910), professor i økonomi ved universitetet i Göteborg (1977)
- Axelson, Bertil Folke Bonde (f. 22.12.1906), dr., fh. professor i romersk veltalenhed og poesi ved universitetet i Lund (3.4.70)
- Ayer, Sir Alfred Jules (f. 29.10.1910), fh. professor i logik ved universitetet i Oxford, England (London) (1976)
- Bailey, Sir Harold Walter (f. 16.12.1899), dr., fh. professor i sanskrit ved universitetet i Cambridge, England (12.4.46)
- Balassa, Iván (f. 5.10.1917), dr., direktør for det ungarske landbrugsmuseum i Budapest (1975)
- Baldwin, John Wesley (f. 13.7.1929), professor i historie ved The Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland (1978)
- Barth, Thomas Fredrik Weybye (f. 22.12.1928), professor i socialantropologi og etnografi ved universitetet i Oslo (1976)
- Bendz, Claes Gerhard Mortimer (f. 16.10.1908), fil. & med. dr., fh. professor i latin ved universitetet i Lund. *R.* (9.4.65)
- Benediktsson, Sigurður Jakob (f. 20.7.1907) dr., hovedredaktør af den islandske ordbog, Reykjavík (7.4.61)
- Bengtson, Lars Ingmar Olof (f. 2.3.1920) professor i musikvidenskab ved Institutionen för Musikvetenskap i Uppsala, Stockholm (1978)
- Berg, Gösta (f. 31.7.1903) fil. dr., fh. professor, direktør for Nordiska Museet och Skansen i Stockholm *K.* (1980)
- Bergsagel, John Dagfinn (f. 19.4.1928), dr., professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. 1978)
- Bergsland, Knut (f. 7.3.1914) dr., professor i finsk-ugriske sprog ved universitetet i Oslo (3.4.64)
- Bischoff, Bernhard (f. 20.12.1906), dr., professor i latinsk middelalderfilologi, ved universitetet i München (11.4.69)
- Boardman, John (f. 20.8.1927), Lincoln professor i klassisk kunst og arkæologi ved universitetet i Oxford, Engl. (1979)

- Bottéro, Jean (f. 30.8.1914), professor i assyriologi ved l'Ecole Pratique des Hautes Etudes, la Sorbonne, Paris (1978)
- Boyce, Norah Elizabeth Mary (f. 2.8.1920), professor i iranske studier ved universitetet i London (1978)
- Brems, Hans Julius (f. 16.10.1915), professor i økonomi ved University of Illinois at Urbana-Champaign, Urbana, Ill. (1979)
- Chéhab, Emir Maurice (f. 27.12.1904), generaldirektør for antikvitetsvæsenet, Nationalmuseet, Beirut (1980)
- †Clark, Sir George Norman (f. 27.2.1890, d. 6.2.1979), dr., fh. professor i nyere historie ved universiteterne i Oxford og Cambridge, Provost of Oriel College, Oxford (12.4.57)
- Clark, John Grahame Douglas (f. 28.7.1907), dr., professor i arkæologi ved universitetet i Cambridge, Engl. K. (3.4.64)
- Collinder, Erik Alfred Torbjörn (Björn) (f. 22.7.1894), dr., fh. professor i finsk-ugriske sprog ved universitetet i Uppsala (7.4.61)
- Dolley, Michael (f. 6.7.1925), fh. professor i historisk numismatik ved Queen's University of Belfast (Devon) (1979)
- Duchesne-Guillemain, Jacques-Alfred-Maurice (f. 21.4.1910), fh. professor i iransk sprog og kultur ved universitetet i Liège (1975)
- Düring, Hans Ingemar (f. 2.9.1903), dr., fh. professor i klassisk filologi (græsk sprog og litteratur) ved universitetet i Göteborg (6.4.56)
- Erdmann, Karl Dietrich (f. 29.4.1910), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Kiel (5.4.68)
- Fehrman, Carl Abraham Daniel (f. 3.2.1915), dr., professor i litteraturhistorie ved universitetet i Lund (11.4.69)
- Fellerer, Karl Gustav (f. 7.7.1902), fh. professor i musikvidenskab ved universitetet i Köln (1976)
- Fellows-Jensen, Gillian (f. 5.7.1936), lektor i navneforskning ved Kbh.s Universitet (1982)
- Fenton, Alexander (f. 26.6.1929), dr., direktør for National Museum of Antiquities of Scotland, Edinburgh (1979)
- Finley, Sir Moses I. (f. 20.5.1912), professor i oldtidshistorie ved universitetet i Cambridge, Engl. (1975)
- Firth, Sir Raymond William (f. 25.3.1901), dr., fh. professor i antropologi ved universitetet i London (1.4.66)
- Gershevitch, Ilya (f. 24.10.1914), dr. i iransk filologi ved universitetet i Cambridge, Engl. (1982)
- Gjerstad, Erik Paul Einar (f. 30.10.1897), dr., fh. professor i klassisk arkæologi og antikkens historie ved universitetet i Lund (10.4.53)

- Górski, Karol (f. 30.4.1903), fh. professor i middelalderhistorie ved Nicholas Copernicus universitetet i Toruń, Polen (1979)
- Grabar, André (f. 26.7.1896), dr., fh. professor i byzantisk arkæologi ved Collège de France, Paris (13.4.51)
- Grøtvedt, Per Nyquist (f. 24.3.1891), dr. philos., fh. lektor, Oslo (1977)
- Gurney, Oliver Robert (f. 28.1.1911), professor i assyriologi ved universitetet i Oxford, Engl. (1976)
- Hagendahl, Karl Oskar Harald (f. 31.8.1889), dr., fh. professor i klassiske sprog ved universitetet i Göteborg (3.4.70)
- Haugen, Einar Ingvald (f. 19.4.1906), dr., professor i nordisk og almen sprogvidenskab ved Harvard University, Cambridge, Mass. (3.4.70)
- †Hedenius, Per Arvid Ingemar (f. 5.4.1908, d. 30.4.1982), fh. professor i praktisk filosofi ved universitetet i Uppsala (1979)
- Henne, Henry (f. 21.10.1918), professor i almen sprogvidenskab ved universitetet i Bergen (1979)
- Hoffmann, Erich (f. 16.7.1926), dr., professor i Slesvig-Holstens historie ved universitetet i Kiel (1982)
- Hunger, Herbert (. 9.12.1914), dr. phil., professor i byzantinistik ved universitetet i Wien (1981)
- Haavelmo, Trygve Magnus (f. 13.12.1911), dr., professor i nationaløkonomi ved universitetet i Oslo (1975)
- Ingholt, Kai Harald (f. 11.3.1896), dr., fh. professor i arkæologi ved Yale University, Hamden, Conn. R. (12.4.57)
- Jacobsen, Thorkild Peter Rudolph (f. 7.6.1904), dr., fh. professor i assyriologi ved Harvard University, Bradford, N. H., Conn. (4.4.52)
- †Jakobson, Roman Osipovič (f. 11.10.1896, d. juli 1982), dr., fh. professor i slavisk sprog og litteratur og i almen sprogvidenskab ved Harvard University og ved Massachusetts Inst. of Technology, Cambridge, Mass. (22.4.49)
- Jansson, Erik Valter (f. 22.5.1907), dr., professor i svensk sprog ved universitetet i Uppsala (11.4.69)
- Jeannin, Pierre (f. 8.12.1924), studievejleder ved Ecole des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris (1979)
- Johansen, Leif (f. 11.5.1930), dr. philos., professor i socialøkonomi ved universitetet i Oslo (1982)
- Kellenbenz, Hermann (f. 27.8.1913), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Nürnberg (7.4.72)
- Kuhn, Johann (Hans) Christoph Bernhard Theodor (f. 13.7.1899), dr., fh. professor i germansk og nordisk filologi ved universitetet i Kiel (5.4.74)

- Kuiper, Franciscus Bernardus Jacobus (f. 7.7.1907), dr., fh. professor i sanskrit og indisk oldtidskundskab ved universitetet i Leiden (5.4.68)
- Kunze, Emil (f. 18.12.1901), dr., professor, fh. førstedirektør ved Deutsches Archäologisches Institut i Athen (München) (5.4.63)
- Lehmann, Winfred Philipp (f. 23.6.1916), professor i lingvistik og tysk sprog ved University of Texas, Austin (1975)
- Leser, Paul (f. 23.2.1899), dr., fh. professor i antropologi ved Hartford Seminary Foundation, Hartford, Conn. (7.4.72)
- Lindbeck, Assar Carl Eugen (f. 26.1.1930), dr., professor ved Institut for International Økonomi, Stockholm (1977)
- Lombard, Alf (f. 8.7.1902), dr., fh. professor i romanske sprog ved universitetet i Lund (13.4.51)
- L'Orange, Hans Peter (f. 2.3.1903), dr., fh. professor i klassisk arkæologi og kunsthistorie ved universitetet i Oslo (Rom) (12.4.46)
- Lönnroth, Nils Erik Magnus (f. 1.8.1910), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Göteborg (1.4.66)
- Malmberg, Bertil (f. 22.4.1913), dr., professor i almindelig sprogvidenskab ved universitetet i Lund (5.4.74)
- Malmqvist, Nils Göran David (f. 6.6.1924), fil. dr., professor i sinologi ved Stockholms Universitet (1976)
- Martinet, André (f. 12.4.1908), dr., professor i almen sprogvidenskab ved universitetet i Paris (9.4.54)
- Mathias, Peter (f. 10.1.1928), M.A., F.B.A., professor i økonomisk historie ved universitetet i Oxford, Engl. (1982)
- Maybury-Lewis, David H. P. (f. 9.5.1929), professor i antropologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1978)
- Mayrhofer, Manfred (f. 26.9.1926), dr., ordinær professor i almen og indogermansk sprogvidenskab ved universitetet i Wien (1980)
- Meier, Harri Ernst Hinrich Friedrich (f. 8.1.1905), dr., fh. professor i romansk filologi ved universitetet i Bonn (5.4.68)
- Mitchell, Phillip Marshall (f. 23.9.1916), dr., professor i germanske sprog ved University of Illinois, Urbana, Ill. (2.4.71)
- Needham, Joseph (f. 9.12.1900), dr., sinolog, fh. Reader i biokemi ved universitetet i Cambridge, Engl. (1975)
- Norberg, Dag Ludvig (f. 31.7.1909), fh. professor i latinsk sprog og litteratur ved universitetet i Stockholm (3.4.64)
- Nordenfalk, Carl Adam Johan (f. 13.12.1907), fil. dr., fh. professor i kunsthistorie, fh. dir. f. Stockholms Nationalmuseum (1977)
- Nykrog, Per (f. 1.11.1925), dr. phil., professor i romansk filologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. R. (1975)

- Odén, Agnes Birgitta (f. 11.8.1921), professor i historie ved universitetet i Lund (1977)
- Passmore, John Arthur (f. 9.9.1914), professor i filosofi ved Australian National University, Canberra (1979)
- Polotsky, Hans Jakob (f. 13.9.1905), dr., fh. professor i ægyptologi ved universitetet i Jerusalem (14.4.67)
- Romilly, Jacqueline de (f. 26.3.1913), dr., professor i græsk ved universitetet i Paris (7.4.61)
- Rudolph, Kurt (f. 3.4.1929), professor i religionshistorie ved Karl-Marx-Universität, Leipzig (1976)
- Schaeffer-Forrer, Claude-Frédéric-Armand (f. 6.3.1898), dr., fh. professor i arkæologi ved Collège de France og direktør ved Centre National de la Recherche Scientifique, Paris (St. Germain-en-Laye) (3.4.59)
- Schieder, Theodor (f. 11.4.1908), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Köln (2.4.71)
- Seip, Jens Laurits Arup (f. 11.10.1905), dr., fh. professor i politisk idéhistorie ved universitetet i Oslo (5.4.74)
- Snell, Bruno Karl Johannes Richard (f. 18.6.1896), dr., fh. professor i klassisk filologi ved universitetet i Hamburg (13.4.51)
- Steen, Sverre (f. 1.8.1898), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Oslo (9.4.65)
- Stenström, Ture Oscar (f. 12.4.1927), professor i litteraturvidenskab ved universitetet i Uppsala (1982)
- Sveinsson, Einar Ólafur (f. 12.12.1899), dr., fh. professor i islandsk litteratur ved universitetet i Reykjavík (6.4.56)
- Svendsen, Paulus (f. 17.4.1904), dr., fh. professor i europæisk litteratur og idéhistorie ved universitetet i Oslo (1978)
- Syme, Sir Ronald (f. 11.3.1903), fh. professor i antikkens historie ved universitetet i Oxford (13.4.51)
- Säffund, Lars Gösta (f. 1.3.1903), dr., fh. professor i klassisk sprogvidenskab og kulturforskning ved universitetet i Stockholm (11.4.69)
- Säve-Söderbergh, Torgny (f. 29.6.1914), dr., professor i ægyptologi ved universitetet i Uppsala (1975)
- Thompson, Homer Armstrong (f. 7.9.1906), dr., fh. professor i klassisk arkæologi ved Institute for Advanced Study, Princeton, N.J. (2.4.71)
- †Thompson, Stith (f. 7.3.1885, d. 10.1.1976), dr., fh. professor i engelsk og folkløse ved Indiana University, Bloomington, Ind. (4.4.52)

- Turner, Sir Eric Gardner (f. 26.2.1911), fh. professor i papyrologi ved universitetet i London (Ross-shire, Skotland) (1975)
- Vogt, Hans Kamstrup (f. 1.6.1903), dr., fh. professor i almindelig sprogvidenskab ved universitetet i Oslo (12.4.57)
- Waszink, Jan Hendrik (f. 27.10.1908), fh. professor i klassisk arkæologi og filologi ved universitetet i Leiden (1976)
- Weibull, Curt Hugo Johannes (f. 19.8.1886), dr., fh. professor i historie ved universitetet i Göteborg (12.4.57)
- Wilson, Charles Henry (f. 16.4.1914), professor i moderne historie ved Istituto Universitario Europeo, Firenze (3.4.70)
- Wistrand, Erik Karl Hilding (f. 24.1.1907), dr., fh. professor i klassiske sprog ved universitetet i Göteborg (2.4.71)
- von Wright, Georg Henrik (f. 14.6.1916), dr., forskerprofessor ved Finlands Akademi, Helsingfors (5.4.74)
- Wyller, Egil Anders (f. 24.4.1925), dr., professor i antik åndshistorie ved universitetet i Oslo (7.4.72)
- Zilliacus, Johan Henrik (f. 23.1.1908), dr., professor i græsk litteratur ved universitetet i Helsingfors (7.4.72)
- Öhmann, Emil (f. 25.1.1894), dr., fh. professor i germansk filologi ved universitetet i Helsingfors (12.4.57)

DEN NATURVIDENSKABELIGE KLASSE

fys betegner den matematisk-fysiske gruppe, biol den biologiske gruppe

- Ahlfors, Lars Valerian (f. 18.4.1907), dr., fh. professor i matematik ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1977 – fys)
- Ahrland, Sten Harald (f. 4.8.1921), dr., professor i uorganisk opløsningskemi ved universitetet i Lund (1975 – fys)
- Alfsen, Erik Magnus (f. 13.5.1930), dr., professor i matematik ved universitetet i Oslo (1978 – fys)
- Alfvén, Hannes Olof Gösta (f. 30.5.1908), fh. professor i plasmafysik ved Stockholms tekniska Högskola (5.4.68 – fys)
- Ambartsumian, Viktor Amazaspovich (f. 18.9.1908), fh. professor og direktør for Astrophysical Observatory i Erevan, Armenien, USSR (2.4.71 – fys)
- Andersen, Ole Krogh (f. 11.5.1942), direktør, professor ved Max Planck Institutet for faststofforskning i Stuttgart (1982 – fys)

- Andersson, Bengt Erik (f. 12.1.1923), vet. med. dr., professor i fysiologi ved veterinæruniversitetet i Uppsala (1977 – biol)
- Anfinsen, Christian Boehmer (f. 26.3.1916), dr., professor i biologi ved Nat. Inst. of Health, Bethesda, Md. (9.4.65 – biol)
- Auerbach, Charlotte (f. 14.5.1899), dr., fh. professor i genetik ved universitetet i Edinburgh (5.4.68 – biol)
- Barton, Sir Derek Harold Richard (f. 8.9.1918), dr., professor i organisk kemi ved C.N.R.S., Gif-sur-Yvette (7.4.72 – fys)
- Bastiansen, Otto Christian Astrup (f. 5.9.1918), dr., professor i teoretisk kemi ved universitetet i Oslo (14.4.67 – fys)
- Bauer, Heinz (f. 31.1.1928), dr., professor i matematik ved Erlangen – Nürnberg Universitet (1982 – fys)
- Beadle, George Wells (f. 22.10.1903), dr., fh. professor i biologi ved og fh. præsident for University of Chicago, Ill. (4.4.52 – biol)
- Bell, Ronald Percy (f. 24.11.1907), fh. professor i kemi ved universitetet i Stirling, Skotland (6.4.62 – fys)
- Bénard, Jacques (f. 21.12.1912), dr., fh. professor i fysisk kemi ved universitetet i Paris (Bourg-la-Reine) (5.4.68 – fys)
- Bergsten, Karl Erik (f. 27.7.1909), dr., fh. professor i geografi ved universitetet i Lund (5.4.68 – fys)
- Bergström, Lars Ingmar Valeson (f. 6.9.1921), professor, bestyrer for Forskningsinstitutet för Atomfysik, Stockholm (5.4.74 – fys)
- Bernhard, Carl Gustav (f. 28.4.1910), dr., fh. professor i fysiologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (1975 – biol)
- Berry, R. Stephen (f. 9.4.1931), Ph. D., professor i kemi ved University of Chicago, Ill. (1980 – fys)
- Beurling, Arne Karl-August (f. 3.2.1905), dr., fh. professor i matematik ved Institute for Advanced Study, Princeton, N.J. (13.4.51 – fys)
- Blaauw, Adriaan (f. 12.4.1914), professor ved Det astronomiske Institut, Universitetet i Groningen (1982 – fys)
- Bogorad, Lawrence (f. 29.8.1921), dr., professor i biologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1977 – biol)
- Brachet, Jean-Louis-Auguste (f. 19.3.1909), dr., fh. professor i almindelig biologi ved Université Libre i Bruxelles (6.4.56 – biol)
- Bridgwater, David (f. 5.7.1934), dr. phil., professor i dynamisk geologi ved Kbh.s Universitet (1977 – fys)
- Brinck, Per Simon Valdemar (f. 4.9.1919), dr., professor i zoologi ved universitetet i Lund (7.4.72 – biol)
- de Broglie, Louis-Victor-Pierre-Raymond, Prince (f. 15.8.1892), dr.,

- fh. professor i teoretisk fysik ved universitetet i Paris (12.4.46 – fys)
- Brown, Gerald Edward (f. 22.7.1926), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh., og ved State University of New York, Stony Brook, N.Y. (14.4.67 – fys)
- Braarud, Tryggve (f. 15.9.1903), dr., fh. professor i botanisk marinbiologi ved universitetet i Oslo (9.4.65 – biol)
- Burström, Hans Georg (f. 27.5.1906), dr., fh. professor i plantefysiologi ved universitetet i Lund (5.4.68 – biol)
- Busemann, Herbert (f. 12.5.1905), dr., fh. professor i matematik ved University of Southern California, Los Angeles, Cal. (3.4.64 – fys)
- Carleson, Lennart Axel Edvard (f. 18.3.1928), dr., professor i matematik ved universitetet i Uppsala (3.4.70 – fys)
- Cartan, Henri-Paul (f. 8.7.1904), fh. professor i matematik ved universitetet i Paris (6.4.62 – fys)
- Casimir, Hendrik Brugt Gerhard (f. 15.7.1909), dr., fh. direktør for Philips' Gloeilampenfabrieken, Eindhoven, Holland (Heeze) (1975 – fys)
- Chanock, Robert M. (f. 8.7.1924), dr., chef for Laboratoriet for infektionssygdomme, National Institutes of Health, Bethesda, Maryland (1980 – biol)
- Clark, Brian Frederic Carl (f. 26.7.1936), Sc.D., professor i biostrukturkemi ved Aarhus Universitet (1980 – biol)
- Connes, Alain (f. 1.9.1947), dr., professor i matematik ved universitetet i Paris (1980 – fys)
- Cori, Carl Ferdinand (f. 5.12.1896), dr., fh. professor i biokemi ved Harvard Medical School, Boston, MA (6.4.56 – biol)
- Cotton, Frank Albert (f. 9.4.1930), dr., professor i kemi ved Texas A & M University, Texas (1975 – fys)
- Coulomb, Jean-Marie-François-Joseph (f. 7.11.1904), dr., fh. professor i geofysik ved universitetet i Paris (11.4.69 – fys)
- Cramér, Carl Harald (f. 25.9.1893), dr., fh. professor i forsikringsmatematik og matematisk statistik ved universitetet i Stockholm (5.4.68 – fys)
- Dahlgren, Rolf Martin Teodor (f. 7.7.1932), fil. dr., professor i systematisk botanik ved Kbh.s Universitet (Lund) (1976 – biol)
- Davies, John Arthur (f. 28.3.1927), dr., professor i fysik ved Chalk River Nuclear Laboratories, Ontario (3.4.70 – fys)
- Dirac, Paul Adrien Maurice (f. 8.8.1902), fh. professor i matematik ved universitetet i Cambridge, Engl. (6.4.62 – fys)

- Dorf, Erling (f. 19.7.1905), dr., fh. professor i geologi ved Princeton University, N.J. (9.4.65 – biol)
- Edlén, Bengt (f. 2.11.1906), dr., fh. professor i fysik ved universitetet i Lund (6.4.56 – fys)
- Edsall, John Tileston (f. 3.11.1902), professor i biokemi ved Harvard University, Boston, Mass. (11.4.69 – biol)
- Eigen, Manfred (f. 9.5.1927), dr., professor, Max-Planck-Institut für Phys. Chemie, Göttingen (2.4.71 – biol)
- Emerson, Sterling Howard (f. 29.10.1900), dr., fh. professor i genetik ved California Institute of Technology, Pasadena, Cal. (5.4.74 – biol)
- von Euler, Ulf Svante (f. 7.2.1905), dr., fh. professor i fysiologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (6.4.62 – biol)
- Fey, Hans (f. 30.12.1921), dr., professor, direktør for Veterinär-Bakteriologisches Institut der Universität, Bern (2.4.71 – biol)
- Fischer-Hjalmars, Inga Margrete (f. 16.1.1918), professor i teoretisk fysik ved universitetet i Stockholm (1982 – fys)
- Flerov, Georgii Nikolaevitch (f. 2.3.1913), dr., professor, direktør for laboratoriet for kernereaktioner i Dubna (Moskva) (11.4.69 – fys)
- Flood, Håkon (f. 25.9.1905), dr., professor i kemi ved Norges tekniske Høgskole, Trondheim (3.4.64 – fys)
- Folkow, Bjørn Uno Gottfrid (f. 13.10.1921), dr., professor i fysiologi ved universitetet i Göteborg (5.4.68 – biol)
- Fray, David Grover (f. 10.10.1915), professor i biologi ved University of Indiana, Bloomington, Ind. (1982 – biol)
- Fredga, Arne (f. 18.7.1902), dr., fh. professor i organisk kemi ved universitetet i Uppsala (9.4.65 – fys)
- von Frisch, Karl Ritter (f. 20.11.1886), dr., fh. professor i zoologi ved universitetet i München (10.4.31 – biol)
- Fronæus, Sture Adolf (f. 5.10.1916), dr., professor i uorganisk kemi ved universitetet i Lund (1978 – fys)
- Gard, Sven (f. 3.11.1905), dr., fh. professor i virologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (3.4.64 – biol)
- Garnham, Percy Cyril Claude (f. 15.1.1901), fh. professor i med. protozoologi ved universitetet i London (1976 – biol)
- Giles, Norman Henry (f. 6.8.1915), professor i genetik ved University of Georgia, Athens, GA (1982 – fys)
- Ginzburg, Vitaly Lazarevich (f. 4.10.1916), professor, leder af afd. f. teoretisk fysik ved akademiet i Moskva (1977 – fys)
- Glick, David (f. 3.5.1908), dr., fh. professor i Department of Pathology

- og forstander for Division of Histochemistry ved Stanford University, Stanford, Cal. (9.4.65 – biol)
- Godwin, Harry (f. 9.5.1901), dr., fh. professor i botanik ved universitetet i Cambridge, Engl. (6.4.62 – biol)
- Goldanskii, Vitalii Iosifovich (f. 18.6.1923), professor, leder af inst. f. kemisk fysik ved akademiet i Moskva (1977 – fys)
- Granit, Ragnar Arthur (f. 30.10.1900), dr., fh. professor i neurofysiologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (6.4.56 – biol)
- Gray, Harry Barkus (f. 14.11.1935), dr., professor i kemi ved California Institute of Technology, Pasadena, Cal. (5.4.74 – fys)
- Groshev, Leonid Vasilievitch (f. 18.3.1907), professor, Institut for Atomenergi, Moskva (9.4.65 – fys)
- Gustafson, Torsten Valdemar (f. 8.5.1904), dr., fh. professor i teoretisk fysik ved universitetet i Lund (6.4.56 – fys)
- Gustafsson, Carl Åke Torsten (f. 8.4.1908), dr., fh. professor i genetik ved universitetet i Lund (14.4.67 – biol)
- Gårding, Lars Jakob (f. 7.3.1919), dr., professor i matematik ved universitetet i Lund (5.4.63 – fys)
- Hamilton, James (f. 29.1.1918), fh. professor i fysik ved University College, London, professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh. (14.4.67 – fys)
- Hammen, Thomas van der (f. 27.9.1924), dr., professor i palynologi ved universitetet i Amsterdam (1976 – biol)
- Haraldsen, Haakon Kristian (f. 24.4.1904), dr., professor i kemi ved universitetet i Oslo (7.4.72 – fys)
- Harris, Thomas Maxwell (f. 8.1.1903), dr., fh. professor i botanik ved universitetet i Reading, Engl. (8.4.60 – fys)
- Hartmann, Hermann Leonhard (f. 4.5.1914), professor ved Institut für theoretische und physikalische Chemie, J. W. Goethe-Universität, Frankfurt a.M. (1977 – fys)
- †Hassel, Odd (f. 17.5.1897, d. 11.5.1981), dr., fh. professor i fysisk kemi ved universitetet i Oslo (6.4.56 – fys)
- Hastings, Albert Baird (f. 20.11.1895), dr., fh. professor i biokemi ved Scripps Clinic and Research Foundation, La Jolla, Cal. (23.4.51 – biol)
- Hedberg, Hollis Dow (f. 29.5.1903), dr., fh. professor i geologi ved Princeton University, N. J. (3.4.70 – biol)
- Heidelberger, Michael (f. 29.4.1888), dr., fh. professor i biokemi ved Columbia University, New York (12.4.57 – biol)
- Helgason, Sigurður (f. 30.9.1927), dr., professor i matematik ved

- Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass. (7.4.72 – fys)
- Hodgkin, Sir Alan Lloyd (f. 5.2.1914), Foulerton Research Professor of the Royal Society, Physiological Laboratory, Cambridge, Engl. (3.4.64 – biol)
- Hohwü-Christensen, Erik (f. 25.9.1904), dr., fh. professor i gymnastik-teori ved Kbh.s Universitet, fh. professor i kropsøvelsernes fysiologi og hygiejne ved Kungl. gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm. (Indenl. medl. 12.4.40, udenl. medl. 1965 – biol)
- Hoppe, Ernst Gunnar (f. 24.12.1914), dr., professor i geografi ved Stockholms Universitet (7.4.72 – fys)
- Howard, Richard Alden (f. 1.7.1917), dr., professor i botanik og dendrologi ved Harvard University, Jamaica Plain, Mass. (5.4.68 – biol)
- †Hultén, Eric Oscar Gunnar (f. 18.3.1894, d. 1.2.1981), dr., fh. professor og forstander ved Naturhistoriska Riksmuseets botaniske afdeling, Stockholm (9.4.65 – biol)
- Hulthén, Lamek (f. 14.12.1909), fh. professor i teoretisk fysik ved Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm (1976 – fys)
- Huxley, Sir Andrew Fielding (f. 22.11.1917), professor i fysiologi ved University College, London (3.4.64 – biol)
- Huxley, Hugh Esmor (f. 25.2.1924), dr., afdelingsleder ved Medical Research Council (molekylær biologi) i Cambridge, Engl. (2.4.71 – biol)
- Hägg, Gunnar (f. 14.12.1903), dr., fh. professor i uorganisk kemi ved universitetet i Uppsala (6.4.56 – fys)
- Hörmander, Lars Valter (f. 24.1.1931), professor i matematik ved universitetet i Lund (11.4.69 – fys)
- Hörstadius, Sven Otto (f. 18.2.1898), dr., fh. professor i zoologi ved universitetet i Uppsala (13.4.51 – biol)
- Jacob, François (f. 17.6.1920), dr., Institut Pasteur, Paris (6.4.62 – biol)
- Jacobsohn, Dora Elisabeth (f. 1.3.1908), dr., fh. professor i endokrinologi ved universitetet i Lund (5.4.68 – biol)
- Jakobsson, Sveinn Peter (f. 20.7.1939), dr. scient., direktør for Naturhistorisk Museum, Reykjavík (1975 – fys)
- Jerne, Niels Kaj (f. 23.12.1911), dr., fh. professor i eksperimentel terapi og direktør for Basel Institut für Immunologie (Gard, Frankrig) (5.4.68 – biol)

- Johansen, Kjell (f. 30.9.1932), dr. phil., professor i zoofysiologi ved Aarhus Universitet (Risskov) (1976 – biol)
- Jørgensen, Axel Christian Klixbüll (f. 18.4.1931), dr., professor i uorganisk kemi ved universitetet i Genève (9.4.65 – fys)
- Kadison, Richard Vincent (f. 25.7.1925), professor i matematik ved University of Pennsylvania, Philadelphia (5.4.74 – fys)
- Kahlson, Georg Sigfrid (f. 23.9.1901), dr., fh. professor i fysiologi ved universitetet i Lund (6.4.56 – biol)
- Kalckar, Herman Moritz (f. 26.3.1908), dr. scient., fh. professor i biologisk kemi ved Harvard University, Medical School, Boston, Mass. (indenl. medl. 2.4.48, udenl. medl. 1959 – biol)
- Kapitza, Pjotr Leonidovich (f. 8.7.1894), dr., fh. professor, direktør for det fysiske forskningsinstitut ved akademiet i Moskva (12.4.46 – fys)
- Katz, Bernhard (f. 26.3.1911), dr., professor i biofysik ved University College, London (5.4.68 – biol)
- Keynes, Richard Darwin (f. 14.8.1919), dr., professor i fysiologi ved universitetet i Cambridge, Engl. (2.4.71 – biol)
- Kihara, Hitoshi (f. 21.10.1893), dr., fh. professor i genetik ved universitetet i Yokohama (6.4.56 – biol)
- Landis, Eugene Markley (f. 4.4.1901), fh. professor i fysiologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. (5.4.74 – biol)
- Leaf, Alexander (f. 10.4.1920), professor i gerontologi ved Massachusetts General Hospital, Boston (1982 – biol)
- Levan, Johan Albert (f. 8.3.1905), dr., fh. professor i cytologi ved universitetet i Lund (6.4.62 – biol)
- Lipmann, Fritz Albert (f. 12.6.1899), dr., fh. professor i biokemi ved Rockefeller University, New York, N. Y. (22.4.49 – biol)
- Lowry, Oliver Howe (f. 18.7.1910), dr., fh. professor ved og forstander for Department of Pharmacology, Washington University, St. Louis (5.4.68 – biol)
- Lundberg, Paul Anders (f. 10.9.1920), professor i neurofysiologi ved universitetet i Göteborg (1976 – biol)
- Lundquist, Arne John Axel (f. 6.6.1920), dr., professor i genetik ved universitetet i Lund (2.4.71 – biol)
- Löwdin, Per-Olov (f. 28.10.1916), dr., professor i kvantekemi ved universitetet i Uppsala (13.4.73 – fys)
- Låg, Jul (f. 13.11.1915), dr. agric., professor i jordbundslære ved Norges Landbrukshøgskole (1982 – biol)

- MacLane, Saunders (f. 4.8.1909), dr., fh. professor i matematik ved universitetet i Chicago (5.4.68 – fys)
- Manton, Irene (f. 17.4.1904), dr., fh. professor i botanik ved universitetet i Leeds (10.4.53 – biol)
- Mayr, Ernst (f. 5.7.1904), dr., fh. professor i zoologi ved Harvard College, fh. direktør ved Museum of Comparative Zoology, Cambridge, Mass. (6.4.56 – biol)
- von Meyenburg, Hans Kaspar (f. 9.12.1941), dr. sc. nat., professor i mikrobiologi ved Danmarks tekniske Højskole (1979 – biol)
- Morgan, William Wilson (f. 3.1.1906), dr., fh. professor i astronomi ved universitetet i Chicago, Ill. (14.4.67 – fys)
- Moscowitz, Albert (f. 20.8.1929), dr., professor i kemi ved University of Minnesota, Minneapolis (1977 – fys)
- Munck af Rosenschöld, Lars Mortimer (f. 19.7.1935), dr., docent i genetik ved universitetet i Lund og forskningsleder ved Carlsberg Forsøgslaboratorium, Kbh. (1978 – biol)
- Müntzing, Arne (f. 2.3.1903), dr., fh. professor i genetik ved universitetet i Lund (11.4.58 – biol)
- Maak, Wilhelm (f. 13.8.1912), dr., professor i matematik ved universitetet i Göttingen (13.4.73 – fys)
- Nannfeldt, Johan Axel Frithiof (f. 18.1.1904), fh. professor i botanik ved universitetet i Uppsala (6.4.62 – biol)
- Neugebauer, Otto Eduard Hermann (f. 26.5.1899), dr., fh. professor i matematikkens historie ved Brown University, Providence, R. I. (6.4.34 – fys)
- Nicolaysen, Ragnar (f. 9.8.1902), dr., fh. professor i ernæringsforskning ved universitetet i Oslo (9.4.65 – biol)
- van Niel, Cornelis Bernardus (f. 4.11.1897), fh. professor i mikrobiologi ved Stanford University, Stanford, Cal. (5.4.68 – biol)
- Nomura, Masayasu (f. 27.4.1927), dr., professor i genetik og biokemi ved Institute for Enzyme Research, University of Wisconsin, Madison, Wisc. (1977 – biol)
- Oort, Jan Hendrik (f. 28.4.1900), dr., fh. professor, direktør for observatoriet i Leiden (11.4.47 – fys)
- Ourisson, Guy Henri (f. 26.3.1926), dr., professor i kemi ved Faculté des Sciences i Strasbourg, rektor for Louis Pasteur Universitetet i Strasbourg (5.4.74 – fys)
- Peierls, Sir Rudolf Ernst (f. 5.6.1907), Emeritus Wykeham Professor i fysik ved universitetet i Oxford (1980 – fys)

- Perlman, Isadore (f. 12.4.1915), professor i kemi ved University of California, Berkeley, Cal. (7.4.72 – fys)
- Pethick, Christopher John (f. 22.2.1942), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh. (1977 – fys)
- Pontecorvo, Guido Pellegrino Arrigo (f. 29.11.1907), fh. professor, Imperial Cancer Research Fund, London (1.4.66 – biol)
- Prelog, Vladimir (f. 23.7.1906), dr., fh. professor i organisk kemi ved Eidgenössische Technische Hochschule, Zürich (2.4.71 – fys)
- Ramberg, Hans (f. 15.3.1917), dr., professor i geologi (petrografi) og mineralogi ved universitetet i Uppsala (3.4.64 – fys)
- Raven, Peter Hamilton (f. 13.6.1936), Ph.D., direktør for Missouri Botanical Garden, St. Louis, Mi. (1980 – biol)
- Rechinger, Karl Heinz (f. 16.10.1906), dr., professor i systematisk botanik og plantegeografi ved universitetet i Wien (2.4.71 – biol)
- Regnéll, Otto Gerhard (f. 19.6.1915), dr., professor i geologi ved universitetet i Lund (11.4.69 – biol)
- Rhoades, Marcus Morton (f. 24.7.1903), dr., fh. professor i genetik ved University of Indiana, Bloomington, Ind. (1977 – biol)
- Rice, Stuart Alan (f. 6.1.1932), professor i fysisk kemi ved University of Chicago, Ill. (1976 – fys)
- Roche, Jean-Casimir-Henri-Hilaire (f. 14.1.1901), dr., fh. professor i almen og sammenlignende biokemi ved Collège de France, Paris (3.4.70 – biol)
- Rosseland, Svein (f. 31.3.1894), dr., fh. professor i astronomi ved universitetet i Oslo og direktør for universitetets institut for teoretisk astrofysik (6.4.62 – fys)
- Russell, Sir Frederick Stratten (f. 3.11.1897), dr., sekretær i Marine Biological Association of the United Kingdom og fh. direktør ved Plymouth Laboratory, Plymouth (7.4.61 – biol)
- Ryle, Sir Martin (f. 27.9.1918), professor i radio-astronomi ved universitetet i Cambridge, Engl. (5.4.68 – fys)
- Sargeson, Alan McLeod (f. 13.10.1930), professor i uorganisk kemi ved Australian National University, Canberra (1976 – fys)
- Schmidt-Nielsen, Knut (f. 24.9.1915), dr., professor i fysiologi ved Duke University, Durham, N.C. (1975 – biol)
- Schnopper, Herbert William (f. 13.3.1933), dr., direktør for Dansk Rumforskningsinstitut (1982 – fys)
- Schrieffer, John Robert (f. 31.5.1931), professor i fysik ved University of California, Santa Barbara, Cal. (1979 – fys)

- Schwarzschild, Martin (f. 31.5.1912), professor i astronomi ved Princeton University, N. J. (11.4.69 – fys)
- Segal, Irving Ezra (f. 13.9.1918), dr., professor i matematik ved Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass. (1977 – fys)
- Selberg, Atle (f. 14.6.1917), dr., professor i matematik ved Institute for Advanced Study, Princeton, N. J. (14.4.67 – fys)
- Sheline, Raymond Kay (f. 31.3.1922), dr., professor i kemi og fysik ved Florida University i Tallahassee, Florida (5.4.74 – fys)
- Stensiö, Erik Helge Osvald (f. 2.10.1891), dr., fh. professor, fh. forstander ved Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm. *K.* (6.4.34 – biol)
- Stern, Herbert (f. 22.12.1918), professor i biologi ved University of California, La Jolla, Cal. (1976 – biol)
- Strand, Kaj Aage Gunnar (f. 27.2.1907), dr. phil., fh. professor, videnskabelig direktør for U.S. Naval Observatory, Washington, D. C., *R¹*. (9.4.65 – fys)
- Stumpf, Paul Karl (f. 23.2.1919), dr., professor i biokemi ved University of California, Davis, Cal. (1975 – biol)
- Suomalainen, Esko (f. 11.6.1910), dr., professor i genetik ved universitetet i Helsingfors (5.4.68 – biol)
- Swiatecki, Wladyslaw Jerzy (f. 22.4.1926), dr., kernefysiker, Lawrence Radiation Laboratory, Berkeley, Cal. (13.4.73 – fys)
- Sørensen, Niels Andreas (f. 8.12.1909), dr., professor i organisk kemi ved Norges tekniske Høgskole, Trondheim (13.4.73 – fys)
- Teichert, Curt (f. 8.5.1905), dr., fh. professor i geologi ved Univ. of Rochester, New York (13.4.73 – fys)
- Theorell, Axel Hugo Teodor (f. 6.7.1903), dr., fh. professor, fh. forstander for Karolinska medico-kirurgiska Institutets Nobelinstitut i Stockholm (10.4.53 – biol)
- Thorarinsson, Sigurður (f. 8.1.1912), dr., professor i geologi og geografi ved universitetet i Reykjavík (12.4.57 – fys)
- Tosteson, Daniel Charles (f. 5.2.1925), dr., Dean of Medical Studies, Harvard University, Boston, Mass. (13.4.73 – biol)
- Tutin, Winifred (f. 8.10.1915), dr., Honorary Reader in Botany, University of Leicester, Engl. (1975 – biol)
- Vallee, Bert Lester (f. 1.6.1919), professor i biokemi ved Harvard Medical School, Boston, Mass. (1977 – biol)
- Vinogradov, Ivan Matveevitch (f. 14.9.1891), fh. professor i matematik, Moskva (11.4.47 – fys)

- Voigt, Ehrhard (f. 28.7.1905), dr., professor i geologi og palæontologi ved universitetet i Hamborg (7.4.72 – biol)
- Watson, James Dewey (f. 6.4.1928), dr., professor i biologi, dir. for Cold Spring Harbor Laboratory, Long Island, N. Y. (6.4.62 – biol)
- Weisskopf, Victor Frederick (f. 19.9.1908), fh. professor i fysik ved Institute of Technology, Cambridge, Mass., fh. generaldirektør for CERN (European Center for Nuclear Research), Genève (6.4.62 – fys)
- Wergeland, Harald Nicolai Storm (f. 14.3.1912), dr., professor i fysik ved Norges tekniske Høgskole, Trondheim (5.4.63 – fys)
- Wheeler, John Archibald (f. 9.7.1911), dr., professor i fysik ved University of Texas, Austin (2.4.71 – fys)
- Wickman, Frans Erik (f. 21.3.1915), dr., professor i mineralogi, petrologi og geokemi ved universitetet i Stockholm (2.4.71 – fys)
- Wigglesworth, Sir Vincent Brian (f. 17.4.1899), dr., fh. professor i biologi ved universitetet i Cambridge, Engl. (13.4.51 – biol)
- Wildman, Samuel Goodnow (f. 26.5.1912), dr., professor i biologi ved Univ. of Cal., Los Angeles, Cal. (1977 – biol)
- Wilkinson, Sir Geoffrey (f. 14.7.1921), professor i uorganisk kemi ved Imperial College, London (5.4.68 – fys)
- Wilson, Douglas Patrick (f. 7.8.1902), dr., Associate, Marine Biological Laboratory, Plymouth (9.4.65 – biol)
- Wright, Sewall (f. 21.12.1889), dr., fh. professor i genetik ved University of Wisconsin, Madison, Wisc. (3.4.70 – biol)
- Yonge, Sir Charles Maurice (f. 9.12.1899), dr., fh. professor i zoologi ved universitetet i Glasgow (Edinburgh) (6.4.56 – biol)
- Zamecnik, Paul Charles (f. 22.11.1912), dr., professor i onkologi ved Worcester Foundation for Experimental Biology, Shrewsbury, Mass. (1978 – biol)
- †Zotterman, Gulle Yngve (f. 20.9.1898, d. 13.5.1982), dr., fh. professor i fysiologi ved Kungliga Veterinärhögskolan i Stockholm (5.4.63 – biol)
- Aaboe, Asger Hartvig (f. 26.4.1922), dr., professor i matematik og naturvidenskabernes historie, Yale University, New Haven, Conn. (1975 – fys)

MEDLEMSFORTEGNELSE EFTER ANCIENNITET

Humanistiske klasse: kursiv

Kristensen, M.	Asmussen, E.	<i>Skyum-Nielsen</i>	<i>Hendriksen</i>
Jessen	Asmussen, R. W.	<i>Stief</i>	Holmsgaard
Strömngren	<i>Bagge</i>	<i>Glahn</i>	<i>Johansen, H. Friis</i>
Holter	<i>Jensen, P. Johs.</i>	<i>Asmussen, Jes</i>	Lundquist
Rehberg, Brandt	Kjør	<i>Blegvad</i>	Mackintosh
Buchthal	Lindhard	Andersen, Sv. Th.	Maunsbach
Fenchel, W.	<i>Schiørring</i>	<i>Bach, H.</i>	Pedersen, Kjærgård
Bjerrum, J.	Bak, Thor A.	Behnke	Schäffer
Jensen, K. Arne	Ballhausen	<i>Bjøl</i>	<i>Spang-Hanssen, Henn.</i>
Pedersen, Kai	Jørgensen, Barker	<i>Dalgård</i>	<i>Sørensen, Søren</i>
Riis	Kofoed-Hansen	Ellitsgaard-	Thaysen, Hess
Bøggild	Simonsen	Rasmussen	<i>Waaben</i>
<i>Helgason</i>	Skou, J. C.	<i>From</i>	<i>Brøndsted</i>
Noe-Nygaard	<i>Skrubbeltrang</i>	<i>Hjorth, Lindegård</i>	<i>Christensen, Torben</i>
<i>Steensberg</i>	v. Wettstein	Jensen, Højgaard	Dahl, J. P.
Bang	<i>Hammershaimb</i>	Lassen, Ulrik	<i>Gjødese</i>
Bohr	<i>Thomsen, Rudi</i>	<i>Rasmussen, Nørre-</i>	Hansen, Hans J.
Ussing	<i>Andersen, Poul</i>	<i>gaard</i>	<i>Johansen, K. Friis</i>
<i>Jansen, Billeskov</i>	Crone	Seidenfaden	Lassen, Niels A.
† <i>Skautrup</i>	<i>Fischer-Jørgensen</i>	Siim	Lund, Ebba
Andersen, E.	Fuglede	<i>Bredsdorff</i>	Madsen, Ib
Bak, Børge	<i>Glamann</i>	<i>Gelting</i>	Munch-Petersen
<i>Hansen, Aage</i>	Mohr	<i>Gomard</i>	Møller, Bjerrum
Lassen, N. O.	Møller, Knakkergrd.	<i>Hvidtfeld</i>	Pedersen, Olaf
Mottelson	Peters	Klenow	<i>Petersen, Ladewig</i>
Nielsen, Steemann	Sten-Knudsen	<i>Monberg</i>	<i>Rasmussen, Holger</i>
Reiz	Winther	<i>Sass</i>	<i>Rischel</i>
Wingstrand	<i>Ellehøj</i>	<i>Favrholdt</i>	<i>Sørensen, Algot</i>
<i>Larsen, J. P.</i>	<i>Læssøe</i>	Larsen, Olesen	Sørensen, Henn.
Maaløe	Birkelund	Marcker	Wieth, J. O.
Ottesen	<i>Bjerrum, A.</i>	Nathan	Andersen, Torkild
Tornehave	Böcher	Strid	Berthelsen, Ole
<i>Becker</i>	Christensen, Bent	<i>Thomsen, Niels</i>	Buchwald
<i>Glob</i>	<i>Dal</i>	Andersen, Sv. O.	<i>Christensen, Johnny</i>
Hald, A.	<i>Egerod</i>	Berthelsen, A	<i>Christiansen, S.</i>
<i>Hald, Kr.</i>	<i>Jacobsen, E.</i>	Bjørnholm	Larsen, Kai
Huus	Kjeldgaard	Dansgaard	Lund, Henning
Nielsen, Overgaard	Kristensen, Leif	Engberg	Michelsen
Rudkjøbing	Kruhoffer	Fenchel, Tom	<i>Moustgaard</i>
Troels-Smith	Lund, Bodil Jerslev	<i>Fink</i>	Nissen
Andersen, Sparre	Pihl	<i>Fischer</i>	<i>Olsen, Olaf</i>

<i>Svane</i>	Olesen, Poul	<i>Hansen, Sv. Aa.</i>	<i>Eller</i>
Barndorff-Nielsen	<i>Pinborg</i>	<i>Nielsen, Eduard</i>	Fiil
<i>Estrup</i>	<i>Raasted</i>	Poulsen, Vald.	Linderberg
Forchhammer	Svejgaard	Rasmussen, Sv. E.	<i>Matthiessen</i>
Holstener-Jørgensen	<i>Sørensen, Kousgård</i>	Rehfeld	<i>Nøjgaard</i>
Jónasson	Als-Nielsen	Tygstrup	Olsson
Kullenberg	<i>Ejskjær</i>	Andersen, J. U.	<i>Spang-Hansen, Ebbe</i>
<i>Lidin</i>	Eliassen	Berg, Christian	<i>Steensgaard</i>
<i>Nielsen, Thøger</i>	<i>Grane</i>	<i>Christensen, Bent</i>	Thorn

MEDLEMSANTAL

Indenlandske medlemmer	197	Udenlandske medlemmer	278
Humanistiske klasse	79	Humanistiske klasse	99
Naturvidenskabelige klasse	118	Naturvidenskabelige klasse	179
Mat.-fys.gruppe	60	Mat.-fys.gruppe	90
Biol. gruppe	58	Biol. gruppe	89

SELSKABETS TILLIDSHVERV

	Valgt	til april
<i>Præsident:</i> Jens Lindhard	26.11.1981	1984
<i>Klasseformænd og vicepræsidenter:</i>		
Henrik Glahn	17. 3.1977	1983
Henning Sørensen	26. 3.1981	1984
<i>Sekretær:</i> Christian Crone	10. 4.1980	1984
<i>Redaktør og arkivar:</i> Erik Dal	2. 5.1975	1984
<i>Kasserer:</i> Erik Sparre Andersen	13. 4.1978	1986
<i>Kassekommissionen:</i>		
C. J. Ballhausen	7. 5.1976	1985
C. J. Becker (formand)	5.12.1969	1986
P. Nørregaard Rasmussen	10. 4.1980	1984
Anders Reiz	30. 3.1978	1983
<i>Revisorer:</i>		
Bent Fuglede	30. 3.1978	1984
Henning Spang-Hanssen	10. 4.1980	1986
<i>Revisorsuppleanter:</i>		
Jes Asmussen	30. 3.1978	1986
Gert Kjærgård Pedersen	13. 4.1978	1984
<i>Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark:</i>		
Mogens Blegvad (formand)	13. 2.1976	1983
H. Højgaard Jensen	13. 2.1976	1984
Niels Thomsen	28. 4.1977	1985
Jes Forchhammer	1. 4.1982	1986
<i>Bibliotekar:</i>		
Jes Asmussen	26.10.1978	1983

Præsidiets: Præsidenten, den afgående præsident (P. J. Riis), klasseformændene, sekretæren, redaktøren, kassereren, kassekommissionens formand og formanden for Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark.

	Valgt	til 30.9.
<i>Carlsbergfondets direktion:</i>		
C. J. Ballhausen	5. 5.1972	1986
Tove Birkelund	23.11.1978	1990
Henrik Glahn	10.11.1977	1992
Kristof Glamann (formand)	24.10.1969	1988
Ebba Lund	8. 5.1980	1984
<i>Frederiksborg-Museets bestyrelse</i>		
Valgt af Selskabet: Kristof Glamann	21.11.1969	1988
<i>Bestyrelsen for Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen</i>		
Valgt af Selskabets præsident: E. Sparre Andersen	5. 4.1979	1985
<i>Tilforordnede til Carlsberg Laboratoriets bestyrelse:</i>		
Teknisk direktør E. Bjerl Nielsen og administrerende direktør Poul J. Svanholm, De forenede Bryggerier A/S		
	8. 5.1980	1985
<i>Beboer af Gl. Carlsbergs Hovedbygning (Æresboligen):</i>		
Bengt Strömngren	1. 4.1966	
<i>Bestyrelsen for Grosserer A. Collstrops Hjem for en dansk Videnskabsmand, Lundehave:</i>		
Werner Fenchel	9. 4.1954	1985
Hans Fischer-Møller, advokat (formand)	juli 1970	1985
Gunnar Seidenfaden	23. 2.1978	1985
Sune Dalgård	28. 4.1977	1985
<i>Beboer af Lundehave:</i>		
Arne Noe-Nygaard	17. 5.1963	
<i>Bestyrelsen for Løgen, Professor ved Københavns Universitet, dr. med. & chir. Knud Sand's Legat:</i>		
Advokat Michael Lassen Jordan	1. 4.1982	1988
Gert Kjærgård Pedersen	15.10.1981	1988
Nils Schiørring	6. 3.1970	1988
Suppleanter:		
Bent Christensen	1. 4.1982	1988
Bernhard Gomard	30. 1.1976	1988
Advokat Jens Jordan	15. 5.1970	1988

Forskerværelserne er for øjeblikket udlånt til følgende: Mogens Blegvad (til maj 1983), Franz From (til maj 1983), Torben Monberg (til juli 1983) og kommissionen for Corpus Lexicographorum Graecorum.

<i>Bestyrelsen for Emil Herborgs Legat til unge, danske, mandlige, ubemidlede Naturvidenskabsmænd:</i>	Valgt	til april
Jannik Bjerrum	23. 2.1962	1985
Tyge W. Böcher	12.10.1973	1983
Bent Christensen	13. 4.1973	1989
Bent Fuglede	10. 4.1980	1988
Torben Huus	10. 4.1980	1987
C. C. Barker Jørgensen	3. 4.1970	1986
Anders Reiz (fm.)	9. 4.1976	1984

<i>Bestyrelsen for Mag. art. Marcus Lorenzens Legat:</i>		
Christian Crone (fm.)	10. 4.1980	1983
Kristian Hald	19. 2.1971	1983
Kai Larsen	10. 4.1980	1983

<i>Bestyrelsen for Selskabets Bidragsfond:</i>		
C. J. Becker, Gunnar Seidenfaden (formand) og J. Chr. Siim	16. 5.1975	1983

<i>Bestyrelsen for Niels Bohr Legatet:</i>		
C. J. Becker	30. 3.1978	
Aage Bohr	22. 3.1963	
Christian Crone	10. 4.1980	
Jens Lindhard (formand)	26.11.1981	
Henning Sørensen	15.10.1981	

<i>Bestyrelsen for legatet Ole Rømer Medaillen</i>		til 31.10.
Valgt af Selskabet: Bengt Strömgren	5. 4.1968	1986

<i>Bestyrelsen for Det danske Institut i Rom</i>		til 31.3.
Valgt af Selskabet: P. J. Riis	11.10.1979	1984

<i>Bestyrelsen for Kaj Linderstrøm-Lang's Guldmedaillefond</i>		
Valgt af Selskabet: Diter v. Wettstein	12.11.1976	1986

<i>Bestyrelsen for F. L. Smidth & Co. A/S's Jubilæumsfond</i>		
Selskabets repræsentant: P. J. Riis	1. 6.1975	

Bestyrelsen for Julie von Müllens Fond:

Professor, dr. jur. Ernst Andersen og Jens Lindhard.

Bestyrelsen for Arne og Doris Truelsens Legat

Valgt af Selskabet: Anders Reiz (fm.)

Planlægningsrådet for Forskningen og Statens Forskningsråd

Følgende af Selskabets medlemmer er for tiden indvalgt: Tove Birkelund (fm.), Henning Spang-Hanssen og Henning Sørensen i Planlægningsrådet for Forskningen; i Statens humanistiske Forskningsråd: Jes P. Asmussen, Mogens Brøndsted, Eduard Nielsen og Henning Spang-Hanssen (fm.); i Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd: Erik Holmsgaard; i Statens lægevidenskabelige Forskningsråd: Bodil Jerslev Lund, Frank Lundquist og Jens Rehfeld; i Statens naturvidenskabelige Forskningsråd: Sv. Olav Andersen, Brian Clark, Willi Dansgaard, Tom Fenchel, Leif Kristensen, Hans Bjerrum Møller og Henning Sørensen (fm.); i Statens teknisk-videnskabelige Forskningsråd: Vagn Fabritius Buchwald og Henning Lund (næstm.).

Kommissioner fælles for de to klasser*European Science Foundation-udvalget*

Jes Asmussen, Bengt Algot Sørensen, Peder Olesen Larsen og Henning Sørensen.

Kommissionen til udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturernes historie

Axel Steensberg (formand) og J. Troels-Smith

Kommissionen til udforskning af Danmarks ældste landbrug og de samtidige naturforhold

Svend Th. Andersen, museumsdirektør, mag. art. Peder Mortensen, Olaf Olsen, Axel Steensberg og J. Troels-Smith.

Nationalkomiteer under den humanistiske klasse*Nationalkomiteen for Union Académique Internationale (UAI) (ktg. 45000 B.Fr.)*

	Valgt	til april
Jes Asmussen	1976	1985
P. J. Riis (formand)	1970	1983
Bengt Algot Sørensen	1979	(okt.) 1982
Rudi Thomsen	1977	1983

Nationalkomiteer og repræsentanter i ledelsen af foretagender under UAI. Romertallet angiver den pågældende UAI-kommissions nummer. Valgperioden er 3-årig.

	Valgt	til april
I. <i>Corpus Vasorum Antiquorum</i> (CVA)		
Museumsoverinspektør, dr. phil. Marie-Louise Buhl, Erik Dal, Mogens Gjødesen (formand), museums- direktør, mag. art. Dyveke Helsted, P. J. Riis	1976	1985
Museumsdirektør, mag. art. Fl. Johansen	1979	1985
V. <i>Novum Glossarium Mediae Latinitatis</i> (NGML) (Den nye Ducange)		
Povl Johs. Jensen	1963	1983
Holger Friis Johansen (formand)	1977	1983
XII. <i>Monumenta Musicae Byzantinae</i> (MMB)		
John Bergsagel	1979	(okt.) 1982
Henrik Glahn (formand og hovedredaktør)	1971	1983
Povl Johs. Jensen	1966	1983
Jørgen Raasted	1979	(okt.) 1982
XVIII. <i>A Critical Pāli Dictionary</i> (CPD)		
Jes Asmussen	1973	1983
Jørgen Læssøe	1970	1983
Hans Hendriksen (formand)	1979	1985
XX. <i>Corpus Antiquitatum Americanensium</i> (CAA)		
Arild Hvidtfeldt, Torben Monberg (formand) og P. J. Riis	1975	1985
Mag. scient. Inge Schjellerup	1980	1985
Museumsoverinspektør, mag. scient. Torben Lundbæk	1981	1984
XXVI. <i>Sylloge Nummorum Graecorum</i> (SNG)		
Museumsoverinspektør, dr. phil. Otto Mørkholm (regionalredaktør) og Rudi Thomsen (formand) . .	1976	1985
XXVIII. <i>Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae</i> (LIMC)		
Mogens Gjødesen	1979	(okt.) 1982
Museumsdirektør, mag. art. Flemming Johansen (formand og regionalredaktør), P. J. Riis og Else Kai Sass	1975	1985

XXXI. <i>Atlas Linguarum Europae (ALE)</i>	Valgt	til april
Poul Andersen (formand), Jes Asmussen, Inger Ejskjær, professor, dr. phil. Kr. Ringgaard, Århus, og Henning Spang-Hanssen	1977	1983
XXXV. <i>Jewish Art Index (JAI)</i>		
Erik Fischer, lektor, mag. art. Mirjam Gelfer-Jørgensen, førstebibliotekar, mag. art. Ulf Haxen (fm.) og Else Kai Sass	1979	(okt.) 1982
Andre kommissioner under den humanistiske klasse		
<i>Kommissionen til undersøgelse af de i dansk privateje bevarede kilder til dansk historie</i>		
Povl Bagge (formand), Sune Dalgård, Troels Fink, og førstebibliotekar, dr. phil. Svend Gissel.		
<i>Kommissionen for registrering af litterære kilder til dansk historie</i>		
Valgt af Selskabet:		
Povl Bagge og Erik Dal		
<i>Kommissionen for den oldrussisk-nedertyske håndbog</i>	Valgt	
H. Bach og Carl Stief	1974	
Roman Jakobson	1961	
Professor, dr. phil. Hans Chr. Sørensen (formand)	1963	
Erik Dal	1979	
<i>Kommissionen for Corpus Lexicographorum Graecorum (CLG)</i>		til april
Dr. Klaus Alpers	1970	1983
Professor Paul Burguière	1970	1983
Johnny Christensen (fm.)	1979	(okt.) 1982
Povl Johs. Jensen	1970	1983
Holger Friis Johansen	1977	1983
<i>Kommissionen for Thesaurus Linguae Latinae (TLL)</i> (ktg. 2000 DM)		
Povl Johs. Jensen (fm.)	1976	1985
Holger Friis Johansen	1978	1984
Lektor Palle W. Nielsen	1979	(okt.) 1982
<i>Kommissionen for Carlsbergfondets syriske ekspeditioner</i>		
Lektor, mag. art. Peder Mortensen, Olaf Olsen og P. J. Riis	1981	1986
<i>Ad hoc-udvalg vedr. indstillinger til internationale priser</i>		
Henrik Glahn (fm.), Arild Hvidtfeldt og P. J. Riis	1981	1984

Udvalget til forberedelse af indstilling til ESF vedr. evt. udgivelse af prismaterialet i Øresundstoldregnskaberne 1557–1646

Bengt Algot Sørensen (observatør), Sune Dalgård, Sv. Ellehøj, prof., dr. oecon. Hans Chr. Johansen, E. Ladewig Petersen, Niels Steensgaard.

Nationalkomiteer under den naturvidenskabelige klasse

Nationalkomiteen for International Council of Scientific Unions (ICSU)

(ktg. 9.432 US \$)

Ingeniørdocent, dr. techn. J. Bach Andersen (URSI), Svend Th. Andersen (INQUA), Asger Berthelsen (ICL), Erik Eliassen (WCRP), lektor, cand. scient. Sv. Harnung (IUPAC), prof., dr. phil. N. Kingo Jacobsen (IGU), H. Højgaard Jensen (næstfm.) (IUPAP), statsgeodæt, mag. scient. Elvin Kejlsø (IUGG), Gunnar Kullenberg (SCOR), P. Olesen Larsen (fm.) (IUB), Bodil Jerslev Lund (IUCr), Ole Maaløe (IUPAB), dr. agro. Gunnar Gissel Nielsen (IUBS), professor F. Niordson, Ph.D. (IUTAM), mag. scient. O. B. Olesen (IUGS), Gert Kjærgård Pedersen (IMU), Olaf Pedersen (IUHPS), Mogens Rudkjøbing (IAU), Morten Simonsen (IUIS), Niels A. Thorn (IUPS), lektor, lic. techn. Eigil Ungstrup (COSPAR, SCOSTEP) og prof., dr. phil. E. Aaes-Jørgensen (IUNS).

ICSU-nationalkomiteens forretningsudvalg

Valgt april 1982–1984:

Statsgeodæt Elvin Kejlsø.

Valgt april 1982–1986:

Lektor Sven Harnung, H. Højgaard Jensen (næstfm.), P. Olesen Larsen (fm.) og Ole Maaløe.

Nationalkomiteer for unioner under ICSU

International Astronomical Union (IAU) (ktg. 2.930 S.Fr.)

Valgt nov. 1981–nov. 1985:

Lektor, dr. scient. Erik Høg og lektor, mag. scient. Henning Jørgensen, Astron. Obs., KU, lektor, cand. mag. Svend Laustsen og Poul Erik Nissen, Astron. Inst., AaU, Olaf Pedersen, Inst. f. de eksakte naturvidensk. Hist., AaU, lektor, dr. scient. J. Otzen Petersen og Anders Reiz (sekr.), Astron. Obs., KU, og Vid. Selsk., Mogens Rudkjøbing (fm. og ICSU-rep.), Astron. Inst., AaU, lektor, cand. scient. Ole Ulfbeck, Niels Bohr Inst.

International Geographical Union (IGU) (ktg. 675 US \$)

Valgt april 1978–okt. 1982:

Prof., cand. mag. O. Biilmann, Geogr. Inst., DKs Lærerhøjskole, Sofus Christiansen (sekr.), Geogr. Inst., KU, lektor, dr. phil. W. Framke, Geogr. Inst., AaU, prof., dr. phil. Viggo Hansen, Geogr. Inst., KU, prof., dr. phil. Johs. Humlum, Kulturgeogr. Inst., AaU, landinsp. Thorkild Høy, Kartografisk Selsk., prof., dr. phil. N. Kingo Jacobsen (fm. og ICSU-rep.) og lektor, cand. mag. Kristen M. Jensen, Geogr. Selsk., forskningsbibl., cand. mag. Ib Kejlbo, Det kgl. Bibl., prof., dr. agro. Kjeld Rasmussen, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, prof., fil. dr. Harald Svensson, Geogr. Inst., KU, viceadmiral S. Thostrup, Geogr. Selsk., docent, dr. phil. Aage Aagesen, Handelshøjskolen, Kbh., ekstraordinært medlem: Einar Andersen, Vid. Selsk.

International Mathematical Union (IMU) (ktg. 1.200 S.Fr.)

Valgt nov. 1980–1984:

Ole Barndorff-Nielsen, Da. Selsk. f. teoretisk Statistik, Bent Fuglede (fm.), Da. mat. Foren., Gert Kjærgård Pedersen (sekr. og ICSU-rep.), Vid. Selsk.

Valgt nov. 1979–1982:

Prof. Svend Bundgaard, Da. mat. Foren., prof., dr. techn. Erik B. Hansen, Da. Center f. anvendt Mat. og Mekanik, DtH, prof. Vagn Lundsgaard Hansen, Ph.D., DKs Matematikundervisningskomm., lektor, lic. scient. Hans J. Munkholm, Mat. Inst., OU.

International Union of Biochemistry (IUB) (ktg. 1.500 US \$)

Valgt marts 1981–marts 1985:

Brian F. C. Clark (næstfm.), Jydsk biol. Selsk., civiling., lic. techn. B. S. Enevoldsen (fm.), Biokemisk Foren., Peder Olesen Larsen (ICSU-rep.), Vid. Selsk., Agnete Munch-Petersen, Biol. Selsk., lektor, mag. scient. Hans Rasmussen, Biokemisk Foren., prof., dr. med. Ole Siggaard-Andersen, Da. Selsk. f. klinisk Kemi.

International Union of Biological Sciences (IUBS) (ktg. 2.000 US \$)

Valgt marts 1981–marts 1983:

Prof., dr. med. Torben Clausen, Jydsk biol. Selsk., lektor, cand. mag. Jørgen Kristiansen, Da. botanisk Foren., dr. agro. Gunnar Gissel Nielsen (sekr. og ICSU-rep.), Foren. af Licentiater.

Valgt marts 1981–marts 1984:

Cand. mag. Annelise Kjøller, Mikrobiol. Selsk., Poul W. Kruhøffer, Vid. Selsk., Agnete Munch-Petersen, Biol. Selsk.,

Valgt marts 1981–marts 1985:

Cand. scient. Niels-Erik Franzmann, Da. ornithologisk Foren., prof., dr. phil. Niels Haarløv, Entomologisk Foren., lektor, dr. scient. Jørgen B. Kirkegaard (fm.), Da. naturhist. Foren. i København.

International Union of Crystallography (IUCr) (ktg. 400 US \$)

Valgt september 1979–september 1982:

Lektor, mag. scient. Bronislaw Buras, Fys. Lab. II, H. C. Ørsted Inst., lektor, dr. phil. Jacob Danielsen (fm.) og lektor, cand. polyt. Rita Hazell, Kem. Inst., AaU, lektor, lic. pharm. Birthe Jensen, Kem. Inst. BC, DKs farmaceutiske Højskole, civiling. Bente Lebech (sekr.), Fysikafd., Forsøgsanlæg Risø, prof., dr. techn. Asger Lindegaard-Andersen, Lab. f. tekn. Fysik III, DtH, Bodil Jerslev Lund (ICSU-rep.), Vid. Selsk., prof., dr. phil. Harry Micheelsen, Inst. f. Mineralogi, KU, prof., fil. dr. Rolf Norrestam, Kem. Lab. B., DtH, lektor, cand. scient. Ole Simonsen, Kem. Inst., OU, civiling. Jørgen Villadsen, Haldor Topsøe Forskningslab.

International Union of Geodesy and Geophysics (IUGG) (ktg. 4.000 US \$)

Valgt okt. 1981–sept. 1985:

Lektor, dr. C. Kent Brooks, Inst. f. Petrologi, KU, Erik Eliassen, Inst. f. teoretisk Meteorologi, KU, statsseismolog, mag. scient. Jørgen Hjelme, Geodætisk Inst., Seismisk afd., og Gunnar Kullenberg, Inst. f. fysisk Oceanografi, KU.

Valgt december 1977–sept. 1983:

Statsgeodæt, cand. mag. & mag. scient. O. Bedsted Andersen (sekr.), Geodætisk Inst., Willi Dansgaard, Vid. Selsk., chefgeodæt, mag. scient. Elvin Kejlsø (fm. og ICSU-rep.), Geodætisk Inst., statsmeteorolog, dr. phil. Knud Lassen, Meteorologisk Inst., Geofysisk afd., statsgeolog, dr. phil. Anker Weidick, Grønl. geol. Unders.

Tværfaglige medlemmer valgt okt. 1981–sept. 1985:

Prof., cand. mag. & mag. scient. Svend Saxov, Geol. Inst., AaU, prof., dr. scient. nat. P. V. Sharma, Inst. f. Geofysik, KU.

International Union of Geological Sciences (IUGS) (ktg. 1.200 US \$)

Valgt december 1977–november 1983:

O. Berthelsen, DKs geol. Unders., Knud Ellitsgaard-Rasmussen, Vid. Selsk., afd. geolog E. Heller, Da. geol. Foren., mag. scient. O. B. Olesen (ICSU-rep.), Grønl. geol. Unders.

Valgt november 1980–november 1984:

D. Bridgewater (fm.), Geol. Mus., KU, lektor John Korstgård, Geol. Inst., AaU, prof., dr. phil. H. Pauly, Inst. f. Mineralindustri, DtH, lektor T. C. R. Pulvertaft (sekr.), Geol. Centralinst., KU.

Valgt maj 1982–november 1985:

Museumsinspektør, cand. scient. Charlie Christensen, Nationalmuseets naturvidensk. afd., lektor, mag. scient. T. Jørgart, Det naturvidensk. hovedområde, RUC, chefgeodæt, mag. scient. Elvin Kejlso, nat. kom. f. IUGG, lektor, mag. scient. Birger Larsen, Inst. f. tekn. Geologi, DtH, professor, dr. phil. Niels Spjeldnes, Inst. f. genetik og økologi, AaU, og Henning Sørensen, SNF.

International Union for the History and Philosophy of Science (IUHPS)
(ktg. 300 US \$)

Valgt april 1982–april 1986:

Lektor, cand. scient. Kirsti Andersen, Inst. f. de eksakte Vidensk. Hist., AaU, Mogens Blegvad (fm.), Vid. Selsk., David Favrhøldt, Filosofisk Inst., OU, prof., dr. pharm. V. Gaunø Jensen, DKs farmaceutiske Højskole, lektor, mag. scient. Ole Knudsen, Inst. f. de eksakte Vidensk. Hist., AaU, lektor, mag. art. C. H. Koch, Filosofisk Inst., KU, afd. led., mag. scient. K. Max Møller, nat. kom. f. IUHPS, prof. Stig Andur Pedersen, RUC, Olaf Pedersen (ICSU-rep.), Inst. f. de eksakte Vidensk. Hist., AaU, prof., dr. phil. Olaf Schmidt, Mat. Inst., KU, prof., dr. med & phil. E. Snorrason, Det lægevidensk. Fakultet, KU, docent, dr. phil. C. M. Taisbak (sekr.), Inst. f. klassisk Filologi, KU.

International Union of Immunological Societies (IUIS) (ktg. 265 US \$)

Valgt februar 1981–februar 1985:

Overlæge Vagn Andersen, Rigshosp. Epidemiafd., ovl., dr. med. Nils Axelsen, St. Seruminst., prof., ovl., dr. med. Gunnar Bendixen, Rigshosp. med. afd. TA og Lab. f. klinisk Immunologi, lektor, dr. med. Iver Heron, Inst. f. med. Mikrobiologi, AaU, lektor, cand. med. Claus Koch, Inst. f. eksperimentel immunologi, KU, Morten Simonsen (fm. og ICSU-rep.), Vid. Selsk., forstander, dr. phil. Jørgen V. Spärck, Statens Seruminst., prof., dr. med. vet. Sven-Erik Svehag, Inst. f. Immunologi, OU, Arne Svejgaard, Rigshosp. Vævstypelab., ovl., dr. med. Bent Weeke, Rigshosp. med. afd. TA og Lab. f. klinisk Allergologi, lektor, dr. med. Ole Werdelin, Inst. f. patologisk Anatomi, KU.

International Union of Nutritional Sciences (IUNS) (ktg. 600 S.Fr.)

Valgt april 1982–april 1986:

Overdyrlæge, dr. med. vet. Bruno Albertsen, ATV, lab. led. Claus Brenøe, Statens Husholdningsråd, Christian Crone, Vid. Selsk., afd.led., dr. med Peder Helms, DADL, lektor, lic. agro. Kirsten Jakobsen, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, kontorchef, civiling. Jørgen Højmark Jensen, Miljøministeriet (sekr.), Frank Lundquist, Vid. Selsk., læge Lars Ovesen, Selsk. f. Ernæringsforsk., ovl. Nils Rosdahl, Sundhedsstyrelsen, kontorchef Ib Skovgaard, Landbrugets Samråd, prof., dr. phil. E. Aaes-Jørgensen, Selsk. f. Ernæringsforsk. (fm. og ISCU-rep.).

International Union for Pure and Applied Biophysics (IUPAB)

(ktg. 700 US \$)

Valgt juli 1981–marts 1985:

Ingeniørdoc., dr. techn. Jørgen Bach Andersen, Inst. f. elektron. Syst., AUC, Brian Clark, Kem. Inst., AaU, lektor Poul Kristensen, Inst. f. Biol. Kemi, KU, Axel Michelsen, Biol. Inst., OU (fm.), Ole Maaløe, Mikrobiol. Inst., KU (ICSU-rep.), J. Chr. Skou, Biofys. Inst., AaU, Ove Sten-Knudsen, Inst. f. Biofysik, KU.

International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC) (ktg. 3.500 US \$)

Valgt marts 1978–maj 1984:

Lektor H. J. Styhr Petersen, Da. Ingeniørforen., prof., dr. techn. Laurits T. Muus, Kemisk Foren.

Valgt maj 1982–maj 1986:

Lektor, cand. scient. Sven Harnung (sekr. og ICSU-rep.), Kemisk Foren., Anders Kjær (fm.), Vid. Selsk., civiling. Axel Nørholm, Company Associate, civiling. Rune Strube, Da. Ingeniørforen.

International Union of Pure and Applied Physics (IUPAP) (ktg. 1.500 US \$)

Valgt juni 1982–februar 1985:

Jens Als-Nielsen, Forsøgsanlæg Risø, Sven Bjørnholm, Niels Bohr Inst., cand. scient. Carsten Claussen, OU, Jens Peder Dahl, DtH, prof., dr. phil. P. Gregers Hansen, AaU, H. Højgaard Jensen (ICSU-rep.), H. C. Ørsted Inst., A. R. Mackintosh (fm.), H. C. Ørsted Inst. og Vid. Selsk., civiling., dr. scient. Poul K. Michelsen (sekr.), Forsøgsanlæg Risø, cand. scient. Rasmus Møller, Niels Bohr Inst.

International Union of Physiological Sciences (IUPS) (ktg. 400 US \$)

Valgt maj 1982–februar 1986:

C. C. Barker Jørgensen, Zoofysiologisk Lab. A, KU, Christian Crone (fm.), Med.-fysiologisk Inst. A og Vid. Selsk., Ingemar Engberg, Fysiologisk Inst., AaU, prof., dr. med. Lars Garby, Fysiologisk Inst., OU, Kjell Johansen, Zoofysiologisk Lab., AaU, lic. scient. Erik Hviid Larsen, Zoofysiologisk Lab. A, KU, Niels A. Lassen, Klinisk-fysiologisk afd., Bispebjerg Hosp., Niels A. Thorn (ICSU-rep.), Med.-fysiologisk Inst. C, KU.

International Union of Theoretical and Applied Mechanics (IUTAM)

(ktg. 792 US \$)

Valgt april 1981–april 1985 :

Prof., civiling. F. Engelund, Da. Center f. anvendt Mat. og Mekanik, prof., dr. techn. Erik B. Hansen, Da. Ingeniørforen., dr. techn. B. Højlund Rasmussen, ATV, civiling. Niels Reeh, Geofysisk Isotoplab.

Valgt april 1979–april 1983:

Dir. K. R. Knudsen, ATV, lektor, civiling. P. Scheel Larsen, Ph.D. (sekr.), Da. Center f. anvendt Mat. og Mekanik, prof. F. Niordson, Ph.D. (fm. og ICSU-rep.), Da. Center f. anvendt Mat. og Mekanik, Hans Tornehave, Vid. Selsk.

Union Radio Scientifique Internationale (URSI) (ktg. 520 US \$)

Valgt sept. 1981–sept. 1982:

Civiling., lic. techn. E. Ungstrup, Da. Rumforskningsinst., prof., civiling. G. Bruun, Elektronisk Inst., DtH, prof., civiling. P. Gudmandsen, Elektromagnetisk Inst., DtH.

Valgt sept. 1981–sept. 1983:

Lektor, civiling. E. Mortensen, Inst. f. Teleteknik, DtH, civiling. H. G. Nissen, Elektronikcentralen, lektor, dr. techn. Palle Jeppesen (næstfm.), Elektromagnetisk Inst., DtH.

Valgt sept. 1981–sept. 1984:

Ingeniørdocent, dr. techn. J. Bach Andersen (fm. og ICSU-rep.), Inst. f. elektroniske Systemer, AUC, civiling., dr. phil. T. Stockflet Jørgensen, Geofysisk afd., Meteorologisk Inst., prof., dr. techn. H. Lottrup Knudsen, Elektromagnetisk Inst., DtH, A. Reiz, Astron. Obs. i Kbh., KU, og Vid. Selsk.

Andre komiteer under ICSU

World Climate Research Program (WCPR) (ktg. 2.000 \$)

Valgt maj 1980–1984:

Statsmeteorolog Chr. Dumstrei, Meteorologisk Inst., Erik Eliassen (fm. og ICSU-rep.), Inst. f. teoretisk Meteorologi, KU, prof., dr. techn. P. Gudmandsen, Elektromagnetisk Inst., DtH, prof., dr. phil. N. Kingo Jacobsen, Geogr. Inst., KU.

Valgt maj 1980–1986:

Svend Th. Andersen, DKs geol. Unders., direktør Niels E. Busch (sekr.), Forsøgsanlæg Risø, Willi Dansgaard, Geofysisk Isotoplab., KU, og Vid. Selsk., Gunnar Kullenberg, Inst. f. fysisk Oceanografi, KU.

Committee on Data for Science and Technology (CODATA)

Korrespondent for Danmark: H. Højgaard Jensen.

Committee on Science and Technology in Developing Countries (COSTED)

Korrespondent for Danmark: P. Olesen Larsen.

Committee on the Teaching of Science (CTS)

Korrespondent for Danmark: professor Bent Christiansen, Mat. Inst., DK's Lærerhøjskole.

Committee on Space Research (COSPAR) (ktg. 8.900 F.Fr.)

Scientific Committee on Solar Terrestrial Physics (SCOSTEP) (ktg. 500 US \$)

Begge valgt marts 1981–april 1984:

Dr. A. Bahnsen (sekr.), Da. Rumforskn.inst., prof., dr. techn. Preben Gudmandsen, Elektromagnetisk Inst., DtH, lektor, mag. scient. E. Høg, Astron. Obs. i Brorfelde, KU, chefgeodæt, mag. scient. Elvin Kejlsø, Geodætisk Inst. (rep. Vid. Selsk.), mag. scient. I. S. Mikkelsen og civil-ing. J. K. Olesen, begge Meteorologisk Inst., lektor, lic. techn. E. Ungstrup (fm. og ICSU-rep.), Da. Rumforskn.inst.

Inter-Union Commission on the Lithosphere (ICL)

Valgt april 1982–april 1986:

Statsgeodæt, cand. mag. & mag. scient. O. Bedsted Andersen, Geodætisk Inst., Asger Berthelsen (fm. og ICSU-rep.), Geol. Centralinst., KU, og Vid. Selsk., David Bridgwater, Geol. Mus., KU, statsseismolog, mag. scient. Jørgen Hjelm (sekr.), Geodætisk Inst., Seismisk afd., dr. phil.

O. Michelsen, DKs geol. Unders., prof., cand. mag. & mag. scient. Svend Saxov, Geol. Inst., AaU.

Observatører: statsgeolog, dr. Feiko Kalsbeek, Grønl. geol. Unders., og Henning Sørensen, SNF.

International Association of Engineering Geology (IAEG)

(affilieret IUGS)

Valgt februar 1981–februar 1985:

Mag. scient. John Frederiksen (sekr.) og lektor, civiling. Kurt Klitten, Da. geoteknisk Foren., lektor, afd. geol. Niels Schrøder og afd. geolog Bent Søndergaard, Da. geol. Foren.

Valgt februar 1979–februar 1983:

Civiling. Børge Knudsen og prof., dr. phil. Gunnar Larsen (fm.), Da. geoteknisk Foren., lektor, mag. scient. Birger Larsen, nat. kom. f. IUGS og Vid. Selsk., amtsgeolog Kjeld Thamdrup, Da. geol. Foren.

International Mineralogical Association (IMA)

(affilieret IUGS) (ktg. 40 US \$)

Afd. led. Ole Valdemar Petersen, Mineralogisk Klub, Da. Geol. Foren.

International Association for Quaternary Research (INQUA)

(affilieret IUGS) (ktg. 550 S.Fr.)

Valgt maj 1979–maj 1983:

Svend Th. Andersen (fm. og ICSU rep.), Vid. Selsk., lektor, dr. phil. Bent Fredskild, Botanisk Centralinst., KU, lektor, cand. scient. Johs. Krüger, Geogr. Centralinst., KU, prof., dr. phil. Gunnar Larsen, Geol. Inst., AaU, statsgeolog, cand. mag. Leif Aabo Rasmussen (sekr.), DKs geol. Unders., lektor, cand. scient. Sten Sjørring, Geol. Centralinst., KU, cand. scient. Kim Aaris Sørensen, Zoologisk Centralinst., KU, J. Troels-Smith, Nationalmuseets naturvidensk. afd., statsgeolog, dr. phil. Anker Weidick, Grønl. geol. Unders.

Scientific Committee on Oceanographic Research (SCOR) (ktg. 1.840 US \$)

(Dansk Nationalråd for Oceanologi)

Valgt 1981–februar 1983/1985:

Dr. phil. Jan Bondam, Grønl. geol. Unders., lektor, dr. Kent Brooks, Geol. Centralinst., KU, afd. meteorolog, civiling. T. Duun-Christensen, Meteorol. Inst., Erik Eliassen, Inst. f. teoretisk Meteorologi, KU, K. El-

litsgaard-Rasmussen, Vid. Selsk., cand. scient. Eivind Gargas, Vandkvalitetsinst., ATV, prof., dr. techn. P. Gudmandsen, Elektromagnetisk Inst., DtH, afd. leder, mag. scient. Vagn Hansen, DKs Fiskeri- og Havunders., statsgeolog Erik Heller, DKs geol. Unders., lektor, civiling. Ivar G. Jonsson, Inst. f. Strømningsmekanik og Vandbygn., DtH, Gunnar Kullenberg (fm. og ICSU-rep.), Inst. f. fysisk Oceanografi, KU, lektor, mag. scient. Birger Larsen, Inst. f. teknisk Geologi, DtH, prof., dr. techn. H. Lundgren, Da. hydraulisk Inst., Inst. f. Strømningsmekanik og Vandbygn., DtH, forstander, mag. scient. Arne Nielsen, Miljøstyrelsens Havforureningslab., lektor, cand. scient. Jørgen Nielsen, Geogr. Centralinst., KU, lektor, cand. mag. Kurt W. Ockelmann, Marinbiol. Lab., KU, prof., cand. mag. & mag. scient. S. Saxov, Geol. Inst., AaU, statsbiolog Erik Smidt, Grønl. Fiskeriunders., afd. chef Milan Thamsborg, Farvandsdirektoratet, viceadmiral Sven Thostrup (rep. Vid. Selsk.), direktør, dr. phil. Torben Wolff (sekr.), Zool. Museum, KU, civiling. Asker Årkrog, Forsøgsanlæg Risø.

Andre kommissioner og foretagender under den naturvidenskabelige klasse

Udvalg til forberedelse af medlemsvalg

Valgt af klassen 8. nov. 1979 til nov. 1982:

Thor A. Bak, Tove Birkelund, Christian Crone, Leif Kristensen, Allan Mackintosh (fm.) og Henning Sørensen.

Ad hoc-udvalg vedr. indstillinger til internationale priser

Valgt 30. april 1981–84:

Thor A. Bak, Ebba Lund og Henning Sørensen (fm.).

Styringsgruppe vedr. Akts. De danske Spritfabrikkers Forskningslegat

Valgt af Selskabet 15.10.1981 til projektets udløb efter 3 år:
Christian Crone, N. O. Kjeldgaard og Peder Olesen Larsen.

Interimstyrelsen for Physica Scripta

Valgt af Selskabet til 31.12.1985:

Jens Lindhard og Ben Mottelson. Suppleant Torkild Andersen.

Kommissionen for forskningsarealer:

Svend Th. Andersen, C. Overgaard Nielsen, A. Noe-Nygaard og J. Troels-Smith.

Nationalkomiteen for Council for International Organizations of Medical Sciences (CIOMS) (ktg. 375 US \$)

Valgt af Vid. Selsk.: Christian Crone, Jan Mohr, J. C. Skou.

Valgt af Dansk Medicinsk Selskab: overlæge, dr. med. Ole Munck, prof., overlæge, dr. med. Povl Riis, J. Chr. Siim (fm.) og prof., overlæge, dr. med. & scient. E. Strömgen.

Nationalkomiteen for International Foundation for Science (IFS) (ktg. 100 US \$)
Prof., civiling. Frode Bramsnæs, Lab. f. Levnedsmiddelindustri, DtH, Lars Munck, C. Overgaard Nielsen, Martin Ottesen, Gunnar Seidenfaden (fm.)

Bestyrelsen for Danmarks Akvarium

Valgt af Selskabet til 31.12.1986:
Direktør, dr. phil. Torben Wolff.

Bestyrelsen for Dansk Bilharziøse Laboratorium

Valgt af Selskabet til april 1985:
Bent Christensen.

Pacific Science Association (PSA) (ktg. 25 US \$)

Danmark er ved Videnskabernes Selskab "Member Scientific Institution".

Bedømmelsesudvalg vedr. ansøgere til Niels Bohr Stipendierne indenfor det biologiske område

Svend Olav Andersen, Hans Jørgen Hansen, Kjeld Mareker, Axel Michelsen, Morten Simonsen, Ove Sten-Knudsen og Diter von Wettstein.

Samme indenfor det matematisk-fysiske område

Thor A. Bak, Ove Nathan, Gert Kjærgård Pedersen og Henning Sørensen (Poul Erik Nissen indtræder i tilfælde af ansøgere indenfor det astronomiske område).

Styringsgruppe vedr. Niels Bohr Stipendierne

Jes Forchhammer, Jens Lindhard, Ove Sten-Knudsen, Aage Winther, Henning Sørensen og Erik Dal.

BERETNING OM MØDER

Torsdag den 15. oktober 1981

Til stede var 86 medlemmer. Præsident: P. J. Riis. Udenlandske medlemmer: John Bergsagel og Lars Munck.

P. J. Riis: Det Kgl. Teaters Akropolistæppe og dets forudsætninger.

Det Kgl. Teaters fortæppe er et af Danmarks største malerier og måske det mest kendte, om ikke på anden måde så fra dukketeatrene og de direkte fjernsynsudsendelser. Tæppet maledes 1874 af Carl Aagaard og Otto Bache, og dets motiv, Athens Akropolis, er overtaget fra et tidligere fortæppe. Det er den almindelige opfattelse, at motivet i hvert fald anvendtes i 1827, og at det muligvis allerede fandtes på fortæppet i Niels Eigtveds første teaterhus fra 1748.

I meddelelsen analyseredes maleriet, og der blev gjort rede for dets forudsætninger, først og fremmest de topografiske forhold i Athen og Det Kgl. Teaters fortæpper fra 1857, 1827 og 1774. 1857-tæppet var udført af Christian Ferdinand Christensen, måske med bistand af Troels Lund, 1827-tæppet skyldtes Ahron Wulff Wallich og Johan Ludvig Lund, medens 1774-tæppet tilskrives Peter Cramer, der i øvrigt i 1768 havde lavet udkastet til Videnskabernes Selskabs prisedaille. Ingen af de nævnte malere havde besøgt Grækenland, og det overvejes, hvornår og hvorledes Akropolismotivet kan være blevet indført.

Torkild Andersen: Solens grundstofsammensætning — et fælles forskningsemne for astrofysik og atomfysik.

Ved et nært samarbejde imellem astrofysiske og atomfysiske grupper er kendskabet til grundstofsammensætningen af solens fotosfære blevet betydeligt forbedret inden for det sidste årti. I meddelelsen blev der gjort rede for formålet med de detaljerede studier af grundstofsammensætningen af solens atmosfære og for de atomfysiske bidrag til den stedfundne udvikling. Disse bidrag hidrører væsentligst fra atomare levetider opnået ved acceleratorbaseret atomspektroskopiske metoder.

Nedsættelse af en komité til at bedømme ansøgninger om Aktieselskabet De Danske Spritfabrikkers Forskningslegat og til som styringsgruppe at følge projektets udvikling. Der var indkommet 21 ansøgninger.

Torsdag den 29. oktober 1981

Til stede var 67 medlemmer. Fg. præsident: Henrik Glahn.

Arild Hvidtfeldt: Nogle kommentarer til det ontologiske gudsbevis.

Blandt forsøgene på at »bevise Guds eksistens« har Anselm af Canterbury (1033–1109) fremsat det mest omdiskuterede, det mest drilagtige, og det mest sejglivede. Det forsøgte bevis er i forskellige varianter blevet forsvaret af blandt andre Descartes, Spinoza, Leibniz og Hegel. Efter manges opfattelse har Kant definitivt påvist bevisets uholdbarhed, men dette har ikke hindret diskussionens genopblussen med mellemrum lige til de allerseneste år. På denne baggrund fremhævedes nogle ejendommeligheder, som trods 900 års debat hidtil har været upåagtede.

Ole Barndorff-Nielsen: Nogle nyere udviklinger i statistisk inferens.

I den teoretiske statistik beskæftiger man sig med begreber og metoder til beskrivelse og vurdering af eksperimentelle eller observationelle data. Variationen i dataene beskrives ved en parametriseret familie af sandsynlighedsteoretiske modeller, hvor parametrene, der gennem en inferensproces ønskes nærmere bestemt, beskriver den systematiske (ikke-tilfældige) del af variationen. Herved benytter man sig, i stadigt stigende omfang, af avancerede matematiske hjælpemidler. Samspillet mellem parametriske sandsynlighedsmodeller og statistiske inferensprincipper, og matematikkens rolle heri, blev belyst.

Klassemøde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

- 1) Forberedende drøftelse af præsidentvalg.
- 2) Eventuelt.

Torsdag den 12. november 1981

Til stede var 77 medlemmer. Præsident: P. J. Riis.

Sofus Christiansen: Flyttemarksbrug — et traditionelt og moderne landbrugssystem.

Flyttemarksbrug er dyrkningssystemer med langtidsbrak (men ikke nødvendigvis svedje). De er særlig udbredt i troperne, hvor de p.t. ernærer ca. 500 mio. mennesker.

Brugets hovedmekanisme er, at der i den vilde brakvegetation opspares plantenæringsstoffer til brug for dyrkningen. Derved opnås ganske høje areal- og arbejdsproduktiviteter og en god udbyttesikkerhed. Aktuelt forskes der i brugenes tilpasning til klima- og jordbundsforhold og i udvikling mod større forsyningsevne.

Meddelelsen blev belyst ved bl.a. resultater fra undersøgelser på stillehavsøen Bellona.

Asger Berthelsen: Salttektonik og affaldsproblematik.

Saltlagene fra Øvre Perm i den danske undergrund optræder dels som ret uforstyrrede lag begravet under yngre sedimenter, dels i hævningsstrukturer (saltpuder) og gennembrudsstrukturer (saltdiapirer), der når nærmere jordoverfladen. Årsagen til dannelsen af forskellige saltstrukturer diskuteredes, idet det påpegedes, at Trusheim's (1957) halokinetiske model kun tilgodeser den opdrift, der påvirker saltlagene, når disse overlejres af tilstrækkelig tykke og tunge sedimenter. Ud fra en sammenligning med granit-tektonik tolkedes visse komplicerede saltstrukturer som dannet ved polydiapirisme, hvor termokonvektion inden for selve saltformationen har ført til fornyede og mere intense bevægelser i en eksisterende diapir.

Der blev derefter givet en kort oversigt over det arbejde, der siden 1974 er udført herhjemme, bl.a. i elværkernes regie, for at fremskaffe dokumentation for, at deponering af højaktivt reaktoraffald vil kunne foretages på forsvarlig måde i en udvalgt dansk saltstruktur (Mors diapiren), og der fremsattes en geologisk vurdering af undersøgelsesresultaterne – og den måde, hvorpå undersøgelserne har været tilrettelagt.

Selskabet udpegede efter indstilling fra det nedsatte bedømmelsesudvalg modtageren af Akts. De Danske Spritfabrikkers forskningslegat, lic. scient. Ole Mouritsen, Kemisk Institut, Aarhus Universitet.

Torsdag den 26. november 1981

Til stede var 78 medlemmer. Præsident: P. J. Riis. Udenlandsk medlem: John Bergsagel.

C. J. Becker talte mindeord over *Johannes Nicolaisen* (s. 118).

Hans Jørgen Hansen: Kunstammerforvalter Lorentz Spengler og hans foraminifersamling.

Lorentz Spengler (1720–1807), der var kongelig kunstdrejer og senere kunstammerforvalter, beskrev i året 1781 i Videnskabernes Selskabs Skrifter, Nye Samling, bd. 1, i to afhandlinger en række foraminiferarter, som han havde fundet i sand i det indre af snegle og muslinger. Han var i stand til at slibe skallerne og kunne derved konstatere, at de små skaller ikke besad et »nerverør«, hvorved de klart adskiller sig fra nautilerne og »Ammonshornene«. Denne observation, der er den første erkendelse af, at foraminifererne er forskellige fra nautilerne, tilskrives i litteraturen gerne d'Orbigny, 1826.

Spenglers øvrige aktiviteter som indehaver af en elektroterapeutisk klinik, som forfærdiger af elfenbensgebitser og som kunst- og konkyliesamler, blev omtalt.

Selskabet valgte Jens Lindhard til præsident fra 1. januar 1982.

Thor A. Bak aflagde beretning fra sin deltagelse i »Scientific Research in the European Community«, Bruxelles 5.–6. november 1981.

Torsdag den 10. december 1981

Til stede var 70 medlemmer. Fg. præsident: Henning Sørensen. Udenlandsk medlem: John Bergsagel.

Jens Peter Larsen forelagde fire Haydn-arbejder:

1. Die Haydn Überlieferung, 2. udg. (1981)
2. Three Haydn Catalogues, 2. udg. (1979)
3. Haydn Studies. Proceedings of the International Haydn Conference, Washington, D.C., 1975 (med H. Serwer og J. Webster) (1981)
4. Joseph Haydn (i The New Grove, vol. 8) (1981)

I sin disputats, 'Die Haydn Überlieferung' (1939) og den dertil knyttede Facsimile-udgave 'Drei Haydn Kataloge' (1941) tog JPL stilling til det meget komplicerede spørgsmål om ægtheden af de Haydn tillagte værker gennem en (indtil da manglende) konsekvent kildekritik. I forord til de nye udgaver af disse værker har JPL dels givet en oversigt over den omfattende litteratur, der har videreført og suppleret hans arbejder, dels (med inddragelse af denne litteratur) påny vurderet afgrænsningen af de bevisligt eller formodet ægte værker. – Beretningen om den af JPL tilrettelagte Haydn-konference i Washington 1975 samler fremstillingen om tre hovedområder: Documentation, Performance og Form and Style. Der blev i tilknytning hertil givet nogle kommentarer til forskningens udvikling inden for hvert af disse områder. – Af Haydn-artiklen fra det store nye engelske musikleksikon refereredes særlig de sammenfattende afsnit om 'Personality' og 'Haydn's Artistic Development', med en fremhævelse af den væsentlige ændring der er sket i vurderingen af disse spørgsmål i nyere tid.

Jørn Hess Thaysen: Nogle betragtninger over kirtelfysiologi og -patologi.

Det er den gældende hypotese, at der i exocrine kirtlers endestykker (acini) dannes et primærsekret med en sammensætning som ligner blodplasmaet. I kirtlernes udførsels gange (tubuli) modificeres primærsekretet således, at forskellige kirtler danner færdige sekreter af vidt forskelligt saltindhold. Takket være ikke mindst Ussings indsats ved man i dag meget mere om de basale mekanismer, som ligger til grund for salt- og vandtransporten i kirtler og nyrer. Der blev givet eksempler på, at dette ikke alene har haft betydning for fysiologien, men også for patofysiologien. Det vistes, at den terapeutiske anvendelse af en »kunstig kirtel« (»den kunstige nyre«) også har bidraget til at øge vor viden om visse aspekter af nyrenes normale og patologiske fysiologi.

Torsdag den 21. januar 1982

Til stede var 90 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandsk medlem: John Bergsagel.

Hans H. Ussing: Transportveje i epitheler.

Epitheler (f.eks. i tarm, nyre, kirtler etc.) er ansvarlige for transport af salte, lavmolekulære organiske stoffer og vand. Disse nettotransporter beror på, at epithelceller er polære, med helt forskellige transportegenskaber i den apikale og den basolaterale membran. Cellemembranernes lipider er generelt tætte for salte og andre hydrofile stoffer. Iontransport sker udelukkende via yderst selektive membranbundne proteiner, hvoraf nogle, som natrium/kalium ATPase, udnytter stofskifteenergi til aktiv iontransport, medens andre har karakter af ionspecifikke kanaler og andre igen tillader specifikke ombytningsreaktioner eller co-transporter.

Eduard Nielsen: Om den nord-israelitiske oprindelse af traditioner i Mosebøgerne.

Den klassiske hypotese om de kilder, Mosebøgernes fremstilling af Israels forhistorie bygger på, beror på en kombination af litterærkritisk metode og historisk kritik. Denne *Reuss-Graf-Kuenen-Wellhausen*-ske 4-kilde-hypotese er med sin datering af kilderne i nogen grad præget af tanken om et enstrengt forløb, fra folkereligionen via den profetiske reaktion og de anti-kana'anæiske reformbevægelser frem til eksil-tidens og den eftereksiltske tids »kirkestat«, med tempel og lov som bærende elementer.

Den nyere traditionshistoriske forskning, siden 1940'erne virksom på kontinentet og i Skandinavien, har med sin interesse for at afdække teksternes forhistorie søgt at vise mulige variationer i udviklingen og dermed give et mere nuanceret billede af den israelitiske og judæiske åndshistorie.

Dette demonstreredes gennem en påpegning af nordisraelitisk materiale i Mosebøgerne, og der redegjordes for nogle af de problemer, der hermed rejstes for den traditionelle 4-kilde-hypotese.

Forslag om at ophæve Koordinationsudvalget i sager vedrørende European Science Foundation og International Council of Scientific Unions/ Union Académique Internationale.

Koordinationsudvalget blev nedsat i forbindelse med oprettelsen af European Science Foundation for at koordinere forskningsrådenes og Selskabets aktiviteter over for ESF. Udvalget foreslås nu af praktiske grunde omdannet til et ESF-udvalg i lighed med, hvad der er tilfældet over for ICSU og UAI. P. J. Riis har ønsket at udtræde, og præsidiet foreslår Henning Sørensen indvalgt i stedet. ESF-udvalget vil derefter komme til at bestå af 2 medlemmer fra hver klasse: Jes Asmussen, Bengt Algot Sørensen, Peder Olesen Larsen og Henning Sørensen. — Forslaget blev tiltrådt.

Begge klasser holdt møder med følgende dagsorden:

1) Forslag til en præcisere formulering af Forr.ord. § 2, stk. 3 ff (se s. 65).

- 2) Mundtlig anmeldelse af nye medlemsforslag.
- 3) Nedsættelse af et udvalg på 2 medlemmer til bedømmelse af de indkomne prisindstillinger.
- 4) Eventuelt.

Torsdag den 4. februar 1982

Til stede var 79 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard.

Mogens Gjødese: Thorvaldsen og Løverne.

Da Thorvaldsen i 1818 påtog sig at fremstille en tegning og en model til en figur af en døende løve, der værner det franske våbenskjold, til opstilling i Lucerne som et monument, støbt i jern eller bronze, over de soldater af Schweizergarden, der i 1792 massakreredes under forsvaret af Tuilerierne, havde han efter sigende endnu ikke set en levende løve.

Skønt anledningen til og de ydre omstændigheder ved udførelsen af dette vel mest berømte værk af Thorvaldsen ofte er beskrevet og især takket være schweiziske kilder er grundigt dokumenteret, har mig bekendt ingen stillet sig den opgave systematisk at efterspore de kunstneriske forbilleder, der i Rom stod til kunstnerens rådighed.

I 1954 fremsatte den tyske arkæolog Gabriel Welter den formodning, at den direkte inspiration til Schweizerløven for kunstneren (som han med en afslørende lapsus kalder Canova) har været en, ligesom Schweizerløven, i kolossalt format i klippen udhugget tidlig-arkaisk løve på den græske ø Keos (Zea). Denne løve var i vinteren 1811–12 blevet genopdaget af Thorvaldsens ven, arkæologen P. O. Brøndsted, og af ham siden publiceret i hans »Voyages et recherches dans la Grèce« (1826) efter tegninger af hans rejsefælle arkitekten C. R. Cockerell i to af maleren J. C. Reinhart fremstillede raderinger. Tyskeren Reinhart omgikkes Thorvaldsen. Eftersom Cockerell færdedes i de samme romerske kredse i 1815–17, og Brøndsted opholdt sig i Rom, just medens Thorvaldsen arbejdede på modellen til løven, og under hans rejse til Danmark 1819–20 førte opsyn med hans værksteder, synes indicierne på en sammenhæng næsten overvældende. Dog tør det herimod hævdes, at der må foreligge et usædvanligt, egentlig usandsynligt, men såre lærerigt sammentræf.

Ole Berthelsen: Geologisk kortlægning før og nu.

Universitetets konsistorium opfordrede den 21. maj 1887 professor F. Johnstrup til at fremkomme med et motiveret forslag om nødvendigheden af en systematisk geologisk undersøgelse af Danmark med tilhørende kortlægning.

Johnstrup opstillede et program omhandlende 1) formålet med de geologiske undersøgelser, 2) undersøgelseernes tidsmæssige omfang samt 3) programmets økonomi.

Formålet med undersøgelserne måtte efter Johnstrups opfattelse være at tilvejebringe et geologisk kort over Danmark med ligeligt hensyn til videnskabelige og

praktiske formål. Den geologiske kortlægning af de øvre jordlag skulle kunne gennemføres i løbet af 20 år, såfremt man udsendte 2 kort pr. år i målestokken 1:100.000. På grundlag af Johnstrups indstilling opførtes der på finansloven 1888-89 som ekstraordinær udgift et beløb på 8.000 kr. »til Forberedelse af en Plan til geologiske Undersøgelser i Landet«.

Når man ser på Johnstrups forslag med nutidens briller, omfatter programmet følgende kortlægningsopgaver: 1) Jordartskortlægning. 2) Hydrogeologisk kortlægning. 3) Råstofgeologisk kortlægning. 4) Kortlægning af undergrundens formationer. Det er netop disse typer af kortlægningsaktiviteter, som nu – næsten 100 år efter programmets tilblivelse – optager flertallet af medarbejderne ved Danmarks Geologiske Undersøgelse. I meddelelsen blev der givet en orientering om, hvorledes man på DGU i vore dage varetager de forskellige kortlægningsopgaver, som Johnstrup opstillede i sit program.

Torsdag den 18. februar 1982

Til stede var 87 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard.

Debatmøde om forskningens vilkår.

1. Henning Sørensen: Forskningens vilkår i Danmark.
2. Tove Birkelund: Om Planlægningsrådets arbejde med en redegørelse for forskningen i Danmark.
3. Ove Nathan: Det naturvidenskabelige område.
4. H. Spang-Hanssen: Det humanistiske område.

Torsdag den 4. marts 1982

Til stede var 70 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard.

C. J. Ballhausen talte mindeord over *Aksel Tovborg Jensen* (s. 132).

Asger Aaboe fremlagde O. Neugebauers seneste publikation i Mat.-fys. Medd. (40:10): *The 'Astronomical' Chapters of the Ethiopic Book of Enoch* (72 to 82).

Kalendere og oldtidens astronomi.

Denne bog er et velkendt apokryft skrift, men disse kapitler er først nu blevet forsvareligt oversatte og kommenterede. Det drejer sig her om en kalender med et år på 364 dage, opdelt i fire lige store årstider og et helt antal uger; endvidere findes der yderst skematiske regler for at finde f.eks. dagslængden og solens og månens opgangs- og nedgangssteder året igennem. Interessen i disse kapitler øges derved, at man har kunnet knytte dele af dem til aramæiske fragmenter fra de sidste to århundreder f.K., nyligt fundet i Qumran ved det Døde Hav; det aramæiske materiale er her behandlet af M. Black.

Aaboe bragte denne publikation i forbindelse med Neugebauers øvrige arbejder, og påpegede den rolle, kalendariske spørgsmål spillede for oldtidens (og middelalderens) astronomi. Han gav eksempler, især fra babylonisk astronomi, og fandt undskyldning for at omtale nogle af sine egne resultater.

Formanden for Carlsbergfondets direktion, Kristof Glamann meddelte Fondets resultatopgørelse 1/10 1980—30/9 1981 og balance pr. 30/9 1981.

Torsdag den 18. marts 1982

Til stede var 109 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandske medlemmer: Lars Munck og Torsten Gustafson.

Bengt Strömgren: De ældste stjerner i vor galakse.

Ud fra undersøgelser af de ældste stjerner i vor galakse er det muligt at drage slutninger med hensyn til egenskaberne af det yderst fortyndede gasformige stof, hvoraf de pågældende stjerner dannedes under den første fase af vor galakses udviklingshistorie.

I foredraget blev der gjort rede for de metoder, som er kommet til anvendelse ved opsporingen af galaksens ældste stjerner. Det skitseredes, hvorledes man for den enkelte stjerne kan bestemme alder, masse, kemisk sammensætning samt banebevægelse gennem galaksen.

Resultater fra to forskningsprogrammer omtaltes. Det første (gennemført i samarbejde med lektor Erik Heyn Olsen) angik forholdene inden for en afstand af 300 lysår, det andet (med kandidatstipendiat Torben B. Andersen) forekomsten af de ældste stjerner i retninger omtrent vinkelret på galaksens plan ud til afstande på 20.000 lysår. Resultaternes betydning for udforskningen af vor galakses udviklingshistorie skitseredes.

Klassemøde i den humanistiske klasse med dagsorden:

- 1) Afstemning om forslag til medlemsindvalg.
- 2) Eventuelt.

Klassemøde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

- 1) Afstemning om forslag til medlemsindvalg.
- 2) Erstatningsvalg til Ad hoc-udvalg vedr. indstillinger til internationale priser, idet Ulrik Lassen ønsker at udtræde.
- 3) Forslag om årets J. C. Jacobsen-mindeforelæser.
- 4) Eventuelt.

Torsdag den 1. april 1982

Til stede var 68 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandsk medlem: John Bergsagel.

H. Bach talte mindeord over *Gunnar Bech* (s. 152).

E. Sparre Andersen: Lineære differensligninger og Riemanns Zeta-funktion.

Tidsskriftet »The mathematical intelligencer« indeholdt i vinteren 1978-79 en artikel af Alfred van der Poorten med en usædvanlig titel: »A Proof that Euler Mised...« og undertitlen: »Apéry's Proof of the Irrationality of $\zeta(3)$ – An Informal Report«. I denne rapport står blandt andet: »Apéry's incredible proof appears to be a mixture of miracles and mysteries« og »generalisation of Apéry's work remains, as they say, a mystery wrapped in an enigma.« I meddelelsen blev gjort et forsøg på at pakke mysteriet ud af gåden. Ved en systematisk udnyttelse af samspillet mellem løsninger til en familie af beslægtede differensligninger er det muligt at give et nyt bevis for irrationaliteten af $\zeta(3)$.

J. Troels-Smith, Kommissionen for forskningsarealer, gav en kort meddelelse om fredning af Stavns Fjord-området.

Klassemøde i den humanistiske klasse med dagsorden:

- 1) Forslag om beskikkelse til forskningsrådene.
- 2) Eventuelt.

Klassemøde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

- 1) Forslag om beskikkelse til forskningsrådene.
- 2) Forslag om årets J. C. Jacobsen-mindeforelæser.
- 3) Eventuelt.

Torsdag den 15. april 1982

Til stede var 88 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandsk medlem: Lars Munck.

Jannik Bjerrum: Træk af kemiens historie fra tiden omkring Lavoisier og indtil opstillingen af det periodiske system.

I meddelelsen omtales, hvorledes opstillingen af kemiens grundbegreber og den eksperimentelle fastlæggelse af de støkiometriske grundlove i tiden omkring 1800 skabte mulighed for, at Dalton kunne anvende den klassiske atomhypotese til at bestemme hele multipla af atomernes relative vægt og opstille loven om de mul-

tiple proportioner. Den omtrent samtidige opstilling af Avogadros hypotese skabte mulighed for også at bestemme forbindelsernes molekylvægt og dermed også atomernes sande relative vægt. Men anvendelsen af denne lov var i strid med tidens teoretiske forestillinger, og det tog derfor mere end halvtreds år, før kemikerne nåede frem til at fastlægge atomernes sande relative vægt. Der blev gjort nærmere rede for denne udvikling, som var den nødvendige forudsætning for, at Mendeleeff kunne opstille grundstoffernes periodiske system.

Svend Ellehøj: Nogle synspunkter på enevældens indførelse i Danmark.

Enevældens indførelse i Danmark blev indledt ved Stændernes overdragelse af arvelig regeringsmagt til Frederik III og hans efterkommere i oktober 1660 og fuldført ved stændernes underskrivelse af enevoldsarveregeringsakten i januar 1661. Både af dette aktstykke og af andre officielle kilder, herunder Kongeloven 1665, fremgår det, hvorledes den enevældige regering selv ønskede statsforandringen opfattet. I meddelelsen blev der givet en kort oversigt over disse omstændigheder, hvorefter en række synspunkter, fremsat af historikere i ældre og nyere tid, blev refereret og vurderet.

Torsdag den 29. april 1982

Til stede var 85 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandske medlemmer: Thure Steenström, Uppsala, og Gillian Fellows-Jensen.

Hector Estrup: Om nogle væsentlige begreber i nationaløkonomien.

Nationaløkonomiens teoriehistoriske udvikling belystes i tre begrebssæt, der har været, og er, afgørende for økonomernes opfattelse af den økonomiske »virkelighed«. For det første vistes, hvorledes værdibegrebet, især den Marx-klassiske kontrovers, kan have betydning for det økonomiske videnskabsområde. Dernæst belystes det, hvorledes udviklingen i et andet begrebssæt, det velfærdsteoretiske, er af betydning for økonomens holdning til forholdet mellem refleksion og aktion, mellem videnskab og politik. Og endelig søgtes det antydet, hvorledes selv konkret politisk økonomisk styring, nemlig pengepolitikken udformning, for en del vil bero på ens opfattelse af pengebegrebet. Selvom gennemgangen måtte være summarisk, var formålet at vise, at grundige begrebsanalyser i højere grad end antaget har helt væsentlig betydning for forståelsen af nationaløkonomiens resultater, såvel på generelt som specielt plan.

Valdemar Poulsen: Et gammelt Atlanterhav — for 500 millioner år siden.

Efterhånden som den fossile dyre- og planteverden blev systematisk beskrevet, tegnede der sig et påfaldende udbredelsesmønster. Det var ikke muligt at lave en naturlig afgrænsning af fortidige fauna- og floraprovinser, og nogle palæontologer fandt, at fordelingen afspejlede en anden konfiguration af jordens landmasser og dermed var vidnesbyrd om kontinentdrift. Gennem årene har modstandere af driftteorien forsøgt andre forklaringer på de fossile organismers udbredelse.

Af hinanden uafhængige geofysiske – især geomagnetiske – vidnesbyrd har gennem de sidste 15 år ført til, at kontinenternes »frie bevægelighed« nu er generelt accepteret, og palæontologernes fortsatte arbejde har yderligere dokumenteret de store overensstemmelser mellem områder, der idag ligger fjernt fra hverandre. Med udgangspunkt i egne undersøgelser af den yngre kambriske marine fauna på det sydøstlige Newfoundland illustreredes nogle ældre og nyere opfattelser, og en mulig model for slutfasen af proto-Atlantens eksistens fremsattes.

Klassemøde i den humanistiske klasse med dagsorden:

- 1) Indstilling til Selskabet om de foreslåede modtagere af Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Prislegat og Generalmajor J. F. Classens Legat under Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab (se s. 68).
- 2) Eventuelt.

Klassemøde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

- 1) Indstilling til Selskabet om de foreslåede modtagere af Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Prislegat og Generalmajor J. F. Classens Legat under Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab (se s. 68).
- 2) Nedsættelse af 2 bedømmelsesudvalg og styringsgruppe i forbindelse med »Niels Bohr-Stipendier« (se s. 66–67).
- 3) Eventuelt.

Torsdag den 13. maj 1982

Til stede var 91 medlemmer. Præsident: Jens Lindhard. Udenlandske medlemmer: John Bergsagel, J. Hamilton, Gillian Fellows-Jensen og Lars Munck.

Ole Maaløe: John Ingraham, Fred Neidhardt og Ole Maaløe: *Bacterial Growth. A Physiological, Biochemical and Genetic Analysis.*

Den nye bog har som undertitel »a physiological, biochemical and genetic analysis«, og den bygger i høj grad på de molekylærbiologiske begreber og særlig på den molekylære genetiks eksplosive udvikling gennem den sidste snes år. Forordet begynder således: »This book is not a supplementary biochemistry text, it is also not a conventional treatment of bacterial growth in its many manifestations and applications. What then is it, and for whom has it been written?« Det var de spørgsmål, foredraget sigtede mod at besvare.

Johnny Christensen: *Den latinske filosofiske terminologi, dens oprindelse og indflydelse.*

De vesteuropæiske sprogs vokabular angående mere abstrakte emner stammer for en meget stor dels vedkommende fra den latinske filosofisk-videnskabelige termi-

nologi. Dennes udformning påbegyndtes i 1. årh. f.Kr. med Cicero som hovedskikkelse. Den fortsættes efter samme linjer antikken og middelalderen igennem. Gennem direkte lån eller ved oversættelseslån overføres denne terminologi til almen sprogbrug i de levende nutidssprog.

Gennem nogle eksempler beskrev foredragsholderen de sprogskabende procedurer, der anvendes, og viste, at vort ordforråds karakter kan illustrere en indflydelse fra filosofisk tankegang, som er bredere end den almindelige fornemmelse vistnok tilsiger.

Kassekommissionens formand, C. J. Becker, forelagde vedtegnet, decideret regnskab for 1981 for decharge, revideret budget for 1982 og foreløbigt budget for 1983.

UDDRAG AF BEHANDLEDE SAGER

SELSKABETS FORRETNINGSORDEN

§ 2, stk. 3 ændres som følger:

Klassernes afstemninger finder sted på et klassemøde i marts måned. Forud for afstemningen må der afsættes rigelig tid til at drøfte forslagene i klassemødet, så det bliver muligt at vurdere, både hvorvidt en indstillet kan forventes at fremme Selskabets formål, og hvorvidt et indvalg vil bidrage til en formålstjenlig balance inden for faggrupperne med styrkelse af underrepræsenterede fag. Den humanistiske klasse bør således — især inden for det første tiår efter Vedtægternes ikrafttræden — tilstræbe, at de hidtil underrepræsenterede samfundsvidenskabelige områder styrkes. I den naturvidenskabelige klasse gælder tillige, at den biologiske og den matematisk-fysiske gruppe bør have tilnærmelsesvis samme medlemstal.

Forud for afstemningerne vedtager klasserne endvidere, hvor mange af de ledige pladser man ønsker besat, for den naturvidenskabelige classes vedkommende samtidig med præcisering af det ønskede antal i hver gruppe. De således vedtagne antal betegnes i det følgende som: ledige pladser.

Et flertal af de tilstedeværende medlemmer kan forlange klassens afstemninger udskudt til et påfølgende ordinært eller ekstraordinært klassemøde.

§ 5 føres tilbage til den oprindelige udformning:

Sekretæren meddeler Selskabet klassernes vedtagne forslag i førstkomende medlemsmøde. Forslag vedtaget i en klasse sendes desuden til medlemmerne i den anden klasse; ud over den skriftlige indstilling meddeles for hvert forslag antallet af tilstedeværende medlemmer og af afgivne stemmer.

Forslag om optagelse af nye medlemmer bør behandles med fuldstændig diskretion.

§ 6, stk. 1, 1. linie ændres som følger:

I løbet af september måned forespørger sekretæren . . .

§ 8, stk. 1, 7. linie »Omkring hvert 5. år optages en fortegnelse over Selskabets publikationer« slettes.

LEGATER

Aktieselskabet De Danske Spritfabrikkers Forskningslegat: I anledning af De Danske Spritfabrikkers 100-års jubilæum i august 1981 oprettede fabrikkerne bestyrelse et tre-årigt forskningsstipendium inden for områderne mikrobiologi, herunder især Pasteurmekanisme (årsag og virkning), molekylær biologi, transport gennem cellemembraner, mikroorganismers osmotolerance. Desuden væske/væske-separation samt udnyttelse af landbrugsaffald.

Videnskabernes Selskab imødekom med taknemlighed opfordringen til at påtage sig udvælgelsen af stipendiaten, idet nye stipendiemuligheder på et tidspunkt, hvor forskerrekutteringen svigter, er af største vigtighed. Selskabet nedsatte et bedømmelsesudvalg bestående af P. Olesen Larsen, Niels Ole Kjeldgaard og Christian Crone. Der indkom 21 ansøgninger, blandt hvilke lic. scient. *Ole G. Mouritsen*, Kemisk Institut, Aarhus Universitet, fandtes at være den bedst kvalificerede. Mouritsens arbejdsområde er faseovergange mellem lipider og proteiner i biologiske membraner. Hendes Majestæt Dronningen overrakte ved en højtidelighed i Selskabet den 18. november jubilæumslegatet til Ole G. Mouritsen, der kort redegjorde for sin forskning. Selskabet anmodede bedømmelsesudvalget om at fortsætte som styringsgruppe, der skal følge det videnskabelige arbejdes udvikling og have kontakt med Ole G. Mouritsen i stipendieperioden.

Niels Bohr Stipendier til støtte for dansk naturvidenskabelig grundforskning. På foranledning af danske videnskabsmænd og industriledere dannedes i efteråret 1981 en »Niels Bohr Stipendiekomité« med det formål at søge at fremskaffe betydelige midler til støtte for højt kvalificerede forskere ved højere danske forskningsinstitutioner, som på grund af stillingsstop ikke ville have muligheder for at opnå den universitetsansættelse, som de under sædvanlige forhold kunne have påregnet.

Komiteen bestod af direktør Haldor Topsøe, Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer, direktør Niels Arnth-Jensen samt Bengt Strömngren, H. H. Ussing og Aage Winther. Desuden tilknyttedes Ben Mottelson samt Christian Crone. Komiteen rettede henvendelse til en række store danske virksomheder, fonde og pengeinstitutter, og det lykkedes at indsamle ca. 12 millioner kroner. Stipendiekomiteen henvendte sig derpå til Videnskabernes Selskab i brev af 13. april og forespurgte, om Selskabet kunne påtage sig at udvælge et antal stipendiater, der hver ville modtage

et 3-årigt forskningsstipendium. I Selskabets møde den 15. april bifaldt medlemmerne dette, og der nedsattes to bedømmelsesudvalg (indenfor henholdsvis fysiske-matematiske-geologiske fag og biologiske fag) til at udvælge stipendiemodtagerne. Samtidig nedsatte Selskabet en styringsgruppe til varetagelse af de mange spørgsmål, der kan opstå i den periode, hvor stipendierne løber.

Det er bestemt, at stipendiemodtagerne forud for Niels Bohrs 100-års dag den 7. oktober 1985 skal have indleveret materiale til en bog, der skal udgives på dagen, og hvori hver enkelt stipendiat redegør for sin forskning.

Den 16. april afholdt Selskabet et pressemøde, hvori offentligheden underrettedes om dette betydningsfulde initiativ overfor dansk grundvidenskab.

Der var ved fristens udløb indkommet 127 ansøgninger.

Caix legatet. Hendes Majestæt Dronningen og Hans Kongelige Højhed Prinsen har oprettet et Caix legat, hvis formål er at uddele midler til en studerende ved et dansk universitet indenfor fagområdet humaniora eller til en kandidat, der har taget afgangseksamen fra et dansk universitet indenfor dette fagområde. Forudsætningen for at komme i betragtning ved uddelingen er, at den pågældende, som bør have et godt kendskab til fransk, ønsker at gennemføre en studierejse af mindst 3 måneders varighed til Frankrig på baggrund af en til Videnskabernes Selskab fremsendt detaljeret projektbeskrivelse. Der vil kunne uddeles ca. 5 stipendier årligt. Selskabets præsident er blevet anmodet om at ville medvirke ved udvælgelsesproceduren, hvilket blev tiltrådt i Selskabets møde den 15.4.82.

Julie von Müllens Fond. De med beboerne i Fondens ejendom førte uformelle forhandlinger har vist, at der ikke for tiden kan skabes flertal for dannelse af en andelsboligforening til overtagelse af ejendommen for en fra bestyrelsens synspunkt acceptabel pris. Bestyrelsen har herefter vedtaget at beholde ejendommen indtil videre, selv om dette betyder, at der må påregnes en del udgifter til istandsættelse. Ejendommen vil derfor fremover give driftsunderskud, der dog tildels kun vil være af regnskabsmæssig art. Administrationen er fra 1982 overgået til højesterets-sagfører Franz Bülow.

Efter indkaldelse af ansøgninger har bestyrelsen i møde den 10. juni 1982 vedtaget at tildele lektor, dr. phil. Henning Lehmann, Aarhus Uni-

versitet, rejselegatet for 1982 til dækning af udgifterne ved en forskningsrejse til Tyskland, Østrig og Italien med henblik på studier over håndskrifter vedr. Euseb af Emesas kommentar til Oktateuken.

P. J. Riis har pr. 1. juli ønsket at udtræde af bestyrelsen og efterfølges af Jens Lindhard.

Arne og Doris Truelsens legat. Ifølge testamentarisk disposition er Selskabet anmodet om at bestyre et nyoprettet legat til fremme af grundforskning, praktisk eller teoretisk, indenfor astronomi eller astrofysik. Legatet er udformet således, at formuen og renten skal opbruges på 5 år. Det drejer sig om en formue på ca. 45.000 kr. Selskabet har udnævnt Anders Reiz til at forestå legatet.

Aksel Tovborg Jensen har testamenteret hovedparten af sin formue til Videnskabernes Selskab. Carl Johan Ballhausen og kontorchef Jørgen Agergård er executores testamenti, og Christian Crone repræsenterer Selskabet ved skiftesamlingerne.

Pastor emer. F. J. Ørnborgs Legat på 2.000 kr. er i år tildelt Jes Asmussen til dækning af udgifter ved affotografering af tekster, bl. a. fra Dodekapropheton til belysning af problemet »de to Messias'er«, Messias af Davids Hus og Messias af Josefs Hus.

Mag. art. Marcus Lorenzens Legat. Til studiet af dansk sprog: Kandidatstipendiat, cand. phil. Allan Thomsen, Odense, 6.500 kr., professor Victor Frunza, Brabrand, 3.000 kr., stud. mag. Per Nygaard, København, 3.000 kr.

Til studiet af dansk flora: Stud. scient. Flemming Bach, Århus, 2.000 kr., stud. scient. Carl-Otto Ottosen, København, 1.000 kr., seminarielektor Anfred Pedersen, Vordingborg, 1.500 kr., lektor, dr. scient. E. Warncke, Århus, 4.000 kr., dyrlæge E. Worsøe, Randers, 4.000 kr.

Niels Bohr Legatet. Der er bevilget 36.000 kr. til sekretærassistance ved Niels Bohr-arkivet i forbindelse med udgivelsen af Niels Bohr: »Collected Works«; 8.500 kr. til sekretariatsarbejde i forbindelse med et kolokvium afholdt af Atlas Linguarum Europae. Og 36.000 kr. til udgivelse af en facsimile-udgave af latingrammatikken Remigius, Schleswig 1486, i forbindelse med Universitetsbibliotekets 500-års jubilæum.

Generalmajor J. F. Classens Legat på 5000 kr. og Selskabets sølvmedalje er tildelt fil. mag. *Barbro Jende-Strid*, Carlsberg-Laboratoriets fysiologiske afd., ved en reception i Selskabet den 8. juni.

Selskabets Prislegat og sølvmedalje er tildelt dr. med. vet. *Peter Nansen*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

MØDER I SELSKABETS LOKALER

Nationalkomiteen for geodæsi og geofysik. »Management of Geodetic Data«. 24.—26. august 1981. 69 deltagere.

Nationalkomiteen for klimaforskning. »Workshop on Climate Modeling with Special Emphasis on the North Atlantic and Arctic Regions«. 7.—9. september 1981. Ca. 25 deltagere.

European Science Foundation. »European Synchrotron Radiation Facility«. 5. oktober 1981. Ca. 20 deltagere.

Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskabs Akadimiråd. »Ejerforhold og finansieringsvilkår i landbruget«. 9. oktober 1981. 54 deltagere.

Institut For Dansk Dialektforskning. »Atlas Linguarum Europae Kollokvium«. 22. april 1982. 67 deltagere.

The Alfred Benzon Symposium No. 18 »Haemopoietic Stem Cells«. 13.—17. juni 1982. 32 deltagere.

European Science Foundation. Executive Council. 24.—25. juni 1982. 28 deltagere.

J. C. JACOBSEN MINDEFÖRELÆSNINGER

Baseret på bevillinger fra Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen har der siden 1977 været afholdt følgende forelæsninger til minde om brygger J. C. Jacobsen:

1977 Professor, dr. Torgny Säve-Söderbergh, Uppsala: Översikt över den samnordiska Nubienexpeditionens resultat.

Professor, dr. Thomas v. d. Hammen: Changes in Life Conditions on the Earth during the past 1 Million Years.

1978 Professor, dr. Karl Erdmann, Kiel: Rättestaat oder parlamentarische Demokratie — Neuere Forschungen zur Novemberrevolution in Deutschland.

Professor, dr. René Thom, Paris: Catastrophe Theory with Application to Biology.

1979 Professor, dr. Grahame Clark, Cambridge, England: Natural Science and Universal History.

1980 Professor, dr. Victor Weisskopf, Cambridge, Mass., USA: The Ultimate Structure of Matter.

1981 Professor, dr., Sir Moses Finley, Cambridge, England: Authority and Legitimacy in the Classical City-State.

VIDENSKABELIGE HÆDERSBEVISNINGER

Selskabets højeste udmærkelse, guldmedaljen, er efter indstilling fra sagkyndige udvalg og behandling i Selskabets plenum tildelt to forskere: dr. phil. *Ellen Thomsen* for hendes indsats inden for insekt-endocrinologi og fhv. museumsoverinspektør, dr. phil. *H. D. Schepelern* for hans indsats inden for dansk lærdomshistorie og formidlingen af latinsk sproget dansk lærdomslitteratur til vor tid.

Guldmedaljerne overræktes af Hendes Majestæt Dronningen. Svend Olav Andersen redegjorde for Ellen Thomsens forskning og Povl Johs. Jensen redegjorde for H. D. Schepelerns indsats.

Selskabets guldmedalje er i årene 1952—1980 uddelt 11 gange:

- 1952 professor, dr. theol. J. Oskar Andersen
- 1955 direktør, dr. phil. M. Mackeprang
- 1957 overlæge, dr. med. Knud Krabbe
- 1961 arkivar, cand. theol. Asger Lomholt
- 1965 dr. phil. Inge Lehmann
- 1966 dr. J. P. Sydler, Zürich
- 1969 Kong Frederik IX, i anledning af hans 70-års dag
- 1971 laboratorieførstander, dr. agro. Hans Laurits Jensen
- 1975 overinspektør, fil. dr. Georg Galster
- 1977 universitetslektor, dr. phil. Jørgen Hæstrup
- 1979 professor, dr. phil. Marius Nielsen

KONTAKT MED ANDRE VIDENSKABS-AKADEMIER

Repræsentanter for de fem nordiske videnskabsakademier mødtes i oktober 1981 i Oslo til det årlige nordiske akademimøde. Selskabet var repræsenteret af Henning Sørensen og Christian Crone. Man drøftede akademiernes rolle over for den offentlige forskningspolitik for at vurdere, hvorledes akademierne kan varetage forskningens tarv i en situation, hvor der øjnes vanskeligheder med fortsat at opretholde et højt grundforskningsniveau. Kungl. Vetenskapsakademien i Stockholm benyttes af den svenske regering som 'remissorgan', der høres i forskellige anliggender. Det anførtes, at akademierne kan spille en rolle som initiativtagere ved igangsættelse af tværvideenskabelige forskningsprojekter. Det besluttedes at arrangere et een-dags symposium om »Forskningens vilkår i Skandinavien«.

Programmet og de nærmere retningslinier for dette symposium, der vil blive afholdt i København den 18. januar 1983, drøftedes ved et forberedende møde i Selskabet den 30. april.

Akademiernes stilling over for tilfælde af overgreb mod videnskabsmænd af politiske grunde vurderedes, idet der i flere tilfælde indenfor de senere år har været afgivet protester, til dels på fællesnordisk basis.

To nordiske videnskabsmøder, dels vedrørende problemer indenfor fysik (The Gøteborg Nordita-Landau Workshop, in Condensed Matter Physics), dels indenfor ernæringsforskning (Food Production, Nutrition, Health) har været afholdt med deltagelse af videnskabsmænd fra Skandinavien og Østeuropa.

Den tidligere rektor for det føderale universitet i Brasilia, Brasilien, og nuværende formand for det brasilianske naturvidenskabelige forskningsråd, Amadéu Cury, har efter anmodning fra Undervisningsministeriets internationale kontor været Selskabets gæst. Man drøftede bl. a. mulighederne for dansk medvirken ved en engelsk oversættelse af udvalgte værker af P. W. Lund.

Selskabet var repræsenteret af Erik Eliassen ved et klimasymposium i Lissabon i anledning af det portugisiske videnskabsakademis 200 års jubilæum. Der overrakte en adresse fra Selskabet.

Selskabet har fremsendt en hilsen til Royal Society of Canada, der afholdt sit 100-års jubilæum den 1. juni i Ottawa.

Diter v. Wettstein er blevet valgt til udenlandsk medlem af U.S. Academy of Sciences.

Der er afsluttet en akademiaftale mellem Selskabet og Österreichische Akademie der Wissenschaften vedrørende en koordineret udgave af »Corpus scriptorum de re musica« som led i »Monumenta Musicae Byzantinae«. Ledelsen af projektet er overdraget præsidenten for det øst-rigske videnskabsakademi, professor Herbert Hunger i samarbejde med Jørgen Raasted og Ch. Hannick.

Præsidenten repræsenterede — efter indbydelse fra Kulturministeriet — Selskabet ved 25-års jubilæet for Det Danske Akademi i Rom den 26. oktober 1981.

To medlemmer af det sovjetrussiske videnskabsakademis østasiatiske institut, M. I. Sladkovski og V. Sorokin har aflagt besøg i Selskabet.

UDGIVNE OG OPTAGNE PUBLIKATIONER

Dkr.
excl. moms*Oversigt* over Selskabets Virksomhed 1980—1981. 168 s., 4 portr. 100,—*Historisk-filosofiske Skrifter*

Bind 9 (Kr. 780,—)

4. Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century. By Brita Malmer, Mark Blackburn, Michael Dolley, Kenneth Jonsson and C. J. Becker. Edited by C. J. Becker. 1981. 176 s. m. ill. og tavler . . . . . 200,—
5. Riis, P. J.: Etruscan Types of Heads. A Revised Chronology of the Archaic and Classical Terracottas of Etruscan Campania and Central Italy. 1981. 84 s. 54 ill., 4 foldetavler . . . . . 160,—

Bind 10 (uafsluttet)

3. Oldenburg, Evelyn, and Rohweder, Jørgen: The Excavations at Tall Darūk (Usnu?) and 'Arab-al-Mulk (Paltos). (Publications of the Carlsberg Expedition to Phoenicia 8). 1981. 132 s. incl. 68 ill., 2 foldetavler . . . . . 200,—
4. Buhl, Marie-Louise: Sükās VII. The Near Eastern Pottery and Objects of other Materials from the Upper Strata. (Publications of the Carlsberg Expedition to Phoenicia 9).

Historisk-filosofiske Meddelelser

Bind 50 (uafsluttet)

3. Finley, M. I.: Authority and Legitimacy in the Classical City-State. 1982. 24 s. . . . . 40,—
4. *Remigius*, Schleswig 1486. A Latin Grammar in Facsimile Edition with a Postscript by Jan Pinborg. Published in Honour of the Quincentenary of the University Library of Copenhagen. 1982. 84 s. . . . . 80,—

Biologiske Skrifter

Bind 23 (uafsluttet)

2. Böcher, Tyge W.: Evolutionary Trends in Ericalean Leaf Structure. 1981. 64 s. incl. 23 ill. . . . . 90,—

3. Larsen, Torben B.: The Butterflies of the Yemen Arab Republic. With an Appendix by A. H. B. Rydon.

Matematisk-fysiske Meddelelser

Bind 39 (uafsluttet)

14. Crawford, D. L.; Olsen, E. H., and Strömngren, Bengt: Analysis based on Determinations of Colour Excesses, Distances, Ages and Masses for Early Group B and A Stars Brighter than $V = 6m.5$.

Bind 40 (uafsluttet)

9. Besenbacher, F.; Andersen, H. H.; Hvelplund, P., and Knudsen, H.: Straggling in Energy Loss of Swift Hydrogen and Helium Ions in Gases. 1981. 42 s. incl. 24 ill. . . . . 50,—
10. Neugebauer, Otto: The 'Astronomical' Chapters of the Ethiopic Book of Enoch (72–82). Translation and Commentary. With Additional Notes on the Aramaic Fragments by Matthew Black. 1981. 42 s. incl. 3 ill. . . . . 50,—
11. Kalckar, J.; Lindhard, J., and Ulfbeck, O.: Self-Mass and Equivalence in Special Relativity. 1982. 42 s. incl. 4 ill. . . . 60,—

REGNSKABER

Videnskabernes Selskab

<i>Indtægter</i>	kr.	kr.
1. Likvid beholdning pr. 1.1.1981		255.370,54
2. Renteindtægter		96.810,67
3. Statstilskud		400.000,00
4. Carlsbergfondet		680.000,00
5. Andre tilskud		
a. Forskningsrådene (unionskontingenter)	239.950,30	
b. SHF/SNF (til medhjælp)	7.504,51	
c. SNF (til nationalkomiteernes arbejde)	2.237,20	
d. Bidragsfonden	50.000,00	
e. Hielmstjerne-Rosencrone	37.675,54	
f. Suhrs Legat	16.107,22	353.474,77
6. Salg af publikationer (herunder særtryk)		75.950,56
7. Udtrukne obligationer		10.000,00
I alt		<u>1.871.606,54</u>

Udgifter

1. Administration		
a1. Løn, embedsmænd	25.000,00	
a2. Løn, funktionærer og medhjælp	608.203,35	
b. Kontorhold	53.065,05	
c. Telefon, porto etc.	49.138,86	
d. Forsikringer	12.625,75	
e. Repræsentation	7.177,21	
f. Mødeudgifter, adm.	1.835,66	
g. Rengøring	172.749,71	
h. Diverse	993,00	930.788,59
2. Publikationer		
a. Meddelelser og Skrifter	134.344,11	
b. Oversigten	53.601,00	
c. Grundvidenskaben i dag	22.542,40	
d. Moms	11.014,98	221.502,49

	kr.	kr.
		1.152.291,08
3. Offentlige foredrag		
a. Foredragshonorarer	10.000,00	
b. Rejseudgifter	652,00	
c. Annoncer, plakater etc.	23.897,02	
d. Garderobevagt, assistance	3.045,13	
e. Rengøring, ommøblering	6.609,36	
f. Tværfaglige møder	4.602,74	48.806,25
4. Medlemsmøder		
a. Mødeudgifter	50.973,36	
b. Rejser	33.550,00	84.523,36
5. Internationale kontingenter		240.795,86
6. International repræsentation		19.453,60
7. Nationalkomiteerne		2.237,20
8. Til rådighed for præsidenten (Suhrs Legat)		15.022,54
9. Legatkontoen		19.000,00
10. Diverse		
a. Kopimaskine	37.668,50	
b. Istandsættelse og nyanskaffelser	7.062,30	
c. Håndbiblioteket	8.185,99	52.916,79
11. Køb af obligationer		5.975,00
12. Likvid beholdning pr. 31.12.81		230.584,86
I alt		<u>1.871.606,54</u>

April 1982

E. Sparre Andersen
kasserer

Regnskabet er revideret, beholdningerne eftersat og ligesom regnskabet fundet i orden.

Henning Spang-Hanssen
revisor

Bent Fuglede
revisor

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Bidragsfond

I overensstemmelse med fundatsens § 9 meddeles nedenstående regnskab for Bidragsfondet for kalenderåret 1981. De periodiske bidrag viser en noget mindre stigning sammenlignet med tidligere år; renteindtægterne er nu af omtrent samme størrelse som disse. Under hensyn til stigende udgifter og medlemstal har bestyrelsen ydet et bidrag til Selskabet på 50.000 kr.

Fondets samlede formue udgjorde ved årsskiftet til gældende kurs 293.653,85 kr.

Kasseregnskab for året 1981

	kr.	kr.
Bankbeholdning ved årets begyndelse		120.568,44
<i>Indtægter:</i>		
Periodiske gaver (fundatsens § 3, 1 a)	39.170,00	
Andre gaver og bidrag (fundatsens § 3, 1 b)	16.000,00	
Testamentariske gaver (fundatsens § 3, 1 c)	0,00	55.170,00
Udtrukne obligationer		34.000,00
Renteindtægter m. v.		
Obligationsrenter	21.528,00	
Bankrenter (÷ depotgebyr)	15.657,96	37.185,96
		246.924,40
<i>Udgifter:</i>		
Bidrag til Selskabet for 1981		50.000,00
Køb af obligationer (nom. 90.000 kr.)		65.700,00
Kurtage og købsrenter		1.673,55
Pengebeholdning ved årets slutning		129.550,85
		246.924,40

Formueregenskab pr. 31.12.1981

<i>Aktiver:</i>	kurs	kr.	kr.
Obligationsbeholdning:			
90.000 7 % Krf. Danmark 41.5.1989	74.75	67.275,00	
2.000 5 % Stabiliseringslån 1957/92	64.00	1.280,00	
2.000 4,5% Statslån S. 1997	50.75	1.015,00	
76.000 10 % Krf. Danmark 43.S.2009	56.50	42.940,00	
24.000 10 % Statslån 1977/85	85.25	20.460,00	
76.400 7 % Østift. Krf. 19.S.1	40.75	31.133,00	164.103,00
Bankbeholdning			129.550,85
			<u>293.653,85</u>
Bevægelserne i egenkapitalen har i 1981 været:			
Saldo ved årets begyndelse			250.974,44
Årets indtægter	126.355,96		
÷ heraf udtrukne obligationer	34.000,00		
		92.355,96	
÷ årets udgifter	51.673,55	40.682,41	
			291.656,85
+ kursregulering (incl. gevinst ved udtræk)			1.997,00
			<u>293.653,85</u>

København, den 30. april 1982

C. J. Becker

Gunnar Seidenfaden

J. Chr. Siim

Ovenstående regnskab har jeg revideret, og jeg har konstateret beholdningernes tilstedeværelse. Jeg anser regnskabet aflagt efter fundatsens bestemmelser.

København, den 23. april 1982

H. C. Gejlsbjerg

statsaut. revisor

Niels Bohr Legatet

Regnskab for 1981

<i>Indtægter:</i>	kr.
Bankbeholdning ult. 1980	5.279,92
Obligationsrenter	123.300,00
Bankrenter	1.233,56
	129.813,48

Udgifter:

Niels Bohr Institutet: Sekretærassistance ved udgivelsen af Niels Bohr: Collected Works	36.000,00
Gebyr	4,00
Bankbeholdning ult. 1981	93.809,48
	129.813,48

Beholdning ult. 1981

Obligationer til pari:	
524.000 10 % Krf. Danm. alm. real. 44.S.2019	524.000,00
80.000 10 % Krf. Danm. alm. real. 64.S.2022	80.000,00
140.000 7 % Krf. Danm. alm. real. 63.S.2012	140.000,00
580.000 10 % Krf. Danm. særl. real. 73.S.2009	580.000,00
	1.324.000,00
Kursværdi af obligationer ult. 1981 var i alt	715.980,00

Januar 1982

På bestyrelsens vegne

Jens Lindhard

formand

Regnskabet er revideret, beholdningerne eftersat og ligesom regnskabet fundet i orden

Hennig Spang-Hanssen
revisor

Bent Fuglede
revisor

BERETNINGER

Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark

Den offentlige foredragsrække »Videnskabelige problemer — løste og uløste« fortsattes med følgende foredrag:

- 12.10. Professor, dr. phil. Henrik Smith: Mærkelige fænomener ved lave temperaturer.
- 26.10. Professor, dr. phil. Erling B. Andersen: Statistikken og samfundsproblemerne.
- 09.11. Niels K. Jerne: Antistoffer og anti-antistoffer.
- 23.11. Arkivar, dr. phil. Gustav Henningsen: Hvorfor brændte man hekse?
- 07.12. Lektor, mag. art. Ida Nicolaisen: Studiet af et primitivt samfund.
- 08.02. Diter v. Wettstein: Fotosyntese — fra solenergi til kemisk energi.
- 22.02. Lektor, mag. art. Torben Schousboe: Carl Nielsen genopdaget.
- 08.03. Professor, dr. polit. Niels Thygesen: Debatten om monetarismen.
- 22.03. Cand. scient. Ib Lundgaard Rasmussen: Planeterne set nær på.
- 06.04. Lektor, dr. phil. Iven Reventlow: Aggressiv adfærd hos dyr og mennesker.

Udvalget har på en række møder drøftet fortsættelsen af de offentlige foredrag, og den 13. maj vedtoges Udvalgets forslag om i efteråret 1982 at markere jubilæerne for Polarårene 1882—83 og 1932—33 og det Internationale geofysiske år 1957—58 ved at afholde en række på 5 foredrag om »Jordklodens fysik« i samarbejde med den af nationalkomiteen for International Union of Geodesy and Geophysics nedsatte jubilæumskomité.

I september udsendtes de sidste hæfter i pjeceserien »Grundvidenskab i dag«, 28. Jan Pindborg: Den mørke middelalder; 29. Erik Hansen: Dansk sprog; 30. Mogens Blegvad: Grundvidenskab i går, i dag og i morgen.

I anledning af at serien dermed var afsluttet, afholdtes den 7. oktober et pressemøde i Selskabet, hvor også repræsentanter for Folkeuniversitetet i København, der har udgivet serien, deltog.

Mogens Blegvad

European Science Foundation (ESF)

Ved ESF's generalforsamling i november 1981 var Selskabet repræsenteret af Bengt Algot Sørensen, der indtil generalforsamlingen i 1982 fortsat er formand for ESF's permanente komité for de humanistiske videnskaber. Som indbudte gæster var repræsentanter for videnskabsakademierne i Israel og Ungarn samt for det japanske forskningsministerium til stede ved generalforsamlingen.

Generalforsamlingen vedtog at starte en ny Additional Activity i toksikologi, der i hovedsagen består af et omfattende stipendie- og symposieprogram. Hovedsigtet er at højne den videnskabelige standard på området. Samtlige nordiske lægevidenskabelige forskningsråd deltager i programmet. Komiteerne for astronomi og for »Recombinant DNA« blev opløst efter at have fuldført deres opgaver. Inden for området Synchrotron Radiation blev der i det forløbne år på initiativ af præsidenten for ESF nedsat en komité bestående af regeringsrepræsentanter fra en række europæiske lande med det formål at undersøge de økonomiske og juridiske problemer, der er forbundet med oprettelsen af et europæisk forskningscenter. Med hensyn til placeringen af centret foreligger der tilbud fra Danmark (Risø), England, Frankrig og Italien samt fra CERN.

Den humanistiske komité indbød via ESF's medlemsorganisationer i oktober 1981 en række europæiske specialister i iranske og persiske studier til et møde i London for at drøfte de faglige problemer, der er opstået i forbindelse med begivenhederne i Iran. Man besluttede at intensivere det europæiske samarbejde på området, således bl. a. at oprette en europæisk association for iranske studier samt at lade fremstille en håndbog over det vigtigste kildemateriale, der findes i europæiske biblioteker. — Et svensk forslag om et europæisk projekt vedrørende middelalderlige troper er blevet anbefalet af ESF's humanistiske komité. En række medlemsorganisationer har allerede givet tilsagn om støtte til dette udpræget tværfaglige projekt, der omfatter musik-, litteratur- og kulturhistorie samt teologi.

En særlig arkæologisk komité, der er nedsat af den humanistiske komité, har især beskæftiget sig med naturvidenskabernes benyttelse i arkæologien og med lovgivning til beskyttelse af arkæologiske forekomster. I denne komité er Selskabet repræsenteret ved Olaf Olsen.

I øvrigt henvises til ESF's Annual Report, der kan rekvireres gennem sekretariatet i Strasbourg.

Bengt Algot Sørensen

Kommissionen til Udforskning af Landbrugsredskabernes og Agerstrukturenes Historie

Kommissionens sekretær, museumsinspektør Grith Lerche har fortsat det i tidligere beretninger omtalte pløjeeksperiment på en forsøgsmark ved Lejre med en kopi af en middelalder-hjulplov. I denne 5. sæson knækkede ploven efter gennemførelsen af to tredjedel af den planlagte pløjning for anden gang på samme sted, nemlig hvor løb og sule danner en tveje. Med den første kopi nåede man at pløje 197 km, medens der med den anden kopi kun pløjedes 91 km. Der er fortløbende foretaget målinger af slidhastigheden og forskellene i slidpåvirkningen på de benyttede skærtyper etc., og pløjningens påvirkning af agerprofilerne efter fem gange pløjning i smalle ryggede agre vil nu blive opmålt. Arkæologerne har behov for at kunne skelne mellem fossile ard-spor og spor af pløjning med hjulplov, og G.L. har derfor omhyggeligt analyseret de frembragte fureprofiler i relation til formen af henholdsvis skærrets og muldfjælens form og stilling på de benyttede kopier.

G.L.s erfaringer med hensyn til pløjesor blev der brug for i juli 1981, da hun besøgte et system af højryggede agre, der var kommet til syne ved undersøgelse af en jernaldergrav og -boplads ved Sejlflod SØ for Ålborg. Plovspor viser sig som regel i de øverste lag, der gerne er forstyrret ved moderne jordbehandling, hvorfor arkæologerne er tilbøjelige til at skrabe dem væk, når de overlejrer bebyggelsestomter. I Sejlflod viste agersystemet sig som en serie på 9 parallelt løbende mørke, muldfyldte bæltter, der aftegnede sig skarpt mod den omliggende lysere, sandede jord. Ryggene var ødelagt ved senere pløjning, men renerne mellem dem tegnede sig tydeligt. Efter flere afskrabninger blev »bælterne« smaller. Adskillige var 3—4 m brede, og afstanden mellem dem, dvs. agerbredderne var ca. 12—13 m. G.L. demonstrerede, hvordan man ved udgravningen kunne skelne de enkelte furer derved, at jorden skilte i flager og afslørede den af ploven sammenpressede furebund. De U-formede furebunde vekslede med ujævnt skrånede sider, skrabet af muldfjælen. Dette mønster svarer ganske til de ved Lejre-eksperimentet frembragte fureprofiler.

Et tilsvarende profil-billede har G.L. fundet i Sarup på Fyn, og det dukker nu også op ved middelaldergravninger på Falster. Yderligere ser det ud til, at der under platformen ved den såkaldte Dansebøg i Borupris kan konstateres furestrimler af tilsvarende bredde. Disse vil blive omtalt i en kommende beretning, idet de vil blive dateret ved hjælp af trækul fra et bål, der er blevet brændt på stedet og nedpløjet.

I sommeren 1981 afsluttede G.L. og M. Brahde en registreringsopmåling af et højrygget agersystem i Bromme plantage ved Sorø. De gravede et 58 m langt snit gennem 5 af agrene. I renerne lå så mange sten, at de tegnede sig tydeligere i profilet end i de profiler G.L. har gravet fra Borupris og Eremitagesletten. G.L. har desuden undersøgt og opmålt forskellige typer plovskær til hjulplove.

I september deltog G.L. i den 6. internationale landbrugsmuseums-kongres i Stockholm, hvis hovedtema var »Man in rural sector and his museological presentation«. I marts 1982 var hun sammen med Axel Steensberg indbudt til et møde på Sorbonne i Paris om emnet »Primitive Agriculture: Archaeology and Technology, Techniques and Experiments«, idet eksperimental arkæologi nu er blevet moderne. Man var interesseret i at udnytte vore erfaringer, siden de første systematiske forsøg med oldtidsredskaber blev udført i slutningen af 1930'erne og fulgt op med Draved-eksperimentet i 1950'erne, ligesom også G.L.s pløjeeksperimenter nu er aktuelle. Den lille kreds af arkæologer og palæobotanikere kom foruden fra Frankrig tillige fra Tyskland, England og Holland; og det er hensigten at afholde årlige diskussionsmøder i fremtiden.

G.L. og Ax.S. skrev i »Humaniora« bd. 4, 1978—80 (s. 25—30) en artikel om »Landbrugshistorie som led i U-landsforståelse«. I »Tools and Tillage« IV, 1981, har Ax.S. skrevet om »Observations on Tools of Husbandry in Western Java«, og G.L. præsenterer sammen med Th. Ramskou de i 1956 udgravne Vikingetids-agre på Lindholm høje ved Ålborg, idet Ramskou har skrevet udgravningsrapporten: »Lindholm Høje, A Danish Viking Period Field«, og G.L. kommenterer den med »Additional Comments on the Lindholm Høje Field«. Afhandlingerne er ledsaget af en opmålingsplan og profiler. I samme nummer publiceres nogle nyfundne spor af pløjning med bronzealderard på Shetland ved R. C. Lamb og S. E. Rees, og Jan Kuuse fra Göteborg har undersøgt økonomiske sammenhænge i mekaniseringsprocessen indenfor svensk landbrug.

I det forløbne år har kommissionen bl. a. haft besøg af Smuel Avitsur fra Tel Aviv, Arthur Bourne fra London, Hugh Cheape fra Nationalmuseet i Edinburgh, Iiro Iinuma fra Kyoto, H. J. Penach fra Tyskland, Bruce Walker fra Dundee. Carlsbergfondet har til afslutning af pløjeeksperimentet bevilget 31.500 kr.

Holger Rasmussen

Axel Steensberg

J. Troels-Smith

Kommissionen for forskningsarealer

Forskningsområdet Draved

Efter skovløber Juuls fratræden den 1. marts er tilsyn med laboratoriet samt nedbørsmålinger og grundvandspejlinger overtaget af hans efterfølger, skovløber Lange, fortsat med støtte fra Carlsbergfondet.

Der er udført rutinemæssige træmålinger og analyser af bundvegetationen i de indhegnede områder. Efter DGU har fået sit eget EDB-anlæg har det været muligt at benytte dette til bearbejdning af de omfattende datamængder fra målinger tilbage til 1954. Alle træmålinger er således indlæst, og der er udviklet indlæsnings- og søgeprogrammer til tællingerne af træopvækst. Dette arbejde er i det væsentlige udført af forstkandidat Kent Havemann.

Videnskabelig assistent Bent Aaby har afsluttet et manuskript: »Forest development and soil genesis in Draved Forest, Denmark«. Afdelingsgeolog Inger Brandt har et manuskript om svedjeprojektet under udarbejdelse.

Forskningsområdet Løvenholm

Efter indhegning af forskningsområdet i 1969 er der fremkommet en rigelig opvækst af unge træer, fordi vildtets skadelige virkning er ophævet. Den nye opvækst er blevet optalt og kortlagt, således at man kan følge konkurrenceforholdene mellem de to fremherskende træarter, bøg og vintereg, ved varierende jordbunds- og lysforhold. Urtevegetationen i en lysning er analyseret i 1976 og igen i 1980, hvorved arternes reaktion på lysstilling kan bedømmes.

Ved stormen i november 1981 væltede 10 træer i forskningsområdet. Vegetationens reaktion på stormfaldet vil blive fulgt i fremtiden.

I juli afholdt Løvenholmfonden et symposium på Løvenholm: The glacial refugia and the migration paths of Central and North European trees. Der blev foretaget en ekskursion til forskningsområdet, hvor skovhistorie og skovøkologi blev gennemgået for deltagerne fra 12 europæiske lande.

Et manuskript om »Stages in soil development reconstructed by evidence from hypha fragments, pollen and humus contents in soil profiles« er under trykning i England.

Svend Th. Andersen

Forskningsområdet Stavns Fjord

Myrer. Lektor M. Gissel Nielsen har fortsat sine langtidsundersøgelser over Engmyrerne på Hjortholm indenfor det hegnede område ved køkkenmøddingen.

Fugle. Fra Vildtbiologisk Station, Kalø (ved Niels-Erik Franzmann) er modtaget en rapport over de ynglebiologiske undersøgelser i 1981, der omfatter lister over forekommende ynglefugle og unger, der er blevet ringmærkede.

Fredning. På Selskabets møde den 1. april 1982 blev givet følgende meddelelse: Den 17. november 1981 afsagde Overfredningsnævnet kendelse om »Fredning af Stavns Fjord-området på Samsø« omfattende ialt 1.308 ha. Senere, den 10. marts 1982, har Finansudvalget bevilget 1,4 mill. kr. til de nødvendige erstatninger. Bestræbelserne for at bevare Stavns Fjord-området begyndte så tidligt som i 1929 med en reservatordning, og siden har tilhængere af to modstridende interessekomplekser stået overfor hinanden: 1) Jægere og turister, der ville have uhindret adgang til området, og grundejere, der ville bygge sommerhuse og jagt-hytter; 2) Overfor disse interesser har stået de, der ønskede området bevaret som fuglereservat og ville sikre de store forskningsinteresser.

Siden 1958 har undertegnede søgt at bidrage til, at forskningsinteresserne blev sikret. Det har været et omfattende og trøls arbejde, som ikke skal omtales her. Derimod kan der være grund til at resumere, hvad Selskabet gennem sin Kommission for Forskningsarealer har bidraget til at opnå.

På mødet den 20. marts 1964 bemyndigede Selskabet et firemands-udvalg, nemlig Johs. Iversen, Noe-Nygaard, Overgaard Nielsen og J. Troels-Smith, til at finde frem til truede forskningsarealer af international betydning. På mødet den 30. oktober samme år forelagde Johs. Iversen resultatet af arbejdet og gjorde opmærksom på, at Stavns Fjord-området var særlig truet, bl. a. af forurening af spildevand og af en planlagt sommerhusbebyggelse ved Kanhavekanalen. Få dage senere, den 3. november, sendte Selskabets daværende præsident Johs. Pedersen et brev til kulturministeren og anmodede om, at området blev sikret. Kort tid efter lykkedes det at sikre Kanhave-området, således at kun 1/4 af den planlagte bebyggelse blev godkendt, d.v.s. de huse, der allerede var bygget.

I begyndelsen af 1967 blev der gjort en væsentlig indsats derved, at Carlsbergfondet bevilgede midler til, at den forskningsmæssigt vigtigste

del af området blev lejet, og en opsynsbetjent blev ansat. Derved var »Forskningsområdet Stavns Fjord« blevet etableret, og året efter, på mødet den 5. april 1968, nedsatte Selskabet »Kommissionen for Forskningsarealer«, der kom til at bestå af medlemmerne af det ovenfor nævnte firemandsudvalg. Efter Johs. Iversens død i 1971 indtrådte Svend Th. Andersen i kommissionen.

Næste etape blev, at stat og kommune ydede 6,5 mill. kr. til etablering af en pumpestation, der kan lede *spildevandet* fra Sydsamsø udenom Stavns Fjord og i rensset tilstand ud i Kattegat. Dette blev meddelt Selskabet på mødet den 26. november 1976.

Desværre er der stadig uløste problemer, det gælder adgangsbe-grænsningen til Besser Rev, som Vildtnævnet vil lempe, og Gammelholm, hvor feltstationen er beliggende. Fredningsstyrelsen er sindet at købe hele Gammelholm, men handelen er endnu ikke afsluttet. Man må håbe, at disse to forhold bliver bragt i orden, inden Carlsbergfondets lejemål udløber den 31. december 1986.

Der er dog al mulig grund til at glæde sig over fredningskendelsen af 17. november 1981. For »Forskningsområdet Stavns Fjord«, d.v.s. det lejede område, betyder kendelsen følgende: 1) Området skal bevares i sin nuværende tilstand, d.v.s. at der f. eks. ikke må bygges. 2) Der er totalt adgangsforbud til alle de øer, der hører til forskningsområdet. For Besser Rev's vedkommende er forholdene som nævnt endnu ikke afklarede. 3) Der må ikke graves, pløjes, skæres tørv o. l. 4) Kunstgødning og pesticider må ikke anvendes. 5) Overdrevsområderne skal stadig afgræses. 6) Når Carlsbergfondets lejemål udløber med udgangen af 1986, skal der ansættes en på Samsø fastboende opsynsmand. Disse bestemmelser vil tilsammen sikre de forskningsmæssige interesser i Stavns Fjordområdet.

Nået til denne milepæl på den møjsommelige vandring kan der være grund til at rette ryggen, glæde sig over, hvad der er opnået, og rette en hjertelig tak til Selskabet og Carlsbergfondet, thi uden den givne støtte ville resultaterne ikke være nået.

J. Troels-Smith

Kommissionen til udforskning af Danmarks ældste landbrug og de samtidige naturforhold

I sit møde den 13. maj 1982 nedsatte Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab en kommission til udforskning af Danmarks ældste land-

brug og de samtidige naturforhold med det formål at: 1) føre tilsyn med bearbejdelse og publikation af relevant udgravet materiale, 2) sikre den kombinerede naturvidenskabelige og arkæologiske forskning i fremtiden ved at inddrage unge forskere i den nævnte bearbejdnings- og publiceringsvirksomhed, 3) søge fremskaffet de nødvendige midler til gennemførelsen af de nævnte opgaver. Som medlemmer af kommissionen valgtes Svend Th. Andersen, museumsdirektør Peder Mortensen (Moesgaard), Olaf Olsen, Axel Steensberg og J. Troels-Smith. Kommissionen konstituerede sig 16. juni samme år og valgte Troels-Smith til formand.

Studiet af de danske »Køkkenmøddinger« har indtaget en central stilling i dansk forhistorisk forskning og har haft en særlig tilknytning til Selskabet og en kreds af dets medlemmer.

I 1848 blev den første »Køkkenmøddingkommission« nedsat af Selskabet på initiativ af H. C. Ørsted og bestod af Japetus Steenstrup, Worsaae og Forchhammer. Den næste begyndte sit arbejde i 1890-erne og bestod bl. a. af Sophus Müller, C. G. Joh. Petersen og Herluf Winge. Den tredje (1937) talte som medlemmer Knud Jessen, Poul Nørlund og Gudmund Hatt, senere indtrådte Therkel Mathiassen, Magnus Degerbøl, Johs. Iversen og Troels-Smith.

De skiftende problemstillinger, der har været igangsættende for disse kommissioner, har været følgende:

1. Var de store ophobninger af østersskaller langs stenalderhavets højeste strandlinie naturlige dannelser eller menneskers »Køkkenmøddinger«? — De var menneskeskabte (Worsaae).

2. Var Køkkenmøddingerne efterladte af de folk, der byggede dysser og jættestuer, eller stammede de fra et »raaere« jægerfolk, der levede før dyssefolket? — Den sidste tolkning måtte antages at være den rigtige (Sophus Müller 1900).

3. Var Køkkenmøddingerne efterladte af et jægerfolk, der holdt til ved kysterne, samtidig med at bønder holdt tamdyr og dyrkede jorden inde i landet? — Resultaterne tydede i første omgang på, at denne tolkning var rigtig (Mathiassen, Degerbøl og Troels-Smith 1942).

I tilslutning til den omfattende tørvefabrikation, der blev fremkaldt af den 2. verdenskrig blev det muligt at foretage omfattende udgravninger i moserne af bopladser m.m., der kunne belyse »Køkkenmødding-Problemerne«. — Hertil kom udviklingen af den pollenanalytiske metode (optælling af blomsterstøvkorner), der medførte langt nøjagtigere dateringer (i forhold til vegetationshistorien), end det tidligere var muligt. Samtidig fik man kendskab til de ændringer i vegetationen, der var en følge

af, at bønder skabte dyrkede marker og overdrev. — Fra 1950 fik man yderligere kulstof-14 dateringsmetoden til hjælp. Fra ca. 1975 tillige den dendrokronologiske dateringsmetode.

De slutninger, der foreløbig har kunnet drages på grundlag af disse mange års undersøgelser går ud på, at Køkkenmøddingerne (Ertebøllekulturen) var en halvagerbrugskultur (husdyr på stald og små permanent dyrkede marker) med væsentlige tilskud fra jagt og fiskeri. Samtidig trængte et hyrdefolk ind i Danmark og skabte overdrev til fritgræssende kvæg. — Mangeårige undersøgelser i forbindelse med de ældste stenalder-pælebygninger i Schweiz har været af afgørende betydning for de opnåede resultater, og derfor er dette materiale relevant i denne sammenhæng.

Der foreligger nu et stort og egnet materiale udgravet gennem de sidste 40 år til belysning af det ældste agerbrug i Danmark og de samtidige naturforhold. Både ordning og bearbejdelse er kun delvist afsluttet. Opnåede resultater er gennem årene blevet publiceret i form af foreløbige meddelelser og særlig gennem foredrag i udlandet, således at problemerne kunne diskuteres med kolleger både indenfor naturvidenskab og arkæologi. — Men den endelige publikation i form af en række monografier mangler stadig.

Udgravning og bearbejdelse af materialet har været knyttet til Nationalmuseet siden 1940, støttet af Carlsbergfondet fra 1940—1952 og senere gennem særlige bevillinger. I 1944 blev der oprettet et »Moselaboratorium« under Nationalmuseets 1. afdeling, senere (1956) med ændret status som »Nationalmuseets Naturvidenskabelige Afdeling«. Omkring 1960 var denne afdeling etableret med gode laboratorieforhold i Ny Vestergade 11 bemandet med 3 fastansatte og 2 mere løst tilknyttede mosegeologer og pollenanalytikere, 2 laboratorieassistenter, 3 deltids tegnere, studentermedhjælpere m. m. med henblik på løsning af de nævnte opgaver. — De seneste års drastiske nedskæringer har gjort det vanskeligt at sikre planlægningen og den økonomiske baggrund for gennemførelsen af den endelige publikation af de sidste 40 års resultater.

Dette er baggrunden for nedsættelsen af kommissionen.

Svend Th. Andersen   Peder Mortensen   Olaf Olsen

Axel Steensberg   J. Troels-Smith

Kommissionen til Undersøgelse af de i dansk Privateje
bevarede Kilder til dansk Historie

I det forløbne år er gennemgangen af ældre, uafsluttede sager fortsat. Af disse har en del kunnet »lukkes«, enten fordi arkiverne stadig ikke kan afleveres, eller fordi aflevering til en offentlig samling har fundet sted. Til Rigsarkivet er sendt en fotokopi af »Uddrag af en brevveksling mellem C. J. Brandt og hans forældre 1835—53«. Brandt (1817—89) var præst ved Vartov 1872—89. Hans breve, hvortil originalerne ikke er bevaret, belyser fornøjeligt studenterliv i hovedstaden i 1830-rne og 40-rne. Desuden er sendt en forhandlingsprotokol 1883—86 for et velgørenhedsudvalg under Højres Arbejder- og Vælgerforening for Københavns 5. kreds. Protokollen er ført af manufakturhandler E. H. Ryssel (1846—1923), der var foreningens stifter. Et arkiv efter salmehistorikeren, pastor Anders Malling, vil blive gennemgået, og det samme gælder tegneren og arkitekten Marie Hjulers. På Skaføgård er registreret en der beroende samling vedrørende familien Scavenius. Endelig har sekretæren foretaget en første gennemgang af de i Århus fundne dagbøger og breve efter rektor H. H. Lefolii (1819—1908), Viborg. I den forbindelse blev det konstateret, at der sammesteds blev opbevaret et arkiv (breve m. v.) efter botanikeren og entomologen Vincens Strøm (1818—99). For begge samlinger vil der blive truffet aftale om aflevering efter ejerens død.

Til driften er fra Undervisningsministeriet modtaget 15.000 kr. Renter udgjorde 64,41 kr. Udgifterne har beløbet sig til 10.335,35 kr., der fordeler sig med 81,85 kr. til rejser og transport, 10.103,50 kr. til kontorassistance og sekretærhonorar samt diverse 150,00 kr. Året sluttede med kasse- og bankbeholdninger på 15.840,59 kr.

Povl Bagge   Sune Dalgaard   Troels Fink   Svend Gissel

/ Finn H. Lauridsen

I forbindelse med ejerskifte på Overgaard, 8970 Havndal, har Videnskabernes Selskabs Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie modtaget en henvendelse fra gårdens tidligere ejer, godsejer Flemming Juncker, der ønskede gårdens »gamle Bibliothek« fra 1700-tallet sikret i henhold til tinglyst deklARATION af 25. maj 1928, hvorved der tilkendes Videnskabernes Selskab tilsynsret. Kommissionen lod derfor 29. marts 1982 i samarbejde med Det kongelige

Bibliotek foretage en forsejling af biblioteket ved førstebibliotekar, dr. phil. Svend Gissel, der tillige efter ejerskiftet vil foretage en revision af bibliotekets bogbestand efter de foreliggende kataloger.

Svend Gissel

Corpus Lexicographorum Graecorum (CLG)

Etymologicum Genuinum

Konstitutionen af teksten er fortsat. Der er foretaget bearbejdelse af alle de glosser igennem hele alfabetet, som indeholder citater fra de attiske komediedigtere, hvis tekst for tiden er under forberedelse til publikation i første bind af den nye udgave af »Poetae Comici Graeci« ved R. Kassel (Köln) og C. Austin (Cambridge). Glosserne blev stillet til de nævnte udgiveres rådighed, for at komikerbrudstykkerne for første gang kan publiceres på et tekstmæssigt sikkert fundament.

I beretningsåret er udgiverens arbejdsfaciliteter væsentligt forbedret, idet der er skaffet fotografier af flere håndskrifter, der tidligere har måttet benyttes i mikrofilm. Nu står komplette fotografier af alle håndskrifter af *Etymologicum Genuinum* og *Etymologicum Symeonis* tilligemed de vigtigere af såvel *Etymologicum Gudianum* som *Etymologicum Magnum* til rådighed.

Klaus Alpers

Thesaurus Linguae Latinae (TLL)

Med hensyn til den løbende publikation henvises til forrige beretning. Det er lykkedes kommissionen at finde frem til en potentiel dansk medarbejder, som nu søger Statens humanistiske Forskningsråd om støtte til et ophold ved Thesaurus-Institutet i München.

Palle W. Nielsen   Holger Friis Johansen   Poul Johs. Jensen

Kommissionen for Carlsbergfondets syriske ekspeditioner

Efter at Carlsbergfondet havde godkendt Kommissionens i efteråret 1981 indleverede beretning og budgetforslag, blev mag. art. i nærorientalsk arkæologi Ingolf Thuesen ansat som heldagsmedarbejder ved *Hama-*

publikationen for eet år fra den 1. januar 1982 med særligt henblik på udgivelsen af bind I (fund fra stenalder og ældste metaltid). Arbejdet skrider planmæssigt frem, og manuskript ventes at foreligge omkring nytår 1983.

P. J. Riis er færdig med katalogkladde til afsnittene om sten- og metalgenstande i Hama-publikationens bind II 2 (fund fra tidlig jernalder) og har påbegyndt katalogiseringen af den samtidige keramik, idet museumsoverinspektør, dr. phil. Marie-Louise Buhl har overtaget arbejdet med terracotter og bensager.

Til Hama-publikationens bind III 1 (fund fra hellenistisk, romersk og byzantinsk tid) foreligger nu samtlige manuskripter, og fremstillingen af billedforlæg er påbegyndt. Et samlet budget for udgivelsen af bindet vil indgå i Kommissionens budgetforslag til Carlsbergfondet i september 1982.

Hvad angår Hama-publikationens bind IV 1 (arkitektoniske middelalderfund) er der truffet aftale om igangsætning af bearbejdelsen den 1. september 1982.

Marie-Louise Buhls manuskript til *Fønikien-publikationens* bind 9 (Sūkās VII: The Near Eastern Pottery and Objects of Other Materials from the Upper Strata) er antaget til udgivelse i Selskabets Historisk-Filosofiske Skrifter.

På grund af deltagelse i udgravninger og udstillinger er mag. art. i klassisk arkæologi John Lunds aflevering af manuskript om boligkvartererne på Tall Sūkās blevet betydeligt forsinket, men vil formentlig kunne finde sted omkring nytår 1983.

Kommissionen har på sit møde den 18. maj 1982 vedtaget at indstille til Carlsbergfondet, at P. J. Riis og mag. art. Ingolf Thuesen får mulighed for at besøge museerne i Syrien, henholdsvis i en af efterårsmånederne 1982 og i januar 1983, med henblik på supplerende studier og eventuel hjemførelse af udgravningsmateriale, samt at mag. art. John Lund ansættes som heldags-medarbejder i perioden 1. januar — 30. juni 1983 for at færdiggøre manuskript om de hellenistisk-romerske levn i Gablasletten uden for Tall Sūkās.

Peder Mortensen

Olaf Olsen

P. J. Riis

Dansk Bilharziose Laboratorium

I Oversigten 1976—77 blev der givet en kortfattet præsentation af Dansk Bilharziose Laboratorium (DBL). Laboratoriets hovedopgave er at give undervisning i og udføre forskning vedrørende de biologiske forhold omkring bekæmpelsen af snylteren *Schistosoma*, som forårsager den alvorlige og vidt udbredte tropesygdom Schistosomiasis (eller Bilharziose). Det er således en aktivitet, som i høj grad er relevant for U-lande, og DBL er da også hidtil hovedsagelig blevet finansieret gennem årlige bevillinger fra Danida. Der er dog i de senere år ført forhandlinger med det formål at få laboratoriet overført til et andet og mere permanent offentligt regie. Staben omfatter 4 faste videnskabelige medarbejdere samt 6 tekniske medarbejdere.

Danidabevillingen er hovedsagelig begrundet i en omfattende undervisning af studerende fra U-lande. Det drejer sig dels om et 3-måneders kursus i »General Schistosomiasis«, der afholdes både forår og efterår, og som de senere år har haft et stærkt stigende antal deltagere specielt fra afrikanske lande, dels om kurser i mere specielle emner for videregående U-lands-stipendiater, der under vejledning af DBL's medarbejdere udfører et forskningsprojekt med henblik på at erhverve licentiatgraden enten ved Landbohøjskolen eller ved Københavns Universitet. Endelig har laboratoriets medarbejdere i flere tilfælde fungeret som vejledere ved det afsluttende specialeprojekt for studerende ved Københavns Universitet.

DBL fungerer som konsulent for den saudi-arabiske regering med henblik på at organisere bilharziosebekæmpelsen i dette land og har desuden status af »WHO collaborating centre for applied Malacology«. Dette indebærer, at DBL er internationalt center for identifikation af snylterens mellemværtssnegle, center for oprettelsen af levende stammer af disse snegle og center for afprøvning af forlidelighed mellem snegle og parasitter.

Forskningen ved DBL vedrører et bredt spektrum af emner, dog alle centreret omkring biologiske aspekter af bilharziosebekæmpelsen. I den forløbne femårs periode er der udgået ikke mindre end 101 publikationer fra laboratoriet, og de fleste af disse er publiceret i internationale tidsskrifter. I samme periode har to medarbejdere erhvervet den naturvidenskabelige doktorgrad ved Københavns Universitet, nemlig laboratoriets leder dr. scient. Flemming Frandsen samt dr. scient. Niels Ørnbjerg Christensen.

Bent Christensen

COUNCIL OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS OF
MEDICAL SCIENCES (CIOMS)

Koordination af kongresser. Den 42. udgave af Calendar of Congresses udkom i januar 1981 ligesom den 21. udgave af Immunology Meetings and News. Denne sidste publikation udgives i et samarbejde mellem WHO, IUIS og CIOMS. CIOMS yder også rådgivning om organisation af kongresser.

Rundbordskonferencer: Den XIVth Round Table Conference on Medical Ethics and Medical Education afholdtes i december 1980 i Mexico City. Proceedings er publiceret af CIOMS. — Den XVth Round Table Conference on Human Experimentation and Medical Ethics — Proposed International Guidelines blev holdt i Manila september 1981. Hovedformålet var at undersøge Proposed International Guidelines for Biomedical Research Involving Human Subjects med særlig henblik på udviklingslandene.

International Nomenclature of Diseases. Følgende publikationer forbedres: Diseases of the Lower Respiratory Tract; Mycoses; Viral Diseases; Bacterial Diseases; Parasitic Diseases.

Drug Development and Use. På møder i Genève i juni og i London i november 1981 har man behandlet »Safety Requirements for the First Application of New Drugs and Diagnostics in Man«. Den endelige rapport ventes i 1982.

Economic Evaluation of Medical Technology. I fortsættelse af publikationen Economics and Health Policy er et nyt projekt The Economic Evaluation of Medical Technology påbegyndt.

Den 12. General Assembly vil blive afholdt i foråret 1983.

J. Chr. Siim

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE (UAI)

Nationalkomiteen

holdt møde torsdag den 13. maj 1982. Formanden gav et kort referat af årsberetningerne fra nationalkomiteerne for de enkelte foretagender under UAI og redegjorde for deres ønsker. Disse ville blive fremført af Selskabets delegerede på generalforsamlingen i Bruxelles i juni, P. J. Riis og Rudi Thomsen.

Formanden meddelte endvidere, at der på generalforsamlingen ville blive taget endelig stilling til Selskabets tilbud om at være vært for UAI ved generalforsamlingen i juni 1983.

P. J. Riis

56. generalforsamling i Bruxelles 13.—19. juni 1982

24 medlemslande havde sendt delegerede; repræsentanter for Unesco og CIPSH deltog desuden i møderne. Danmark var repræsenteret ved P. J. Riis og Rudi Thomsen. E. Condurachi fra Rumænien blev valgt til præsident for resten af den afdøde italienske præsident Cagiano de Azevedos funktionstid, P. J. Riis valgtes til vicepræsident og blev dermed automatisk medlem af forretningsudvalget, italieneren F. Roncaglia indvalgtes i forretningsudvalget, og iøvrigt blev Riis medlem af kommissionen for interne anliggender.

Arbejdet i 31 kommissioner fulgtes aktivt af begge de danske delegerede. Riis præsiderede i kommission VII (Documents inédits concernant le Japon), Thomsen var sekretær for kommission XXVI (Sylloge Nummorum Graecorum), Riis for kommissionerne XII og XVIII (Monumenta Musicae Byzantinae og A Critical Pāli Dictionary). Der bevilgedes 25.000 BF til MMB og 60.000 BF til CPD. Kommission XXII (Fontes Historiae Africanae) gav udtryk for et stærkt ønske om nedsættelse af bl. a. en dansk nationalkomité, da der i danske arkiver beror et stort materiale vedr. Ghana fra perioden 17.—19. århundrede. Det vedtoges at iværksætte et nyt foretagende: Hovedsprogenes indflydelse i Stillehavsregionen.

Unionen vedtog endvidere at modtage Videnskabernes Selskabs indbydelse til at holde 57. generalforsamling i København 12.—18. juni 1983; det forberedende forretningsudvalgsmøde skal finde sted i Paris 18.—19. januar 1983.

P. J. Riis

Rudi Thomsen

I. Corpus Vasorum Antiquorum (CVA)

Mod forventning, men såre forståeligt, har Torben Melander ikke set sig i stand til at genoptage arbejdet på 2. halvdel af manuskriptet til bind 1 af CVA fra *Thorvaldsens Museum*. Dette skyldes frem for alt, at han i det forløbne år på museets vegne har været stærkt engageret i forberedelsen af en stor etruskisk udstilling, der i sommeren 1982 afholdes i

Brede i samarbejde med Nationalmuseet og Ny Carlsberg Glyptotek. Han regner med umiddelbart efter udstillingens åbning d. 20. maj at kunne påbegynde udarbejdelsen af de resterende 42 tekster, som M. Piloz er parat til at oversætte til fransk. Sidstnævnte har i 1981 for leveret arbejde fået udbetalt a conto kr. 7.500, svarende til halvdelen af den til oversættelse bevilgede sum og omtrent til det fra Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond modtagne beløb. Der resterer ubeskåret den af SHF til samme formål givne bevilling på kr. 7.500, som søges overført til 1982, og som skønnes i hovedsagen at slå til.

Medens der for *Nationalmuseet* ikke har åbnet sig mulighed for at forberede udsendelsen af et bind, er Jette Christiansen, der ligeledes har været optaget af Etruskerudstillingen, indstillet på efter udstillingens åbning at færdiggøre bind 1 fra *Ny Carlsberg Glyptotek*; afsnittet om de geometriske vaser er afsluttet.

Mag. art. Lone Wriedt Sørensen meddeler, at arbejdet med *Odense Universitets* vasesamling nærmer sig sin afslutning, og at det fuldt færdige manuskript m. v. vil foreligge i forsommeren 1982.

Mogens Gjødesen

V. Novum Glossarium Mediae Latinitatis (NGML)

Redaktionen af denne store internationale ordbog over middelalderlatin indtil ca. år 1200, som publiceres under UAI's auspicer, er efter Franz Blatts død i 1979 overgået til Yves Lefèvre, Bordeaux.

Ordbogen udarbejdes på basis af seddelmateriale fra hele det Europa, som i middelalderen benyttede latin til kirkelige og verdslige praktiske og litterære formål. Publikationen begyndte i 1957 med bogstavet L; den sidst publicerede fascikel (1980) omfatter ordene opertura — ordino. Af det danske materiale, som for tiden på bevillinger fra Statens humanistiske Forskningsråd slutbearbejdes på Institut for Oldtids- og Middelalderforskning, Aarhus Universitet, af cand. mag. Peter J. Terkelsen, er den del der dækker Orn—Pe i marts 1982 tilgået redaktionen i Frankrig.

Povl Johs. Jensen.

H. Friis Johansen.

XII. Monumenta Musicae Byzantinae (MMB)

I december 1981 afsluttedes trykning og heftning af det sidste fascikel af Prophetologiet (*MMB Lectionaria*, vol. I. *Prophetologium*, Pars altera:

Lectiones anni immobilis (edidit Gudrun Engberg). *Fasciculus alter, apparatus criticum continens*; pp. 193—312). De to fascikler er nu udsendt samlet til abonnenterne.

Ved et møde i Wien i 1981 (se Oversigten 1980—81, s. 141) blev arbejdet på de første bind af MMBs nye underserie, *Corpus scriptorum de re musica* (CSRМ), fordelt således:

Hagiopolites (Paris, Bibl. Nat., ancien fonds grec 360): Jørgen Raasted;

Akakios Chalkeopoulos (Athen, Ethn. Bibl. 917): Gregorios Stathis (Athen);

Manuel Chrysaphes (Athos, Ivron 1120): Dimitri Conomos (Vancouver);

Gabriel Monachos: Christian Hannick (Trier).

Indsamlingen af materiale, tekstopstilling og udarbejdelse af paralleloversættelse til et af hovedsprogene er i gang for alle fire teksters vedkommende. Trykningen vil til sin tid blive varetaget af det østrigske Videnskabernes Selskab, hvis præsident, professor Herbert Hunger, er formand for udgiverkomiteen for CSRМ.

John Bergsagel Henrik Glahn Poul Johs. Jensen Jørgen Raasted

XVIII. A Critical Pāli Dictionary (CPD)

I efteråret 1982 afsluttedes trykningen af CPD II:11. Hæftet omfatter ordforrådet uparima — uposathakiriya, behandlet af W. B. Bollée, H. Kopp og O. von Hinüber; det indledes med en nekrolog over Ludwig Alsdorf, skrevet af K. R. Norman. Det følgende hæfte foreligger i korrektur.

I august holdtes et par dages møde med redaktionskomiteen (K. R. Norman, C. Caillat, O. von Hinüber, E. Pauly), professor Wilhelm Rau fra Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz, og den nye tyske medarbejder, dr. Friedgard Lottermoser. Drøftelserne drejede sig dels om problemer ved udnyttelsen af det gamle danske materiale og synspunkter for redigeringen, dels om administrative og finansielle spørgsmål. Udgangspunktet for de sidste var, at de danske fonds ikke kunne forventes at støtte arbejdet økonomisk efter afslutningen af det igangværende bind om vel 6—7 år. Professor Rau overbragte en hilsen fra Mainz akademiets præsident, professor Heinrich Otten, og stillede dette akademis fortsatte og eventuelt udvidede støtte i udsigt, idet der ikke fra tysk side

er sat nogen tidsgrænse. Norman nævnte den mulighed, at Pali Text Society i London kunne fortsætte udgivelsen af ordbogen, hvis Videnskaberne Selskab ikke fandt udvej derfor. Det var dog alle deltagernes ønske at se CPD fortsat i Danmark.

K. R. Norman arbejdede i København i hele august måned, væsentlig beskæftiget med revision af manuskripter fra Calcutta. Også professor Colette Caillat arbejdede i nogen tid efter det nævnte møde i ordbogens bibliotek; hendes unge medarbejder i Paris, Nalini Balbir, blev samtidig sat ind i arbejdet. O. von Hinüber, som nu er udnævnt til professor ordinarus i Freiburg, gjorde ligeledes notater til bidrag til hæfte 13. Vi har netop fået meddelelse om, at den indiske regering er gået med til at opretholde CPD-kontoret i Calcutta endnu i nogle år.

Nationalkomiteen vil gerne igen gøre gældende, at det er af stor betydning at bevare et arbejdssted for Pāliordbogen i København. Trenckners værdifulde materiale er nok blevet kopieret, men er vanskeligt at udnytte uden adgang til de danske samlinger og uden et møjsommeligt forarbejde; foruden tidligere nævnte medarbejdere er nu en yngre indologistuderende, Charlotte Hersaa, beskæftiget dermed. Ordbogen har (gratis) til huse i en af Københavns Universitets ejendomme, og en væsentlig del af de til grund liggende manuskriptsamlinger tilhører Kgl. Bibliotek. En nærmere tilknytning til universitetet og/eller biblioteket indgår i komiteens overvejelser med henblik på arbejdsstedets opretholdelse. Det kan nævnes, at mag. art. Frede Møller-Kristensen, som gjorde et stort arbejde som ordbogens redaktør inden han blev chef for Kgl. Biblioteks orientalske afdeling, har stillet sig imødekommende over for et forslag om genoptagelse af samarbejdet. Et stort problem er de stadig stigende trykkeomkostninger. Der kan opnås en vis besparelse ved at gå over til fotosats, og komiteen har besluttet at gå over dertil, idet den fra trykkeriet modtagne skriftprøve viser en kun ubetydelig afvigelse i skriftbilledet.

Statens humanistiske Forskningsråd og Carlsbergfondet har bevilget hver 85.000 kr. for 1982; heri indgår et beløb på 40.000 kr. til trykning af CPD II:12, som dog ifølge det fra trykkeriet sendte overslag vil blive dyrere. Endvidere har de to fonds givet en ekstrabevilling på tilsammen 14.348 kr., idet trykkeriets regning for CPD II:11 blev på 60.205 kr. (foruden moms), hvortil komiteen disponerede over 40.000 kr. ifølge en bevilling fra 1979 samt et lille opsparat beløb. UAI bevilgede FB 60.000 til dr. Kopp, og komiteen søger om det samme beløb til ham for i år.

Hans Hendriksen

XX. Corpus Antiquitatum Americanensium (CAA)

Arbejdet har i det forløbne år bestået i færdiggørelse af oversættelsesarbejdet dansk/engelsk på registreringsafsnittet af katalogen. Alle karrene er fotograferet af fotograf Lennart Larsen, Nationalmuseet. På grund af sygdom hos tegneren Birgith Videbæk er ikke alle tegningerne gjort færdige. Kandidatstipendiat, mag. scient. Inge Schjellerup, der varetager arbejdet med katalogen, har i det forløbne år været kandidatstipendiat ved Institut for Religionssociologi med Indianske Sprog og Kulturer. Arbejdet er ikke endeligt afsluttet.

Torben Monberg

Arild Hvidtfeldt

XXVI. Sylloge Nummorum Graecorum (SNG)

Katalogiseringen af Aarhus Universitets græske møntsamling (ca. 1500 mønter) har gjort gode fremskridt, idet langt den største del af mønterne nu er beskrevet på engelsk. Arbejdet udføres af universitetslektor Niels Hannestad og mag. art. Hans Erik Mathiesen med finansiel støtte af Carlsbergfondet og Aarhus Universitets Forskningsfond. Mønterne påregnes gennemfotograferede i løbet af foråret 1982, og katalogiseringen vil være afsluttet i løbet af efteråret.

Vedrørende genoptrykket af den store københavnske Sylloge kan det meddeles at bind 1, omfattende 5 hefter med mønter fra Italien og Sicilien, er publiceret af det amerikanske forlag »Sunrise Publications«. De øvrige udsolgte hefter vil blive genoptrykt, så hurtigt omstændighederne tillader det.

Otto Mørkholm

Rudi Thomsen

XXVIII. Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC)

I det forløbne år har mag. art. Birgitte Rafn udarbejdet systematiske registreringskort på følgende måde:

<i>Gruppe A-C</i>	667 nos.	ekspederet
<i>Gruppe D-H</i>		
Ny Carlsberg Glyptotek	162 nos.	ekspederet
Antiksamlingen, Nationalmuseet	291 nos.	ekspederet
	166 nos.	kort skrevet, afventer fotos
Thorvaldsens Museum	260 nos.	ekspederet
	119 nos.	genstande registreret, kort skal skrives, foto bestilles

Hele gruppen D—H er således næsten færdigbehandlet, men kan først ekspederes når fotografierne foreligger.

Gruppe I—Z

Ny Carlsberg Glyptotek, Antiksamlingen, Nationalmuseet, og Thorvaldsens Museum.

Antallet af genstande, der skal registreres i denne gruppe, anslås til ca. 800. Dermed skulle arbejdet være færdiggjort.

Arbejdet for 1981 er gennemført ved en bevilling på 50.000 kr. fra Carlsbergfondet.

Flemming Johansen

XXXI. Atlas Linguarum Europae (ALE)

Ved hovedredaktionens møde i Bardonecchia (20/4—27/4.81) var Inger Ejskjær og Poul Andersen til stede. En række af de til den første udsendelse udarbejdede kort med legender blev forelagt til diskussion og kritik. Resultaterne afslørede, at grundigere forarbejde i de enkelte sproggrupper (departementerne) kunne være ønskelig, og dette førte til, at medarbejderne i de to germanske departementer (det centralgerm. og det nordiske) senere på året mødtes i Amöneburg (ved Marburg/Lahn) (24/8—29/8.81). Det af de enkelte nationalkomiteer indsendte materiale var i hovedredaktionen blevet foreløbig behandlet, således at stoffet for hvert spørgsmål (emne) for emnerne 037—067 kunne fordeles mellem germanisterne til videre behandling.

Hver deltager (eller gruppe) i Amöneburg-mødet havde forud fået tilsendt et mindre antal emner til dyberegående behandling af ordstoffet, fastlæggelse af ordenes former (etymologi, afledninger og sammensætninger), låneforhold m.m. Hver enkelt behandling blev i skriftlig form forelagt det samlede forum til diskussion og supplerings, og på grundlag heraf er signaturkort, legende og kommentar senere blevet redigeret og publiceret i et hefte på 214 sider. I denne form kan det germanske materiale forelægges hovedredaktøren til videre behandling i den større sammenhæng. Denne behandlingsform har virket som forbillede for lignende forsøg i de andre departementer. Ved det kommende kollokvium — der afholdes i København i april 1982 — vil de germanske sektioner på lignende måde give møde med forud behandlede redegørelser for emnerne 068—105.

Løvrigt har vi i årets løb revideret en række tidligere udarbejdede kort (med legender), der har været rundsendt til de skandinaviske komiteer, men de tidligere omtalte cartes d'essai er endnu ikke blevet publiceret.

Poul Andersen

XXXV. Jewish Art Index (JAI)

Indexeringen af illuminerede hebraiske håndskrifter i danske samlinger (Det kongelige Bibliotek og Mosaisk Trossamfunds bibliotek) blev fortsat og forventes fuldført sommeren 1982. Projektets koordinator, professor Bezalel Narkiss, foretog under et besøg i Danmark i 1981 nogle afsluttende analyser af materialet med henblik på en endelig redaktion og udgivelse. Man har endvidere foretaget en præliminær gennemgang af jødiske kultiske genstande. Den ikonografiske klassificering heraf vil blive påbegyndt i 1983.

På et møde i Jerusalem, august 1981, i forbindelse med afholdelsen af »8th World Congress of Judaic Studies«, hvor de fleste museer og biblioteker der deltager i JAI-projektet var repræsenteret, vedtog man den endelige udformning af format og rubricering af Indexets »object card«. Til vejledning for feltarbejderne har Center for Jewish Art of the Hebrew University, Jerusalem, udgivet en instruktionsbog: *The Index of Jewish Art, Manual for Object Cards*, Jerusalem 1981.

I indberetningsperioden fremsendtes ansøgning til Carlsbergfondet om økonomisk støtte til udgivelse af index-bindet omhandlende jødisk ikonografi i danske samlinger. Denne ansøgning blev afslået i brev af 4. december 1981. På et møde i nationalkomiteen for JAI, 17. marts 1982, besluttedes det at søge andre støttemuligheder.

Ulf Haxen

INTERNATIONAL COUNCIL OF SCIENTIFIC UNIONS (ICSU)

Nationalkomiteen for ICSU, som er sammensat af et medlem fra hver af nationalkomiteerne under ICSU, har som opgave at koordinere de enkelte nationalkomiteers arbejde og at varetage den danske tilknytning til ICSU. Komiteen afholdt sit årlige møde den 11.3.1981. Forretningsudvalget trådte sammen 3.11.1981, og den nordiske ICSU-komité mødtes i København den 3.8.1981.

Statens naturvidenskabelige forskningsråd (SNF) har givet støtte i forbindelse med de enkelte nationalkomiteers arbejde, først og fremmest rejsestøtte til møder i Danmark og til deltagelse i generalforsamlinger i de internationale unioner. Derimod er bevillingen til den kvarte medarbejder bortfaldet. Kontingenter til de internationale unioner og til ICSU selv er betalt gennem bevilling fra de forskningsråd, under hvis fagområde de enkelte unioner hører.

De enkelte nationalkomiteers opgaver er af vidt forskellig art. I det følgende er hovedvægten lagt på beretninger fra komiteer, som har væsentlige arbejdsopgaver i Danmark, og i mindre grad på beretninger fra nationalkomiteer som hovedsagelig er forbindelsesled til de internationale unioner.

International Astronomical Union (IAU)

International Mathematical Union (IMU)

International Union of Immunological Societies (IUIS)

Committee on Space Research (COSPAR)

Scientific Committee on Solar-Terrestrial Physics (SCOSTEP)

International Association of Engineering Geology (IAEG)

International Union for Quaternary Research (INQUA)

Nationalkomiteen for IAU (formand Mogens Rudkjøbing) informerer danske astronomer om IAU's arbejde bl. a. gennem IAU's Information Bulletin.

Nationalkomiteen for IMU (formand Bent Fuglede) har udarbejdet en liste over danske matematikere til optagelse i den kommende udgave af World Directory of Mathematicians. Komiteen har endvidere forberedt Danmarks deltagelse i Unionens generalforsamling i 1982, og har udpeget lektor, lic. scient. Bent Hirsberg, Rosborg Gymnasium, Vejle, til fast dansk delegeret til ICMI (International Commission on Mathematical Instruction) fra 1.1.1983 i stedet for lektor J. Hoffmann-Jørgensen, Aarhus Universitet. Professor Bent Christiansen, Danmarks Lærerhøjskole, er den ene af de to næstformænd i eksekutivkomiteen for ICMI.

Nationalkomiteen for IUIS (formand Morten Simonsen) har i 1981 fortsat sin tradition med afholdelsen af ugentlige, offentligt tilgængelige

møder, hvor danske immunologer har fremlagt deres forsøgsresultater eller har diskuteret videnskabelige problemer med udgangspunkt i litteraturens nyeste publikationer.

På nationalkomiteens initiativ inviteredes Nobelpristageren i medicin fra 1980, prof. Baruj Benacerraf fra Harvard University, til at holde forelæsning i København den 22. juni 1981. Dette blev arrangeret i samarbejde med Biologisk Selskab, Dansk selskab for allergologi og immunologi, Dansk selskab for patologi, og Dansk selskab for blodtypeserologi. Foredraget omhandlede T-lymphocytternes rolle i immunsystemets regulation. — Der blev under opholdet arrangeret besøg for Benacerraf på forskellige laboratorier i København.

Nationalkomiteen har i 1981 været repræsenteret af dr. J. Spärck, Statens Seruminstitut, ved 12-årsmødet i Scandinavian Society of Immunology i Oulu, Finland (15.—19. september), og ved IUIS-årsmødet i Luzern, Schweiz (27.—28. september).

Nationalkomiteen for COSPAR/SCOSTEP (formand E. Ungstrup) videregiver COSPAR Information Bulletin til danske forskere.

Nationalkomiteen for IAEG (formand professor, dr. phil. Gunnar Larsen) har varetaget den danske forbindelse til den internationale association.

Nationalkomiteen for INQUA (formand Sv. Th. Andersen) har afholdt møde, hvor der orienteredes om kontakten til unionen og afholdelse af international kongres i 1982. Regionalgruppen for den sydvestlige del af det skandinaviske nedisningsområde under INQUAs subkommission for »Genesis and Lithology of Quaternary Deposits« har afholdt et feltmøde på Møn og Langeland 25.—30.5.1981 under ledelse af lektorsten Sjørring. Der var 31 deltagere fra 10 lande, hvoraf 8 danske. INQUAs subkommission for »The Study of the Euro-Siberian Holocene« holdt møde i Polen 22.—28. september 1981. Professor J. T. Møller deltog fra Danmark.

P. Olesen Larsen

International Geographical Union (IGU)

Der er i 1981 afholdt to møder i nationalkomiteen. IGU Bulletin XXXII, 1981 Nr. 1, med rapporter og resultater fra unionens kongres i 1980 er afsendt til de geografiske institutter ved højere læreanstalter og til en række videnskabeligt arbejdende geografer.

I IGU's kommission for »The Significance of Periglacial Phenomena«

(danske deltagere Harald Svensson og Ole Humlum) arbejdes med planer om at danne en nordisk arbejdsgruppe i periglacial geomorfologi, og Harald Svensson har fra Nordisk Kulturfond modtaget en bevilling på 50.000 kr. til afholdelse af et nordisk symposium i frostmærksmorfologi 1982.

N. Kingo Jacobsen

International Union of Biochemistry (IUB)

På 2 møder i 1981 har nationalkomiteen drøftet muligheden for dansk repræsentation ved generalforsamlingerne (extraordinære såvel som ordinære) i forbindelse med den forestående 12. IUB Congress i Perth, Australien, 15.—21. august 1982. Dette er foranlediget af de af IUB fremsendte forslag til ændringer af IUB's statutter, med henblik på yderligere at effektivisere og smidiggøre IUB's forretningsgang, og af at et beslutningsdygtigt flertal på generalforsamlingerne er afgørende.

Nationalkomiteen har drøftet det ønskelige i at kortlægge biokemiundervisningen på det post-gymnasiale niveau i Danmark. Biokemisk Forening har påtaget sig denne opgave og har på basis af udsendte spørgeskemaer (udsendt i januar 1981) udarbejdet en fortegnelse over: uddannelsessteder, anvendte lærebøger, tidspunkt og varighed af biokemiundervisningens indplacering i det pågældende studium m. m. Denne fortegnelse er udsendt pr. februar 1982 til Biokemisk Forenings 500 medlemmer og kan endvidere rekvireres af interesserede.

Tilsvarende har Biokemisk Forening, efter forudgående drøftelse i Nationalkomiteen, foretaget en rundspørge blandt sine medlemmer om disses villighed til at stille sig til rådighed inden for deres speciale. På basis heraf er der opstillet en fortegnelse over således tilgængelig biokemisk viden. Fortegnelsen udsendes i nær fremtid.

Derudover har Nationalkomiteen drøftet eventuelt engagement i nogenklaturspørgsmål m. m. på initiativ af Dansk Selskab for Klinisk Kemi, samt foreningernes og selskabernes økonomi og årsagerne til den lejlighedsvis beskedne medlemstilslutning til arrangerede møder.

Bent Stig Enevoldsen

International Union of Biological Sciences (IUBS)

Nationalkomiteens initiativer til at udbrede kendskabet til IUBS' eksistens og muligheder blev fortsat i 1981. Dette har bl. a. resulteret i, at der fra IUBS bliver ydet støtte til et internationalt møde om Phytoplank-

ton Taxonomy and Ecology, som skal afholdes ved Silkeborg i maj/juni 1982.

Nationalkomiteen har fortsat bestræbelserne på at medvirke til en bedring af kvaliteten af DR's biologiske udsendelser. Det har været vanskeligt at opnå den ønskede kontakt, men vi fortsætter bestræbelserne i håbet om, at kvaliteten af de biologiske udsendelser vil blive forbedret endnu mere, og især i større udstrækning omhandle danske forhold.

I det nordiske kontaktudvalg vedrørende geomedicin er IUBS repræsenteret ved sekretæren. I årets løb er der indsamlet referencer om litteratur af geomedicinsk art i de enkelte nordiske lande, og formanden, professor Jul Låg, Norge, vil samle og publicere materialet. Et møde planlægges om de specielle problemer vedrørende mineralstofforsyning og sundhed i de arktiske egne.

Nationalkomiteen har modtaget henvendelse fra den vesttyske og den britiske nationalkomité for IUBS vedrørende et forslag om omstrukturering af IUBS' forskellige divisioner, fremsat af en ad hoc Committee of Review og tiltrådt af IUBS' Executive Committee. De to nationalkomiteer har forskellige indvendinger mod denne omstrukturering. Spørgsmålet vil blive endeligt behandlet på IUBS's 21st General Assembly i Ottawa i august 1982.

Af de 26 medlemmer i den internationale Kommission for Zoologisk Nomenklatur skal de tre erstattes i 1982. Den danske nationalkomité har stillet forslag om, at den ene af de nye medlemmer bliver lektor, dr. phil. Claus Nielsen, der har indgående kendskab til zoologiske nomenklaturproblemer. Danmark har tidligere i en årrække været repræsenteret ved lektor, dr. phil. Henning Lemche indtil dennes død i 1977. Afgørelsen vil blive truffet på et møde i Nomenklaturkommissionen i forbindelse med IUBS' generalforsamling i Ottawa i 1982.

J. B. Kirkegaard

International Union of Crystallography (IUCr)

På nationalkomiteens møde den 26. januar 1981 var de vigtigste punkter planlægning af 17. danske krystallografmøde (1981) samt diskussion af og forslag til ændringer af et forslag fra Sundhedsstyrelsen om bekendtgørelse om røntgenanalyse-anlæg. Nationalkomiteen udsendte meddelelser (med referat af komiteens møde) to gange i 1981.

17. danske krystallografmøde blev afholdt den 18.—19. maj 1981 i Videnskaberne Selskab, København, med støtte fra Undervisningsministe-

riet, Statens naturvidenskabelige Forskningsråd og Carlsbergfondet. Mødet blev afholdt som et symposium til minde om Aksel Tovborg Jensen med titlen: »Impact of Crystallography on Natural Sciences in the 20th Century«. Der blev holdt 14 foredrag af inviterede uden- og indenlandske foredragsholdere samt præsenteret 25 poster-bidrag af danske deltagere. I mødet deltog ca. 90 krystallografer samt en del inviterede ikke-krystallografer fra andre forskningsgrene og erhvervslivet. I forbindelse med mødet udgav »Naturens Verden«, i samarbejde med nationalkomiteen, et »Særtryk om Krystallografi« (maj 1981) indeholdende seks artikler om udvalgte krystallografiske emner. Tre af disse artikler er endvidere trykt i »Naturens Verden« No. 3, 4 og 5, 1981. De resterende tre artikler vil blive genoptrykt i ordinære numre af »Naturens Verden« i løbet af 1982.

Efter ansøgning fra nationalkomiteen bevilgede Statens naturvidenskabelige Forskningsråd i 1980 et nyt neutroddiffraktometer til opstilling på Forsøgsanlæg Risø. Diffraktometret blev installeret og igangsat ved DR3-reaktoren i løbet af eftersommeren 1981. Det fungerer tilfredsstillende og er nu tilgængeligt for enhver krystallograf i Danmark. Tildeling af måletid forestås af to krystallografer, der er udpeget af nationalkomiteen.

International Union of Crystallography (IUCr) afholder internationale kongresser hvert tredje år. IUCr-12 blev afholdt i Ottawa, Canada, 16.—25. august 1981. På IUCr's generalforsamling blev professor J. Karle (U.S.A.) valgt til præsident for IUCr, professor S. E. Rasmussen (Aarhus Universitet) afgik som »General Secretary and Treasurer« efter at have fungeret som sådan i den maksimale periode efter IUCr's vedtægter.

IUCr udgiver to tidsskrifter: »Acta Crystallographica« og »Journal of Applied Crystallography«. Derudover udgives årlige bind af »Structure Reports« og »Molecular Structures and Dimensions«, samt tabelværket »International Tables for X-ray Crystallography«. Professor R. Norrestam (Danmarks tekniske Højskole) er co-editor af »Acta Crystallographica«. IUCr har 13 underudvalg (commissions), som tager sig af en række forskellige internationale projekter. Lektor B. Buras (Københavns Universitet) er formand for »Commission on Crystallographic Studies at Controlled Pressures and Temperatures«, og lektor A. Nørlund Christensen (Aarhus Universitet) er medlem af »Commission on Crystal Growth«.

Civilingeniør B. Lebech (Forsøgsanlæg Risø) er udpeget til nationalkomiteens repræsentant i European Crystallographic Committee (ECC).

Jacob Danielsen

International Union of Geodesy and Geophysics (IUGG)

Nationalkomiteen har holdt møde den 3. februar 1981. Man har nedsat en særlig komité for festligholdelse af jubilæerne for de to Polarår samt Det internationale geofysiske år. Denne komité har foreslået følgende aktiviteter: 1. foredragsrække efteråret 1982 i Videnskabernes Selskab, 2. en festaften i Geografisk Selskab (med glaciologisk emne), 3. udsendelse af en jubilæumsbog og 4. arrangement af udstilling på forskellige museer.

Nationalkomiteen har været sponsor for det internationale symposium: Management of Geodetic Data, som afholdtes i Videnskabernes Selskabs lokaler 24.–26. august med deltagelse af 69 forskere fra 12 europæiske, 2 afrikanske, 4 amerikanske og 2 asiatiske lande samt fra Australien og New Zealand. 14 danskere deltog. Proceedings fra mødet (448 sider) er udsendt som Geodætisk Instituts Meddelelser No. 55.

Nationalkomiteen har været rådgivende for SNF ved vurderingen af et nordisk forskningsprojekt samt indsamlet et fyldigt materiale om danske relationer til internationale forskningsaktiviteter i den sidste 10-års periode efter ønske af SNF. Nationalkomiteen har sammen med nationalkomiteen for IUGS foreslået Videnskabernes Selskab at oprette en nationalkomité for ICSU's Litosfæreprojekt (ICL).

Der har ikke i beretningsåret været afholdt specielle IUGG-symposier. Alle symposier har været i associationernes regie, og der henvises til de enkelte associationsberetninger.

Den af unionen nedsatte komité for udviklingslandene i fagområderne geodæsi og geofysik har udsendt tre lærebøger, publiceret af UNESCO: La Géodésie af P.-L. Baestlé, Geomagnetism af Petrova, Bobrov og Pudovkin og Near Shore Oceanography af E. C. LaFond. Bøgerne er tænkt som incitament til iværksættelse af enkle geodætiske og geofysiske eksperimenter i udviklingslandene med det formål gradvis at opbygge geodætisk-geofysisk aktivitet.

IUGG har i 1981 udsendt 5 numre af IUGG Chronicle, der udsendes til alle nationalkomiteens medlemmer og derved til de fleste geodætisk-geofysiske institutioner. I øvrigt udsender enkelte associationer Newsletters og andet materiale, som af associationsrepræsentanterne fordeles til alle interesserede institutioner.

Resumé af associationsberetninger:

International Association of Geomagnetism and Aeronomy (IAGA) har afholdt 4. Scientific Assembly 3.–15. august med 8 danske deltagere.

Statsmeteorolog Kring Lauridsen blev udpeget som koordinator for etablering af en pulje af geomagnetiske instrumenter til udlån i udviklingslande. IAGA's Service on Comparisons of Magnetic Standards fortsætter sin virksomhed med basis ved Rude Skov/Brorfelde geomagnetisk observatorium under ledelse af Kring Lauridsen. Der afholdes bl. a. en gang årlig en instrumentkomparation ved et af de skandinaviske observatorier. Endvidere justeres og udsendes standardinstrumenter til en række observatorier hvert år. World Data Centre C1 for Geomagnetisme, som er placeret ved Geofysisk afdeling, Meteorologisk Institut, opbevarer og leverer på bestilling kopier af registreringer fra hele verden.

I International Association of Geodesy (IAG) har der været afholdt en række internationale symposier med dansk deltagelse og danske foredrag.

International Association of Hydrological Sciences (IAHS) har udbygget nettet af nationale korrespondenter og en række danske forskere er udpeget til varetagelse af korrespondancen med IAHS-kommissionerne. Det UNESCO-støttede projekt for World Glacier Inventory er besluttet at skulle afsluttes med udgangen af 1985. Der er dog stadig uafklarede spørgsmål ved projektet, således formen for bidrag fra Grønland.

International Association of Meteorology and Atmospheric Physics (IAMAP) har afholdt Third Scientific Assembly 17.—28. august i Hamburg. Fra Danmark deltog 12 forskere. I tilknytning hertil afholdtes et symposium i Reading, England, 3.—7. august, ligeledes med dansk deltagelse.

Professor W. Dansgaard er fortsat medlem af ICCL (International Commission on Climate), ligesom direktør Niels E. Busch og lektor Erik Rasmussen fortsat deltager i arbejdsgrupper under ICDM (International Commission on Dynamic Meteorology).

En arbejdsgruppe under International Association of Physical Sciences of the Ocean (IAPSO) vedrørende Marine Optics med 2 danske medlemmer forbereder en ekspedition i 1983. Desuden planlægges et symposium om grænselagsprocessers betydning for oceane forhold med Kullenberg som den ene af 3 co-conveners. Endelig fortsattes forberedelserne til Joint Oceanographic Assembly, august 1982, i Halifax, hvor Kullenberg er convener for et symposium.

International Association of Seismology and Physics of the Earth's Interior (IASPEI) afholdt ordinær generalforsamling 21.—30. juni i Canada med 409 delegerede fra 47 lande. Fra Danmark deltog 4 forskere. Ud over det videnskabelige program blev gennemført visse ændringer i

associationens statutter, og der blev til de allerede etablerede kommissioner føjet en ny for anisotropi.

Elvin Kejlsø

Afsluttende beretning om den danske deltagelse i
IUGS' (International Union of Geological Sciences)
Geodynamic Project 1971–81

Det internationale geodynamiske projekt var et 10-års forskningsprogram om »dynamics and dynamic history of the Earth with special emphasis on deep seated foundations of geological phenomena«.

Den danske Nationalkomité for Geologi fastslog, at den mest virksomhedsfulde måde, på hvilken man kunne bidrage til dette projekt, ville være at publicere korte resumeer af den danske forskning, der havde relevans til det internationale projekt (Bridgwater et al., 1977).

Siden 1977-rapporten er der sket en stor udvikling inden for blandt andet forskning af de tidligst kendte bjergarter på Jorden (fra Isua på Vestgrønland — forskning der har givet os indsigt i dannelsen af den tidlige jordskorpe og udviklingen af den tidligste kappe) og ved gennemførelsen af 2 borer i den færøske tertiære basalt ned til 2000 m under havoverfladen (boringer der har givet vigtige oplysninger om dannelsen af den oceaniske skorpe i Nordatlanten). Store områder som f. eks. Nord-Grønland, der kun var lidt kendte, da projektet startede, er nu kortlagt og deres geologi beskrevet i global geodynamisk sammenhæng (Dawes & Kerr, 1982). I Østgrønland dukker et detaljeret billede af de tertiære magmaklippers kemi og strategi frem og giver vigtige oplysninger om åbningen af det nordatlantiske ocean (Brooks & Nielsen, 1982) og et samlet geodynamisk mønster for den midt-prækambriske udvikling af de baltiske skjolde (Berthelsen, 1980). Forskning i Vest- og Østgrønland har givet indblik i en dybt eroderet prækambrisk kontinental kollisionszone (Korstgaard, 1979). I de fleste af disse forskningsopgaver har danske videnskabsmænd samarbejdet med udenlandske geologer, der er optaget af det samme internationale geodynamiske projekt. Mange af disse opgaver vil fortsætte i de næste 10 år.

Referencer:

- Berthelsen, A: Towards a palinspastic tectonic analysis of the Baltic Shield. — 26' International Geological Congress, Paris 1980. — Colloque C 6: Geology of Europe, p. 5–21.

- Bridgwater, D., Brooks, C. K., Dawes, P. R., Henderson, G., Higgins, A. K., Noe-Nygaard, A. & Pedersen, A. K., 1977: Research projects sponsored by Danish geological institutes as contribution to the International Geodynamics Programme. – Spec. Pub. The Geological Survey of Greenland, The Geological Central Institute & The Geological Museum, Copenhagen University.
- Brooks, C. K. & Nielsen, T. F. D., 1982: The Phanerozoic development of the Kangerdlugssuaq area, East Greenland. – Meddr. Grønland Geoscience.
- Dawes, P. R. & Kerr, J. W., 1982: Nares Strait and the drift of Greenland: A conflict in plate tectonics. – Meddr. Grønland Geoscience 8, c. 400 p.
- Korstgaard, J. (edit.) 1979: Nagssugtoqidian geology. Rapp. Grønlands geol. Unders. 89, 146 pp.

David Bridgwater

International Union of Geological Sciences (IUGS) og International Mineralogical Association (IMA)

I 1981 afholdtes der to ordinære møder i henholdsvis februar og oktober i nationalkomiteen for IUGS.

Udover at være mellemedet mellem IUGS og landets geologer har nationalkomiteen både koordinerende og rådgivende funktioner. Nedsættelsen af nationale arbejdsgrupper og udnævnelse af nationale repræsentanter til internationale projekter og møder i IUGS's regie foretages af nationalkomiteen, der tillige rådgiver SNF vedr. ansøgninger om økonomisk støtte til dansk deltagelse i store internationale projekter og i kongresser, hvor der kræves geologisk repræsentation på nationalt plan. I øjeblikket er international aktivitet koncentreret omkring to projekter: »International Geological Correlation Programme« (IGCP) og »International Lithosphere Program«. Danmark deltager i 22 projekter inden for IGCP.

»International Lithosphere Program« (fuld titel: »Dynamics and Evolution of the Lithosphere: the framework for Earth resources and the reduction of hazards«). Dette 10-årige projekt blev igangsat i 1980 af ICSU på opfordring af IUGS og IUGG, og samme år blev der nedsat en »Inter-Union Commission on the Lithosphere« (ICL). Ved ICL-mødet i Ottawa i juli 1981 blev der nedsat en række arbejdsgrupper og koordineringsudvalg. Ved mødet deltog statsgeodæt, mag. scient. S. Gregersen på både nationalkomiteen for geologi og nationalkomiteen for geodæsi og geofysik's vegne. Henning Sørensen blev her udpeget som medlem af koordineringsudvalg for »Evolution of magmativ and metamorphic processes«, og siden er statsgeolog F. Kalsbeek blevet udpeget som medlem af arbejdsgruppen for »The Archean Lithosphere«.

En nationalkomité for lithosfæreprojektet, bestående af 3 medlemmer udpeget af hver af de to involverede nationalkomiteer, søges etableret i 1982.

David Bridgwater

T. C. R. Pulvertaft

IMA

1981 har været præget af det løbende arbejde i IMA's kommissioner. Nævnes kan det bl. a. at »Commission on New Minerals and Mineral Names« har behandlet 67 nye mineraler, hvoraf hovedparten er blevet godkendt. I »Commission on Museums« er det omfattende arbejde med en »Type Specimen Listing« intensiveret, og for Danmarks vedkommende afsluttet, i 1981. Abstracts af mineralogiske og petrografiske afhandlinger publiceret i danske tidsskrifter er løbende afgivet til »Commission on Abstracts«. H. Sørensen er fortsat medlem af IMA's Council.

IMA's 13th General Meeting holdes fra 19.—25. sept. 1982 i Varna, Bulgarien.

Ole V. Petersen

International Union of the History and Philosophy of Science (IUHPS)

Den 16. Internationale Kongres for Videnskabshistorie afholdtes i Bukarest 1981, August 26.—Sept. 3., med ca. 1200 deltagere, heraf ca. 600 fra Rumænien. Der var 5 danske deltagere. Kongressen adskilte sig fra tidligere kongresser ved et stærkt pres fra den lokale organisationskomité, der i strid med ICSU's og UNESCO's regler ønskede at lade kongressen slutte med vedtagelse af en politisk resolution. I samarbejde med tilstedeværende repræsentanter for ICSU's Council og UNESCO's generalsekretær etableredes et kompromis således, at kongressen sluttede med oplæsning af et politisk »budskab« fra en kreds af deltagerne. Sagen er siden blevet forelagt for ICSU's generalforsamling. Under kongressen afholdtes generalforsamling i IUHPS, Division of History, med Kurt Møller Pedersen som officiel dansk delegeret. Der valgtes en ny styrelse med blandt andet O. Pedersen, Danmark, som første vicepræsident. Det vedtoges at acceptere en indbydelse fra U.S.A. til at afholde den 17. Internationale Kongres i 1985 i Los Angeles.

Den »Internationale Union« har i 1981 ydet økonomisk støtte til kongressen i Bukarest samt til internationale møder i Budapest (INHIGEO),

Prag (Bolzano-symposium) og Oxford (Archaeo-astronomi, sammen med IAU Comm. 41) samt til arbejdet i en række internationale videnskabs-historiske og videnskabsfilosofiske komiteer.

Den danske nationalkomité har afholdt sit årlige møde 1981, februar 12. Der nedsattes her et udvalg (Blegvad, Møller Pedersen, K. Max Møller) til drøftelse af muligheden af en registrering af videnskabshistoriske og videnskabsfilosofiske arkiver i Danmark. Med støtte fra det naturvidenskabelige forskningsråd, det naturvidenskabelige fakultet i Århus og The American Institute of Physics har Institut for de eksakte videnskabers historie i Århus ladet Hertzsprung-korrespondancen mikrografere på i alt 338 microfiches, der nu foreligger i handelen. Instituttet åbnede i april 1981 Videnskabshistorisk Museum i Århus som en særlig afdeling, der i årets løb har opnået et godt besøgstal og etableret en frugtbar kontakt med skoler og foreninger. Af andre initiativer kan nævnes et kollokvium om videnskabsfilosofi i Roskilde 1981, 1.—2. april, arrangeret af Stig Andur Pedersen og Helge Kragh.

Olaf Pedersen

International Union of Pure and Applied Biophysics (IUPAB)

IUPAB's væsentligste aktivitet er afholdelsen af de internationale biofysiske kongresser. Den næste kongres afholdes den 1.—8. september 1984 i Bristol. Desuden koordineres afholdelsen af videnskabelige møder af 5 »special commissions«, der tillige rådgiver ved sammensætningen af programmet for de internationale kongresser. De danske repræsentanter er for tiden:

Commission on Cell and Membrane Biophysics: Jens Otto Wieth,
Commission on Biophysics of Communication and Control Processes:
Axel Michelsen,

Commission on Education and Development in Biophysics: Dr. Jens G.
Nørby,

Commission on Subcellular and Macromolecular Biophysics: Brian Clark,
Commission on Radiation and Environmental Biophysics: Ingeniørdocent Jørgen Bach Andersen.

Det biofysiske samarbejde i Europa koordineres af »European Biophysical Societies Association« (EBSA).

Kontakten med danske biofysikere varetages ved udsendelse af aperio-

diske nyhedsbreve til medlemmerne af Biofysisk Selskab og andre interesserede, ved annoncering i læreanstaltnes blade samt ved komitémedlemmernes personlige kontakter.

I 1981 har den 8. Internationale Biofysik-Kongres og IUPAB's 8. generalforsamling været afholdt i Mexico City. Danmark var repræsenteret ved lektor Finn Jørgensen. Der blev foretaget ændringer i IUPAB's statutter (med henblik på Kinas og Formosas samtidige medlemskab).

I 1981 har der endvidere været afholdt stiftende møde for European Biophysical Societies Association (EBSA). Til præsident valgtes Anders Ehrenberg (Stockholm). Dansk medlem af EBSA's council er Axel Michelsen. Denne organisation har især til formål at sørge for gensidig information om møder og andre arrangementer. Nationalkomiteen har allerede gennem EBSA modtaget indbydelser til danske biofysikere, der nu kan deltage i møder i et andet EBSA land med samme rettigheder (f. eks. reduceret gebyr) som medlemmerne af det pågældende lands biofysiske organisation.

Axel Michelsen

International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC)

I august 1981 afholdtes IUPAC's kongres i Vancouver og generalforsamlingen i august-september i Leuven, Belgien. I forbindelse med kongressen mødtes udgiverne af internationale kemiske tidsskrifter. Ved generalforsamlingen var Danmark repræsenteret af Anders Kjær (medlem af IUPAC's Bureau), prof. A. Björkman (medlem af IUPAC's finanskomité), civ.ing. R. Strube og lektor S. E. Harnung. Kjær blev genvalgt til Bureauet, medens Björkmans funktionstid i finanskomiteen var omme.

Af sager med almen interesse skal fremhæves, at IUPAC har kunnet nedskære sit budget bl. a. ved at reducere antallet af kommissionsmedlemmer med 20%. Komiteen for kemiundervisning udsender sit eget tidsskrift, International Newsletter on Chemical Education, der leveres gratis til kemiundervisere i over 100 lande. Forholdene i udviklingslandene tillader ikke instrumentkøb, hvorfor komiteen har koncentreret sig om at lære studenter at bygge deres egne apparater.

Nationalkomiteen arbejder for tiden med at forberede IUPAC's 32. generalforsamling, der skal finde sted på Danmarks Tekniske Højskole i Lyngby, 1983.

S. E. Harnung

International Union of Pure and Applied Physics (IUPAP)

IUPAP afholdt sin 17. generalforsamling i Paris 1.—3. september 1981. Fra dansk side deltog fra nationalkomiteen formanden A. R. Mackintosh og sekretæren Jens Als-Nielsen. Generalforsamlingen vedtog enstemmigt en af eksekutivkomiteen udarbejdet ny version af IUPAP's statutter efter nogle få ændringer. Den vigtigste ændring vedrører begrebet *medlem* af IUPAP. Tidligere var medlemmer knyttet til en nation, men det har forårsaget vanskeligheder i forbindelse med medlemskab af både Folkerepublikken Kina og Taiwan. For at forberede Folkerepublikken Kina's medlemskab har man strøget begrebet nation og taler nu om medlemmer, der repræsenterer videnskabelig aktivitet inden for et bestemt landområde. Desuden defineres begrebet associeret medlem for lande, som endnu ikke besidder et modent videnskabeligt miljø, men som er ved at opbygge et sådant (eksempel: Rwanda). Ligeledes falder begrebet *national-komité* bort og erstattes af begrebet forbindelseskomité («liaison-committee»).

De forskellige kommissioner aflagde rapport. Langt de fleste rapporter forelå skriftligt ved åbningen af generalforsamlingen og kan rekvireres hos den danske nationalkomites sekretær. Det skal nævnes, at kommission C10, hvis arbejdsområde blev diskuteret i Stockholm i 1978 (se beretning om denne) ved sin formand P. Nozieres foreslog at ændre navn fra Solid State Physics til Structure and Dynamics of Condensed Matters. Området grænser op til en række andre områder, såsom flydende krystaller, polymer fysik og kemi, turbulens, krystallografi, krystalgrowing og vil også uundgåeligt overlappe noget med de eksisterende kommissioner om Low Temperature Physics, Statistical Mechanics, Semiconductors og Magnetism.

Endvidere oprettedes to nye kommissioner. Den ene (C13) med titlen »International Commission on Physics for Development« har til formål at fremme udviklingen i lande, både U- og I-lande, ved implementering af anvendt fysik. Den anden (C18) med titlen »International Commission on Mathematical Physics« blev skabt på initiativ af »International Association of Mathematical Physics« (IAMP), som er en organisation med ca. 700 individuelle medlemmer. Danmark blev ved valg repræsenteret i 3 kommissioner: H. Højgård Jensen i C2 (Symbols, Units and Nomenclature), A. R. Mackintosh i C9 (Magnetism) og S. Bjørnholm i C12 (Nuclear Physics).

Jens Als-Nielsen

International Union of Physiological Sciences (IUPS)

Nationalkomiteen har rettet henvendelse til undervisningsminister Dorte Bennedsen med anmodning om, at faget fysiologi kan blive repræsenteret i udvalget, der fordeler midler til »ESA følgeforskning« (internationalt samarbejde inden for rumforskningen).

Komiteen har fremsendt forslag til emner, der bør tages op ved den 28. Internationale Fysiologkongres i Sydney 1983. Endvidere har man henvendt sig til Nordisk Forening for Fysiologi for at gøre denne forening opmærksom på, at der må fremskaffes nogen form for rejsestøtte til unge forskere, der ønsker at deltage i Sydney-kongressen.

Niels A. Thorn er blevet valgt til dansk nationalredaktør af *Acta Physiologica Scandinavica* i stedet for Poul Kruhøffer, der har ønsket at træde tilbage.

Der er rettet henvendelse fra IUPS om, at der ønskes etableret »undervisningshold« af fysiologer, der kan påtage sig at undervise i faget i U-lande. Man undersøger nærmere, om danske fysiologer kan gøre en indsats her.

For øjeblikket er Danmark repræsenteret i IUPS' ledelse ved Christian Crone, der er medlem af IUPS' Council (fra 1980). Crone er desuden formand for den Internationale Kommission for Mikrocirkulation under IUPS.

Lars Garby

International Union of Theoretical and Applied Mechanics (IUTAM)

Nationalkomiteen har afholdt ét møde i 1981. Som hovedpunkt blev drøftet de videre forberedelser til IUTAM-Kongressen i Lyngby i 1984.

Den væsentlige aktivitet inden for IUTAM har i det forløbne år været afholdelsen af syv internationale symposier med emner inden for faststofmekanik og fluid mekanik, spændende fra grundvidenskabelige til teknisk anvendelsesorienterede problemstillinger:

Interaction of Particles in Colloidal Dispersions, 16.—21. marts 1981, Canberra, Australien; Crack Formation and Propagation, 23.—27. marts 1981, Tuczno, Polen; Unsteady Turbulent Shear Flows, 5.—8. maj 1981, Toulouse, Frankrig; Mechanics and Physics of Gas Bubbles in Liquids, 15.—19. juni 1981, Pasadena, Californien, USA; Intense Atmospheric

Vortices, 14.—17. juli 1981, Reading, England; Stability in the Mechanics of Continua, 31. august—4. september 1981, Nümbrecht, BRD; High-Temperature Gas Dynamics, 15.—19. september 1981, Liblice, Tjecoslovakiet.

Proceedings af følgende IUTAM-Symposier er udgivet siden sidste årsberetning: Monsoon Dynamics, Delhi, Indien; Optical Methods in Mechanics of Solids, Poitiers, Frankrig; Non-Linearities in Structural Analysis, Senlis, Frankrig; Creep in Structures, Leicester, England; Unsteady Turbulent Shear Flows, Toulouse, Frankrig; IUTAM Report 1980, ved J. Hult.

P. Scheel Larsen

F. Niordson

Scientific Committee on Oceanographic Research (SCOR)

Dansk Nationalråd for Oceanologi (DNO) har i 1981 holdt tre møder, hvor man har diskuteret samarbejdsprojekter, deltagelse i internationale projekter, symposier og arbejdsmøder, givet information om SCOR's og Intergovernmental Oceanographic Commission's (IOC) virksomhed og møder, såvel som om møder inden for andre relevante organisationer som International Commission on Erosion and Sedimentation (ICES). SCOR's Proceedings er blevet fordelt som et bidrag til at holde medlemmerne løbende orienteret om SCOR's arbejde. Denne orientering har tillige omfattet programlægningen for Joint Oceanographic Assembly (JOA) i Halifax i august 1982.

På DNO's initiativ er oprettet en arbejdsgruppe vedrørende samarbejdsprojekter i Diskobugten, Vestgrønland. Der er desuden drøftelse i gang vedrørende projekter i Østersøen—Kattegat og i Nordsøen ved den danske vestkyst (bl. a. om »patchiness«). Fælles udnyttelse af skibe, først og fremmest »Dana«, har været diskuteret og en arbejdsgruppe vedrørende koordinering er etableret. Endelig er der givet orientering om den seneste udvikling inden for FN's havretskonference.

Efter at det var vedtaget at afholde Andet danske Havforskermøde i januar 1982, har program m. v. været drøftet. Det vedtoges, at andendagen skal helliges et aktuelt tema: Masseforekomst af alger og forekomst af bundvendinger i danske farvande.

Dr. T. Wolff er vicepræsident i SCOR, Gunnar Kullenberg er formand for SCOR/ICES arbejdsgruppe 42 (Pollution of the Baltic). Professor Preben Gudmandsen er medlem af den nyoprettede SCOR-

arbejdsgruppe om Remote Sensing. Foruden Wolff og Kullenberg er statsgeolog Jan Bondam medlem af SCOR. Dr. T. Wolff deltog i SCOR-eksekutivkomiteens møde i april i Kristineberg, Sverige. Vigtigste emner var forslag til oprettelse af nye arbejdsgrupper, større videnskabelige programmer, forslag til emner under UNESCO's medium Term Plan 1984–89, SCOR-publikationer, relationer til andre organisationer og program for JOA i Halifax.

G. Kullenberg

Union Radio Scientifique Internationale (URSI)

Arbejdet i 1981 har været koncentreret omkring den XX. generalforsamling i URSI, der fandt sted i Washington, D.C., i august. Fra Danmark deltog J. Bach Andersen som officiel delegeret og Gregers Mogensen og K. Olesen som inviterede foredragsholdere. Inden generalforsamlingen var der indsamlet publiceret dansk forskning inden for unionens område i de sidste tre år, og materialet indgår i publikationen »Review of Radio Science, 1978–1980«. J. Bach Andersen blev valgt som vice-chairman for Kommission B, »Fields and Waves«. Af de vigtigste resultater fra generalforsamlingen kan nævnes, at samarbejde med andre unioner og organisationer vedr. remote sensing ønskes styrket, bl. a. ved at Kommission F udvider sit emneområde og skifter titel til »Remote Sensing and Wave Propagation (neutral atmosphere, oceans, land, ice)«. Kommissionerne G og H (»Ionospheric Radio Propagation« og »Waves in Plasma«) foreslås endeligt sammensluttet til een kommission over en tre-årig periode. Der nedsættes en interkommissions arbejdsgruppe, der skal koordinere aktiviteterne ved optiske bølgelængder inden for »communication, sensing and processing«. Et udførligt referat fra generalforsamlingen kan rekvireres af interesserede.

Elektromagnetisk Institut var arrangør af den årlige »European Conference on Optical Communications« i København 8.–11. september 1981; der var flere danske bidrag. I konferencen deltog ca. 800 personer.

J. Bach Andersen

World Climate Research Programme (WCRP)

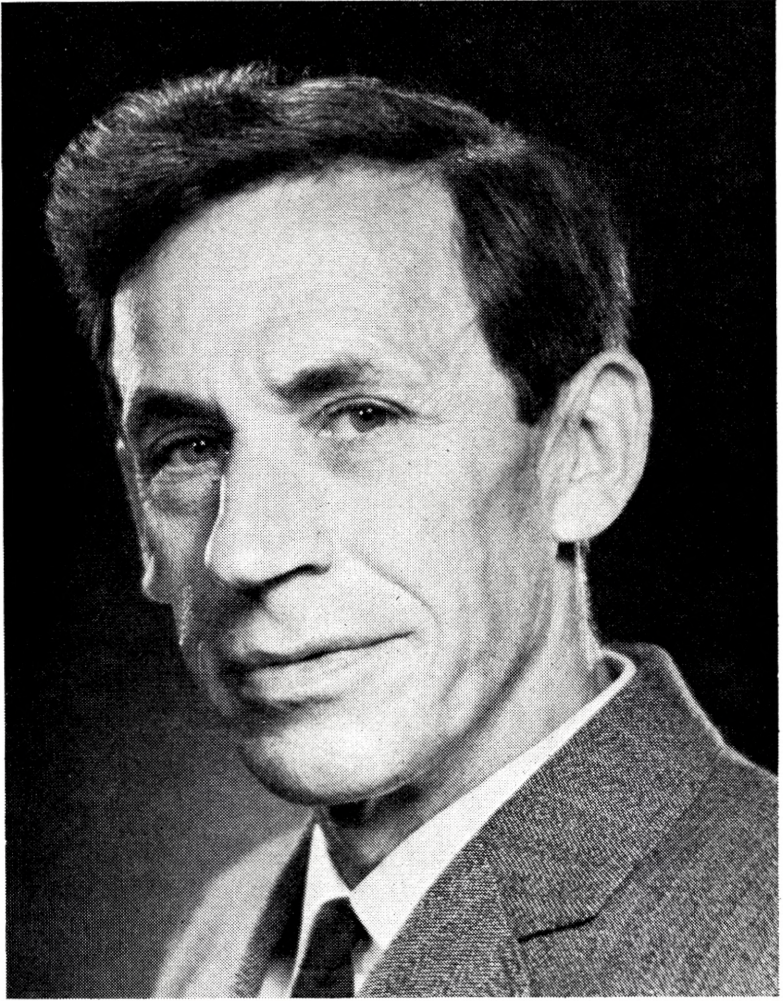
Nationalkomiteen har i årets løb holdt 5 møder, hvor hovedemnet har været fortsat drøftelse af mulige initiativer til styrkelse af dansk klima-

forskning. Med støtte fra Statens naturvidenskabelige Forskningsråd har nationalkomiteen arrangeret et 3-dages Workshop on Climate Modelling with Special Emphasis on the North Atlantic and Arctic Region med 24 deltagere, heraf 7 udenlandske eksperter.

På grundlag af det afholdte møde har nationalkomiteen anbefalet et dansk klimaprojekt med det første formål at udvikle en numerisk dynamisk klimamodel. Nationalkomiteen har som et første skridt i den retning etableret en arbejdsgruppe, som skal udarbejde et detaljeret projektforslag.

Erik Eliassen

Johannes Nicolai

MINDEORD

I

JOHANNES NICOLAISEN

27. maj 1921 — 2. februar 1980

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 26. november 1981

af C. J. Becker

Det er ikke fulde fire år siden, at Johannes Nicolaisen her i Selskabet talte udførligt og varmt over sin forgænger og lærer i etnografien, Kaj Birket-Smith. Samtidigt skildrede han en rig, ja blomstrende epoke i dansk etnografis historie — men tillige et afsluttet kapitel. Når professor Johannes Nicolaisen nu — så urimeligt få år efter — skal mindes i Selskabet, kan et ikke mindre smukt kapitel i fagets videre udvikling samtidigt skitseres. Hvorvidt så også det bør kaldes for afsluttet, er det vel tidligt nok at dømme om. Men det har været — og er endnu sådan — at mange af de såkaldte »små« fag (rigtigere: svagt bemandede fag) i dansk videnskab i deres historie og udvikling er knyttet til enkelte forskerpersonligheder.

Arne Johannes Nicolaisen — som det fulde navn lyder — blev født i Tommerup d. 27. maj 1921. Forældrene tilhørte gamle, vidtforvandede bondeslægter fra henholdsvis det nordlige og sydlige Fyn. Også faderen havde haft gård, men den blev afhændet, og familien var flyttet til stationsbyen Tommerup. Det medførte kendskab til hele tre sociale miljøer — slægtens, landsbyens og stationsbyens — og har givet haft betydning for Nicolaisens senere gerning, fordi han fra barndommen af blev fortrolig med (eller snart kom til at forstå) de komplicerede adfærdsmønstre, som må respekteres, hvad enten ens miljø udfolder sig i fynsk frodighed eller afrikanske ørkeners goldhed.

Skal man forsøge at give nogle træk af Nic's personlighed, er det nødvendigt at begynde så tidligt. — Måske burde jeg ikke anvende et kendingsnavn, der kunne synes forbeholdt familie og venner; det blev faktisk brugt også blandt kolleger og forskere i hele verden. Nic. fulgte ikke slægtens traditioner, men ville studere. Tidligt fik han interesser,

som forekom familien særprægede: dyrelivets og navnlig fuglenes mysterier, men fremfor alt arktiske forhold i bred forstand. Han har selv berettet, hvorledes han blev fascineret af Knud Rasmussens rejser og hele hans gerning, og hvordan han drømte om selv engang at kunne udrette noget lignende. I ungdomsårene brugte han sine sparepenge til køb af arktisk litteratur og havde efterhånden en ganske pæn samling.

Efter studentereksamen 1941 og efter aftjent værnepligt havde Nic. ikke opgivet sine arktiske drømme. Det forekom ham rigtigt at kontakte universitetets professor i eskimoisk sprog og kultur. Det var dengang William Thalbitzer. Resultatet af hans forsøg var absolut negativt, hvad man nok kunne have fortalt Nic. i forvejen, om man — d.v.s. andre — havde haft mulighed for at give råd. Heldigvis gav han ikke op, men fandt frem til, at kulturgeografi så kunne være vejen, og han begyndte et studium her. Denne gang var det rigtigt, idet etnografien endnu ikke havde en selvstændig lærestol i København; både i teori og praksis omfatter kulturgeografien også studiet af menneskeligt virke og dets samfundsforhold.

I den periode, altså meget tidligt i uddannelsen, tager Nic. initiativ til sit første etnografiske feltstudium. På egen regning og risiko tager han i vinteren 1945/46 til de nordskandinaviske samer for at studere nomadeliv. Efter sin henved 900 kilometer lange ski-ekspedition påtænker han at følge feltarbejdet op med studier hos professor E. Manker i Stockholm, men tager dog først tilbage til København.

Af en eller anden grund ændrer Nic. nu sine planer; han går i gang med at studere etnografi i København og under Birket-Smith, der i 1945 havde fået oprettet et lektorat ved universitetet og etableret en magisterkonferens i faget.

Allerede året efter sit studie-skift, altså sommeren 1947, er Nic. igen på farten, men denne gang blandt nomader i det centrale Algier. Det var et dumdrigt foretagende: uden tilstrækkelige midler og til slut hæmmet af sygdom færdedes Nic. i tre måneder ene mand og til fods gennem ørkenområder, hvor tørke og hungersnød tilmed hærgede. Når han få år efter vender tilbage til de samme og lignende vilkår, giver det bedre end mange ord udtryk for en ukuelig forskertrang. Hans skriftlige rapporter dokumenterer, at indsatsen gav ny og vigtig viden, og at han allerede er en dygtig feltforsker.

Hvorfor skifter en student — vi er endnu ikke nået frem til Nic's eksamen — så hastigt arbejdsfelt fra en uden tvivl lovende start hos

samerne i det arktiske til nomader i Afrikas ørkener? Måske findes der et svar i nogle bemærkninger fra forordet til hans disputats, hvor det nævnes, at etnografen C. G. Feilberg (dengang inspektør ved Etnografisk Samling, snart efter professor i kulturgeografi) i ord og handling havde vakt hans interesse for nomadefolk i Afrika og Asien.

Nic. rapporterer ikke selv om flere feltarbejder før sin afsluttende eksamen. Der er dog et *intermezzo*: 1948 har han planlagt en ny ekspedition til Nordafrika med sin nære ven og fagfælle Jens Yde (ansat ved Etnografisk Samling og en fin kender af sydamerikanske folkeslag). Turen skulle denne gang foregå på motorcykel med sidevogn; den ender på sygehuset i Nyborg.

Næste trin er magisterkonferensen i 1950. Tilsyneladende har der kun været ret få regulære studie-år til at forberede en (i hvert fald dengang) krævende eksamen. Hans senere arbejder viser dog, at han har lært sit fag også i teori og har fået et bredt kendskab til etnografisk litteratur. Vinteren derefter er han påny i Nordafrika for med støtte af Nationalmuseet og det just etablerede »Forhistorisk Museum« i Århus at supplere sine tidligere iagttagelser og indsamle etnografika. Et halvt år senere følger så hans første store ekspedition til tuaregerne i det nordlige og sydlige Sahara.

Årene 1953—54 bliver af afgørende betydning for Nic's fortsatte uddannelse, idet han på et British Council-stipendium opholder sig ved University College i London og studerer under professor Daryll Forde. Etnografi-studiet i København var nok lagt bredt an, d.v.s. at Birket-Smith både havde et beundringsværdigt kendskab til etnografi og en række nabo-discipliner; selv om han havde en liberal indstilling til de forskellige internationale forsknings-retninger, var han klart tilhænger af en kulturhistorisk holdning til faget og lagde især vægt på de enkelte folkeslags materielle kultur. I England havde man mere ensidigt lagt sig efter de forskellige samfunds social-strukturer, som det bl. a. var formuleret af Radcliff-Brown og B. Malinowski — for blot at nævne to af de mere kendte navne. Denne retning, som gerne med et forenklet udtryk kaldes for »funktionalisme« inden for etnografien, var på ingen måde ukendt blandt danske forskere; dens hovedværker hørte således til Birket-Smiths almene krav til de studerende. Alligevel kom Nic's primære studier i London til at betyde, at han i højere grad anvendte funktionalistiske teorier og metoder i sin egen forskning, og det fik særlig betydning for hans fortsatte feltstudier i Afrika. 1954—55 får han nemlig mulighed for sin hidtil mest omfattende primærforskning blandt tua-

regerne, idet han gennem 14 måneder opholder sig hos mange forskellige grupper i deres vidtstrakte områder.

1956 vender Nic. tilbage til København og får mulighed for at bearbejde sit omfattende materiale; gennem seks år nyder han godt af de kort forinden oprettede universitets-stipendier. Det giver ham den nødvendige arbejdsro, og det fører frem til en disputats, der bliver forsvaret i december 1963. Herefter føles det naturligt, at han ved Birket-Smiths pensionering samme år efterfølger ham som lektor i faget.

Praktisk undervisning og ansvar for et helt fag betyder afslutning på en sorgløs forsker-tilværelse og stiller samtidig store administrative og undervisningsmæssige krav. Det havde længe været betragtet som noget naturligt, at etnografien fik sit eget professorat; men så længe Birket-Smith ønskede at forblive ved Nationalmuseet og samtidig lede undervisningen gennem sit lektorat, blev der ikke snakket ret meget om den sag. De nødvendige ændringer ved hans afgang var dog forberedt i god tid, og efter at et ordinært professorat var bevilget i finansåret 1963/64, udpegedes Nic. pr. 1. sept. 1964 til stillingen blandt to vel kvalificerede ansøgere.

Af hensyn til fagets historie bør man måske kommentere en tilsyneladende naturlig udvikling, og især nævne etnografiens placering blandt de øvrige fag ved universitetet. Efter dansk tradition har etnografi altid været en humanistisk disciplin, selv om det gamle lektorat var knyttet til geografi og dermed det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Også i det filosofiske fakultet er man interesseret i sagen og kan tænke sig at få faget knyttet hertil. Man har forberedt sagen ved få år tidligere at anmelde en arkæologisk-etnologisk faggruppe, hvor der også skulle være plads til etnografien. — Fra naturvidenskabelig side søger især kulturgeograferne at beholde etnografien. Da den nye professor i faget bliver udnævnt, foretrækker han at blive i det naturvidenskabelige fakultet, bl. a. ud fra den nøgterne vurdering, at man her havde bedre muligheder for at opbygge et institut med *alt*, d.v.s. medarbejdere, bibliotek og andre hjælpemidler. Det viste sig senere, at beslutningen var rigtig.

Hidtil havde Nationalmuseets etnografiske samling og dets imponerende bibliotek været hjemsted også for universitets-uddannelse og forskning, og de forholdsvis få studerende gled naturligt ind i afdelingens fine, videnskabelige miljø. Men ved Birket-Smiths afgang varsles en ny politik fra museets side: man er ikke særlig interesseret i at bevare kontakten med uddannelse af næste generation, og i stedet for planlagte lokale-udvidelser til lærer og studenter tilbyder man en stærkt reduceret

og aldeles urimelig ordning. Hvor meget end den nye professor ønsker at fortsætte den direkte kontakt til museet, må han søge andetsteds hen, og universitetet skaffer midlertidig plads i den gamle polytekniske læreanstalt i Sølvgade. Her installeres så »Institut for etnologi og antropologi«, og her udbygges det hurtigt takket være et målbevidst arbejde og — ikke mindst — universitetets økonomiske muligheder i disse år. I 1965: 1 professor og en halv sekretær, i 1970: 6 videnskabelige stillinger plus 3 eksterne lektorer. 1971 får instituttet nye lokaler i den bygning, som kort forinden var købt af universitetet til brug for de arkæologiske og etnologiske fag i Frederiksholm Kanal/Vandkunsten.

Indtil omkring flytningen havde Nic. taget sig af arbejdet med udbygningen og haft den daglige ledelse af instituttet. Men den nye styrelseslov og universitetets ændrede struktur får ganske stor indflydelse på den videre udvikling. Tilfældigt falder dette sammen med, at nye videnskabelige strømninger vestfra fejer ind over både etnografi og en række beslægtede fag. Nu har disse fag altid i international forstand været dyrket efter forskellige skoler eller teoretiske retninger; Birket-Smith's historiske eller kulturhistoriske grundsyn har været nævnt. Nic's første større arbejder præges af en retning, der som allerede omtalt kaldes engelsk funktionalisme. I virkeligheden er den blot en revision eller modernisering, d.v.s. en fortsættelse af den traditionelle danske linie fra H. P. Steensby, Gudmund Hatt, Feilberg og Birket-Smith, dog med noget større vægt på studiet af de samfundsmæssige og sociale strukturer hos de enkelte folkeslag. 1970'ernes neo-evolutionistiske bølge betyder et langt større brud med gamle forskningstraditioner; nu bliver det énsidige — tillige ofte politisk inspirerede — synspunkter, der kommer i forgrunden, og man er ikke særlig interesseret i de resultater, som studiet af den materielle kultur kan føre til.

For faget og ikke mindst for Nic. personligt bliver det også vigtigt, at universitetet flytter faget fra naturvidenskaberne (og dermed geografien) til det samfundsvidenskabelige fakultet. I universitetets årbog 1972/73 står (s. 84): »Pr. 1. april blev Institut for etnologi og antropologi trods stærke protester ved et diktat fra konsistorium overflyttet fra det matemaisk-naturvidenskabelige fakultet og sluttet sammen med sociologer og kultursociologer i det antropologisk-sociologiske fagråd under det samfundsvidenskabelige hovedområde«.

I forbindelse med den nye styrelseslov og den hermed følgende studierindflydelse på studieforløbet betyder det en gradvis, men ganske radikal ændring også af fagets indhold. Nic. lader sig ikke løbe over-

ende, men holder fast ved sin metode og bruger fortsat — som vist den eneste lærer — Nationalmuseets rige samlinger som støtte ved forelæsninger og øvelser. Hans egen forskning bliver heller ikke hæmmet, tværtimod, ja måske netop som følge af udfordringen fra de yngre. Det gælder både fortsat behandling af tidligere indsamlet materiale og feltforskning med nye opgaver. Mange i Selskabet husker sikkert hans seneste meddelelse her, en rapport om feltarbejde blandt et jægerfolk på Borneo (marts 1977), hvor han skarpt kritiserer de neo-evolutionistiske teorier. I en af hans samtidige, foreløbige publikationer herom (i FOLK vol. 18, s. 226) står således: »Personally I consider it a severe loss to modern anthropology that so few scholars now go into the evolution of culture through careful studies guided by the diffusionistic principles and the comparative method. The shortcomings of so-called neo-evolutionary anthropology mainly seem to be due to the neglect of culture-historical factors«.

Jeg nævnte for lidt siden nogle administrative besværligheder, der både kunne hæmme og faktisk har hæmmet Nic's forskning i disse år. Det er den slags opgaver, som ofte gives til forskere, der har vist sig at være samvittighedsfulde, pligtopfyldende og bredt orienterede. I en årrække sidder Nic. i fagrådet for sociologi og antropologi — et tidtagende og brydsomt hverv. 1972—79 er Nic. medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd, en langt vigtigere og positiv forskningspolitisk opgave. Både i dette råd og dets forgænger, Statens Alm. Videnskabsfond, har etnografien hørt til de store og dyre fag blandt humaniora; selv om man fra starten af har tilgodeset det på en rimelig måde, er det trods alt betryggende, at en fagmand er med, når der skal tages beslutning. I tilslutningen hertil har Nic. haft sæde i en række andre råd og udvalg, bl. a. Danida.

I samme forbindelse, men ikke helt på sin kronologiske plads, bør nævnes det store arbejde, som Nic. gennem mange år har udført for sit fag gennem Dansk Etnografisk Forening. Han var med til at starte selskabet og sad i mange år i bestyrelsen, fra 1963 som formand. Han var i redaktionen af foreningens rent faglige årbog »FOLK«, ligesom han var med, dengang man begyndte det mere populære tidsskrift »Jordens Folk«.

Måske kunne man synes, at jeg har omtalt forholdene ved universitetet vel meget, men det er med forsæt. En betydelig indsats for faget er jo, at Nic. opbygger et stort institut, som gennem sin undervisning

og forskning får mulighed for at udrette langt mere, end da Birket-Smith en generation tidligere kørte løbet.

En anden og ikke mindre betydningsfuld virksomhed (hvor andre fagfæller er lige så aktive) udgør den lige nævnte etnografiske forening og dens publikationer, hvor man både kan fremlægge mere fagligt betonedede resultater og samtidig henvende sig til videre kredse. Det hænger sammen med den virkelig store betydning, som faget har fået gennem den helt ændrede holdning, som det danske samfund nu har til verdens folk i almindelighed og til vor politik over for de såkaldte u-lande i særdeleshed. Etnografisk forskning har her et ganske særligt ansvar og større forpligtelser end så mange andre humanistiske fag. Det har Nic. aldrig lagt skjul på, hverken i tale, skrift eller handling.

Derfor er det ikke helt ligegyldigt, hvordan fagets videnskabelige metoder og dets primær-forskning formuleres. Der er en afgørende forskel mellem Nic's (og andres) opfattelse af etnografi som en objektiv forståelse af de enkelte folks materielle og åndelige kultur i deres eget historiske perspektiv, og på den anden side de neo-evolutionistiske retninger, hvor man ud fra forenklede fællesteorier for samfundsudviklingen og en — bevidst eller ubevidst — sammenkædning med moderne ideologiske synspunkter drager slutninger, der kan minde mere om politisk farvet samtidshistorie end videnskabelig forsvarlig etnografi. Jeg har omtalt de nuværende forhold ved det københavnske institut. Også ved Aarhus Universitet uddannes etnografer (eller etnologer), hvis eksamensordninger ikke er mindre neo-evolutionistiske og politisk betonedede. Dersom dette er andet og mere end en øjeblikkelig mode-strømning, må jeg nok vende tilbage til det ubesvarede spørgsmål i indledningen, hvor jeg omtalte, at Nic. havde præget et nyt afsnit af fagets historie. Spørgsmålet var — og er — om dette afsnit tillige betegner et afsluttet kapitel.

Nic's egen forskning fulgte som omtalt ældre dansk tradition, men den rent kulturhistoriske linie supplerede han med, hvad der kaldes for engelsk funktionalisme, d.v.s. større interesse omkring de enkelte folks sociale mønstre og samfundsmæssige strukturer. Nic. har selv redegjort for problemerne i en fortrinlig orientering: »Primitive kulturer, nogle hovedtræk af etnologiens historie«, dog en bog på 300 sider. Det er en fin og neutral redegørelse for de mange skoler og metode-retninger, som gennem årene har domineret international etnografi eller etnologi (to betegnelser, der ofte bruges noget tilfældigt om samme videnskab). Nic's fremstilling er klar og illustreret med praktiske eksempler; det er også

nøglen til forståelsen af hans egen forskning. Bogen er skrevet forholdsvis tidligt, i 1963 (og således før de lige omtalte neo-evolutionistiske retninger dukker op), men hans senere forskning synes at følge samme linier. I bogens forord står en vigtig og stadig gyldig sætning: »Det er imidlertid gennem personlige feltstudier, at forskeren kan vurdere skolerne kritisk — intet er så vigtigt for teoretisk etnologi som feltarbejdet«.

Feltarbejde. Det var netop udgangspunkt for Nic's egen forskning, teoretisk som praktisk. Jeg har allerede nævnt, hvorledes han startede på egen hånd blandt de nordskandinaviske samer, før han knap var kommet i gang med sine studier. Og hvordan han to år senere ene mand rejste til Nordafrika i tre måneder. De afrikanske nomadefolk, primært tuaregerne, blev målet for ialt 8 forskellige rejser af tilsammen mere end tre års varighed. Efterhånden får Nic. også de nødvendige hjælpemidler. Således kan han på den længste af ekspeditionerne (i 1954/55) købe fire kameler og skaffe en arabisk fører. Normalt færdes Nic. alene, af og til med et par tuareger som rejsefæller. Han lever blandt dem, som en af deres egne, og lærer sig deres sprog, hvad der er væsentligt for at forstå deres ofte komplicerede samfunds- og slægtsmønstre. Fysisk udholdende, skarpt iagttagende og fremfor alt med en ganske særlig evne til at forstå og omgås mennesker, får Nic. det dybe indblik i sine værtsfolks levevis og hele deres samfund, som han senere kan berette om. Det bliver til feltstudier efter de bedste danske traditioner. Barnsdrømmen om en indsats i stil med Knud Rasmussens er gået i opfyldelse, omend under andre himmelstrøg.

Da Nic. har fået bragt sine nomadestudier til en foreløbig afslutning med disputatsen 1963, vil han tage en ny opgave op og prøve at komme nogle af de få afrikanske jægersamfund ind på livet. 1963 planlægger han en rejse til den centralafrikanske stat Chad for at studere de såkaldte Haddad-folk. Denne gang er han ikke ene, men arbejder sammen med etnografen Ida Nicolaisen, som han to år forinden var blevet gift med. I alle følgende år præges deres forskning, i felten som hjemme, af et lykkeligt samarbejde, og af gensidig støtte ved løsning af i reglen individuelle opgaver inden for fælles geografiske områder.

Chad-ekspeditionen var tænkt som en orienterende undersøgelse, men blev ikke til mere. Der var flere grunde. Det lille jægerfolk viste sig at være delt i to forskellige grupper med hver sine fangstmetoder, og den ene levede tilmed nu i afhængighed af en dominerende hyrdestamme, Kreda-folket. Missionen havde også taget deres gamle religion fra dem og givet dem Islam. Kort sagt, Nic. fik videnskabelige betænkeligheder

ved at fortsætte sit arbejde her. Karakteristisk nok publicerede han en afhandling om Kreda-nomaderne samt nogle rent foreløbige rapporter om de primitive jægere. Og han udarbejdede samvittighedsfuldt et 200 sider stort manuskript om jægerfolket, dets erhverv, sociale organisation og andre aspekter, så langt som han nu nåede på den ret korte rejse. Manuskriptet ville han dengang ikke gøre færdig. Nu bør det udgives, — Haddar-jægerne eksisterer ikke mere.

Efter en kortere pause, der falder sammen med arbejdet omkring fagets og instituttets opbygning, har Nic. planer for nye feltstudier blandt primitive jægerfolk, denne gang i Sydøstasien. Hist og her findes endnu rester af folk, hvis erhverv fortsat er baseret alene på fangst og indsamling. Overalt er de hårdt trængt af agerbrugere, for ikke at tale om nutidens industrisamfund. De er alle dårligt udforskede. Små grupper Negritoer i Bagindien viser sig at være vanskelige eller umulige at besøge, men det synes lettere på Philippinerne, i hvis bjerge der endnu findes flere Negrito-stammer. Der bliver mulighed for et 3 måneders ophold i 1968, men så opgiver Nic. videre arbejde her, primært fordi regeringen anser disse folk for farlige og kun vil tillade besøg under militær eskorte, hvad der for en etnografisk forsker er en umulig situation. Som sædvanligt udarbejder Nic. trykte rapporter om sine iagttagelser.

De næste forsøg er mere heldige. 1973 og 1975 opholder han sig sammenlagt omkring ét år på Borneo og får mulighed for studier blandt de såkaldte Penan-jægere. De lever som små grupper i mere utilgængelige bjerg-egne; nogle af dem er endnu rene jægere. Nic. får indsamlet et stort materiale; bl. a. interesserer kontakten med og eventuel påvirkning fra de omboende agerbrugere ham (også på grund af den aktuelle metode-debat inden for faget). Efter hjemkomsten går han i gang med bearbejdning af stoffet, men når kun at få et par mindre afhandlinger færdige. Blandt Penan-folkets egen kultur fængsler to elementer ham særligt, dels forholdet mand—dyr, d.v.s. i dette tilfælde de hunde, som er vigtige for vildsvinejagten, og dels de såkaldte døde-navne. Sker der et dødsfald i slægten, må de nærmeste medlemmer skifte navn, forskelligt efter hver enkelt persons slægskabsforhold til den afdøde. Blandt Penan-folkene i det 7. regeringsdistrikt optegner Nic. 43 forskellige døde-navne, en fordobling af, hvad tidligere etnografer havde registreret. Det store antal skyldes, at man må tage hensyn til selv små detaljer i slægtskabsforholdet: dør f. eks. et barn, får faderen og moderen forskellige betegnelser, eftersom det er den førstefødte, nr. to, tre etc. Forklaringen

ligger i frygt for den afdødes sjæl, der kan skade de efterlevende, og som derfor må forvirres gennem navneskifterne.

Det er dog blandt Afrikas ørken-nomader, frem for alt tuaregerne, at Nic's helt store, videnskabelige indsats ligger. Hovedarbejdet er hans nu klassiske bog »Ecology and Culture of the Pastoral Tuareg« fra 1963, en over 500 sider svær bog, hvor han kort og knapt beskriver væsentlige sider af disse folks historie og materielle kultur, deres politiske og sociale strukturer og deres komplicerede familiemønstre. Anmeldere i mange lande er enige om, at man her har den hidtil bedste og mest dybtgående analyse af tuaregerne i hele deres enorme udbredelsesområde. Men for Nic. er det kun første del af et større værk. Et næste bind er næsten færdigt i manuskript, med supplerende og uddybninger af en række væsentlige aspekter, og et tredje bind er sådan set forberedt, men Nic. var ikke sikker på, om han ville udgive det på grund af emnets specielle karakter og — som han engang har sagt det — af hensyn til det fåtal læsere, som kan følge hans »lange, kedsommelige fremstilling«; han ville her behandle de talrige og yderst komplicerede systemer og regler for slægtskabsforbindelser hos de forskellige grupper af tuareger. Nic. følte i det hele taget, at han ikke havde fået afsluttet sine studier her, og han ville gerne tilbage til nye felt-undersøgelser.

Hvor kortfattet end min behandling af Nic's omfattende videnskabelige indsats kan synes, har jeg forsøgt at nævne noget af det vigtigere. I hans omfattende bibliografi, som vil blive bragt andetsteds, finder man større og mindre artikler, især om tuaregerne og om andre afrikanske nomadefolk. I nogle tilfælde er det forarbejder til disputatsen, i andre tilfælde emner, som kun summarisk eller dårligt nok er behandlet her, f. eks. de religiøse forhold.

Nic. var i al sin tid en meget flittig skribent til trods for sine andre forpligtelser. Hvad han har publiceret, er altid gennemtænkt og omhyggeligt bearbejdet; var han ikke selv tilfreds med resultatet, blev manuskriptet lagt til side.

Den samme redelighed prægede hele hans gerning ved universitetet, i forskningsråd og videnskabelige selskaber. Lige fra studietiden har der været en respekt om Nic. og for alt det, han fik udrettet. Samtidig bevirkede hans personlige egenskaber, hans medfødte venlighed, hans beskedenhed og ikke mindst hans store hjælpsomhed, at han fik mange venner blandt kolleger og studerende. Gennem de senere år var han ikke mindst interesseret i at hjælpe de helt unge frem gennem råd og handling, hvor forskellig end deres opfattelse af rent faglige problemer

kunne være. Og netop mange af de yngre og mere kritisk indstillede fagfæller viste deres taknemlighed mod ham gennem hans sidste, svære måneder — og det blev en opmuntring for ham.

I Selskabet vil vi mindes Johannes Nicolaisen, en stor forsker og et fint menneske.

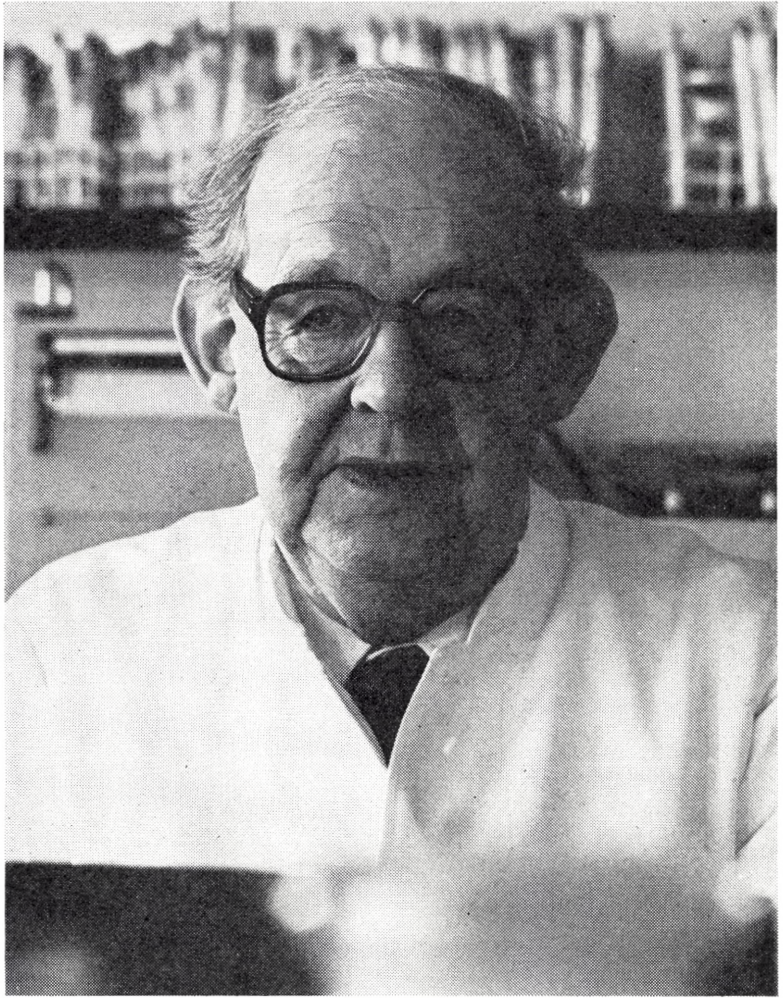
Note:

En bibliografi over Johannes Nicolaisens artikler og videnskabelige arbejder er trykt i FOLK, Dansk Etnografisk Tidsskrift (vol. 23, 1981) i tilslutning til afdelingsleder Klaus Ferdinand's fine og personligt prægede nekrolog; her vurderes hans omfattende forfatterskab så indgående, som kun en af fagets egne folk er i stand til at gøre det.

Aksel Torrey Jensen.

II

AKSEL TOVBORG JENSEN

8. februar 1911 — 9. februar 1981

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 4. marts 1982

af **C. J. Ballhausen**

Den 8. februar 1981 fyldte Aksel Tovborg Jensen halvfjerds. Om formiddagen havde han en stor reception i sin lejlighed, og om aftenen en lille middag for de nærmeste. Selskabets præsident talte for ham, familie, venner og kolleger hyldede ham. Næste dag blev han fundet død i sin seng; det opslåede bind af Ellings »Breve om Italien«, der lå på natbordet, viste, at han smertefrit var gledet ind i døden.

Dødsfaldet kom pludseligt — men ikke uventet. Trods sit kraftige udseende havde Tovborg Jensen ikke en stærk konstitution. I midten af halvfjerdserne var han endog så hårdt ramt af sygdom, at det var et under, at han kom sig. Men han var af dem, der holdt af at kæmpe, og det blev belønnet med nogle sidste gode år.

Aksel Tovborg Jensen var født på gården Kloster Mølle ved Lemvig som det yngste af tolv børn — tre piger og ni drenge. Faderen var landmand og radikal politiker. Han var formand for det Radikale Venstre i Ringkøbing amt fra 1916 til sin død i 1920. Ove Rode talte ved hans begravelse. Faderens åndelige interesser var mange, og på gården kom både Thøger Larsen og Jeppe Aakjær. Tovborg Jensen, eller blot Tovborg, som han altid blev kaldt blandt kolleger og venner, har fortalt, at hans moder forbandt et poetisk sind med en betydelig realitetssans. Hverken sygdom eller alderdom gjorde synderlige skår i hendes åbenhed og ungdommelige sind. Hun døde i 1942. Begge forældres træk genfinder vi hos sønnen.

Tovborg fortalte, at han kunne læse flydende, da han var fem år gammel, men at dette ikke var noget at prale af; faderen havde kunnet, da han var fire. Som barn læste Tovborg da alt, hvad han kom i nærheden af. Fra han var seks, til han var fjorten år, gik han i en lille lokal

grundtvigsk friskole. Skolegangen blev afsluttet med konfirmationen. I to år derefter gik han hjemme og hjalp til på gården uden dog at interessere sig for landbrug. Sluge bøger gjorde han — blandt andet det meste af Salomonsens Konversationsleksikon. Som sekstenårig fik han da lov til at »læse«, og i august 1927 rejste Tovborg til Høng for at gå på et præliminærkursus. Samme dag, han startede i Høng, skiftede han sit talesprog fra vestjydsk til rigsdansk. Vi fornemmer bondestudenten, der i det ydre bryder med sin baggrund — som han dog altid i det indre var så stærkt præget af, og hvis tone hans sprog aldrig tabte.

Skolen i Høng var to-årig, og selv om han fandt matematikken svær, blev det til »udmærkelse« ved den afsluttende eksamen, der afholdtes på Universitetet i København. Som attenårig tog han derefter et ét-årigt studenterkursus i København, og efter studentereksamen begyndte han at læse til fabriksingeniør, som det dengang hed, på Polyteknisk Lærestanstalt.

De 4½ år, det tog på lærestanstalten, var gode år for Tovborg. Dette til trods for, at pengene i begyndelsen var meget små, og at familien ikke så på hans studier med glæde. Udover pensum hørte han filosofi hos Jørgen Jørgensen og læste al den skønlitteratur, han kunne overkomme. Efter en meget stor førstedel fik Tovborg da tyve år gammel et stipendium til Regensen. Viceprovsten, dr. Thune Jacobsen, betød her meget for Tovborg — det er karakteristisk, at hans portræt hang over Tovborgs seng sammen med et billede af fødegården.

I 1934 var Tovborg færdig som kemiingeniør og skulle søge stilling. Det var svære tider. Hos Sadolin & Holmblad blev han for eksempel vraget, fordi han fortalte, at fysisk kemi var hans bedste fag.

Tovborgs hu stod til videnskabeligt arbejde. Da han fortalte professor J. A. Christiansen dette, fandt Christiansen tanken pudsigt, og professor Biilmann rådede ham til at slå de tanker ud af hovedet. Det blev derfor den frygtede professor i fysisk kemi, J. N. Brønsted, der ledte Tovborg ind i videnskabens verden. På Fysisk-kemisk Institut arbejdede Tovborg sammen med Agnes Delbanco, og det blev til en afhandling Brønsted, Delbanco og Tovborg Jensen: Die Säure-Basen-Funktion in nicht-wässrigeren Lösungsmitteln.

I fire måneder arbejdede Tovborg for Brønsted uden løn. Men før året 1934 var ude, blev Tovborg assistent hos professor Niels Bjerrum på Landbohøjskolen. Hermed var hans livsbane afstukket. Karrieren løber nu glat: amanuensis ved Landbohøjskolen 1943, dr. phil. 1948, professor i kemi som Niels Bjerrums efterfølger i 1949.

Set i retrospekt er Niels Bjerrum nok den største kemiker, Danmark har haft. Mod ham må selv J. N. Brønsted træde tilbage. Bjerrum havde også en enestående evne til at inspirere sine medarbejdere, og Tovborg nød i fulde drag godt af dette. Det fremgår klart af de mindeord, Tovborg i 1959, her i Selskabet, talte over Niels Bjerrum, at denne altid stod som en faderskikkelse for Tovborg.

Da Tovborg kom ud på Landbohøjskolens kemiske laboratorium, var Bjerrum interesseret i calciumfosfateres opløselighed i vand. Problemerne er her mangehånde. De koncentrationer af fosfat og calcium, der skal måles, er små. Opløsningerne har tilbøjelighed til overmætning, og mætningslignevægten indstiller sig kun langsomt. Endvidere sønderdeler de faste calciumfosfater sig ved behandling med vand. Det var derfor nødvendigt at kontrollere bundfaldets natur ved brug af røntgenmetoder. Disse undersøgelser havde klart et landbrugsvidenskabeligt aspekt; fosfater er gødningsstoffer, og deres opløselighed er af stor betydning for deres virke i naturen. Den stillede opgave blev nu løst ved grundvidenskabelige metoder, og i dualismen mellem kemisk videnskab og praktisk landbrug skal vi se Tovborg Jensens hele virke på Landbohøjskolen.

Hans første selvstændige arbejde kom i Landbohøjskolens Årsskrift 1935. Det er rent analytisk, nemlig fluor og ammoniak som fejlkilder ved bestemmelse af fosforsyre. I 1937 publicerede han en afhandling om udskillelsen af calciumfluorid fra overmættede opløsninger. I 1938–1941 undersøgte Tovborg i en serie af handlinger sammen med lægen Jørgen Thygesen fosfatkonkrementerne i urinstof under brug af røntgenpulverdiagrammer.

Takket være en bevilling fra Carlsbergfondet i 1928 på 7100 kr. havde Niels Bjerrum anskaffet et røntgenapparat til Landbohøjskolen. Krystallografen Hans Clausen havde arbejdet med dette apparat, men havde været uheldig i sit emnevalg. Før end han forlod røntgenkrystallografien, havde han dog lært R. W. Asmussen og Tovborg Jensen begyndelsesgrundene i kunsten. I 1936 havde Tovborg sparet £60— sammen af sin løn, og fik af N. Bjerrum at vide, at han skulle rejse til Manchester i England og studere røntgenanalyse. I Manchester arbejdede den berømte W. L. Bragg, men Tovborgs tutorer blev Arnold Beevers og Henry Lipson. Beevers og Lipson havde allerede i 1934 publiceret strukturen af kobbersulfat med fem vand, $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, og dette har inspireret Tovborg til at undersøge krystalstrukturen af strontiumklorid med seks vand, $\text{SrCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$.

Hovedtrækkene af $\text{SrCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ strukturen var bestemt af Tovborg,

da han to år senere i 1938 besøgte Beevers i Edinburgh i to måneder. Verdenskrigen truede, og det apparatur, der skulle bruges til de videre krystallografiske undersøgelser, kom ikke. I stedet undersøgte Beevers og Tovborg forskellige salhydraters varmekapacitet som funktion af temperaturen. Sådanne målinger kan oplyse om rotationstilstandene af molekyler i en krystal. Det var et pionerarbejde, og er nok det af Tovborgs arbejder der længst vil blive husket. Det blev publiceret i *Trans. Far. Soc.* i 1938.

En kort meddelelse om nogle simple salhydraters krystalstrukturer, givet ved det femte nordiske kemikermøde i København juli 1939, viser, at Tovborg nu havde krystalstrukturen af $\text{SrCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ næsten rigtig. Den endelige struktur blev dog først publiceret her i Selskabets *Mat.-fys. Medd.* 17 i foråret 1940. Den første danske bestemmelse af en énkystalstruktur var hermed foretaget.

I 1940 skulle Tovborg have været i England for at arbejde i det berømte Cavendish-Laboratorium i Cambridge. Men krigen var kommet, og i stedet gik turen til Gunnar Hägg i Uppsala, hvor Tovborg var Häggs første gæst. Så hjem til isolationen i det besatte Danmark.

Løsningen af en énkystalstruktur var i slutningen af trediverne en meget stor opgave. Den tredimensionale struktur blev fundet ud fra todimensionale projektioner, og de matematiske hjælpemidler hertil var kun en bordregnemaskine og en cosinustabel. Vore dages tabellariske systematisering af krystallografisk information fandtes ikke. Den eksperimentelle teknik var primitiv. Tovborg Jensen havde f. eks. vanskeligheder med at optage røntgenspektrene af calciumklorid med seks vand, $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$, krystaller, fordi disse flyder hen, når de er udsat for luftfugtighed. For at nedsætte henflydningen blev røntgenfotografierne derfor optaget på en kold vinterdag, hvor temperaturen i laboratoriet var tæt på 0°C .

Krystallerne af $\text{SrCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ er opbygget således, at strukturen er bestemt, når man har fundet to strukturparametre, dvs. to atomsted — koordinater. Med moderne udstyr og hjælpemidler vil en sådan bestemmelse kunne gøres som en øvelse af en førstedels student på en eftermiddag. Det giver lidt af perspektivet i videnskabens tekniske udvikling, når man betænker, at Tovborg var tre år om at bestemme strukturen. Denne udvikling var, efter Tovborgs mening, ikke ubetinget af det gode. I en meddelelse han i 1979 gav her i Selskabet, som trykt i *Naturens Verden* i 1981, sagde han: »Det er ikke fri for, at ældre røntgenkrystallografer ser lidt skævt til den udvikling, der har ført fra Bragg's karak-

teristik af røntgenkrystallografi som »a process of intelligent guessing« over Bernal's »a work of art« til nutidens hyper-automatisering af experiment og computerisering af beregninger«.

Når temperaturen er over $66,5^{\circ}\text{C}$, udkrystalliserer der strontiumklorid med to vand, $\text{SrCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, fra vandige opløsninger. Krystalstrukturen af denne forbindelse begyndte Tovborg at arbejde på, medens han i foråret 1940 arbejdede hos G. Hägg. Løsningen kræver 13 strukturparametre. Den blev publiceret i Selskabets Mat.-fys. Medd. 20 i 1942. Det er klart, at opholdet hos G. Hägg har bragt Tovborgs tekniske kunnen et stort skridt videre.

Forbindelser, der indeholder strontium og barium ioner, er kemisk set ret ens. Det er derfor forbavsende, at strukturerne af $\text{SrCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ og $\text{BaCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ ikke er isomorfe. Tovborg prøvede tidligt at løse $\text{BaCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ strukturen, men måtte opgive dette. Efter at have løst $\text{SrCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ strukturen tog han igen $\text{BaCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ strukturen op. Denne kræver 15 strukturparametre, og med den erfaring, Tovborg nu havde fra $\text{SrCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ strukturen, lykkedes det denne gang at bestemme strukturen. Den blev publiceret i 1945 i Mat. fys. Medd. 22.

Hydraterne af calciumklorid, CaCl_2 , og magnesiumcarbonat, MgCO_3 , er emnet for afhandlinger af Tovborg og Axel Lannung fra henholdsvis 1943 og 1949. Undersøgelserne kombinerer klassiske damptryksmålinger med krystalbestemmelser ved hjælp af røntgenpulverdiagrammer. Sammen med Jørgen Thygesen undersøger Tovborg videre den kemiske sammensætning af nogle calciumaflejringer hos en patient på Finsen-instituttet, og med Eva Møller nogle strukturkemiske egenskaber ved tandemaille. Dette arbejde, sammen med nogle lignende, der kom senere, var sikkert inspireret af, at Tovborg i 1946 var blevet extern lærer i kemi og materiallære ved Danmarks Tandlægehøjskole.

Tovborgs videnskabelige produktion i de første ti år på Landbohøjskolen tæller femten arbejder. Det er ikke noget stort antal. Men, som han sagde i sin meddelelse her i Selskabet i 1979, at for ret at bedømme hans produktion må man huske, at han havde godt og vel den halve tid besat med undervisning, og at han i de sidste fire krigsår var afskåret fra kontakt med udlandet. Det er ikke nemt at arbejde i et vakuum.

Bindingen af krystalvandet i krystalgitteret havde optaget Tovborg meget, og titlen på hans disputats fra 1948 er da også »Krystallinske Salthydrater« med undertitlen »En Oversigt«. Hovedparten af bogen er af historisk natur. I et tillæg resumeres de allerede publicerede barium- og strontiumkloriders strukturer. Det påpeges, at krystalvandet er en

integrerende del af ion-krystallerne, og den såkaldte Pauling-regel fra 1928 om opbygningen af komplekse ionkrystaller, søges anvendt på salthydraterne. Paulings regel er en tidlig formulering af hans »elektron-neutralitetsprincip«, men det er nu om dage klart, at denne »regel« ikke kan anvendes på krystaller, der er opbyggede såvel af ioner som af elektrisk neutrale enheder som vand.

Tovborg Jensen lavede ikke flere énkrystal bestemmelser end de tre allerede nævnte. Dette blev overladt til hans elever, af hvilke jeg vil nævne Bodil Jerslev, Eva Møller, Chr. Knakkegaard-Møller, E. Krogh Andersen og S. E. Rasmussen. Den lille note med S. E. Rasmussen fra 1955 om tetravalent antimon afslutter endvidere Tovborgs arbejder indenfor den rene kemi.

Det er tydeligt, at fra 1950 svinger Tovborgs interesser over mod løsninger af problemer inden for den anvendte kemi, således at forstå, at han anvender grundvidenskabelige ideer og metoder på opklaringen af specielt jordbrugskemiske spørgsmål. Da Nationalmuseet således i 1947 undersøgte Hvidslægtens grave i Sorø Klosterkirke, fandt man på knoglerne i Asser Rig og Fru Inges grav nogle hvide krystaller. Med røntgenapparatet kunne Tovborg identificere disse som mineralet brushit, $\text{CaPO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$. Niels Bjerrums formler for opløselighedsprodukter fortalte videre, at dannelse af brushit ud fra knogleapatit kræver en ret stærk syre. Undersøgelsen kunne således fortælle noget om de klimatiske betingelser i graven gennem tiderne.

Mere og mere samler Tovborgs forskning sig om, hvilke mineraler der findes i den danske jord, og hvorledes mineralsk fodertilskud virker på husdyrholdet. Sammen med Krogh Andersen undersøges det kvantitativt, hvilke mineraler der findes i sand fra f. eks. Karlslunde og Ilskov. Klassifikationen af den danske flint er også genstand for store arbejder. Alle disse undersøgelser udgør den nødvendige videnskabelige baggrund for at kunne forstå jordbundens reaktioner. For Tovborg fik de praktisk betydning, da han blev interesseret i genbeplantningen af gamle jyske brunkulslejer. Grundige undersøgelser over jordbundens pH og det opgravede materiales natur viste en udtalt sammenhæng mellem de undersøgte faktorer og gav oplysninger om, hvorvidt de forskellige dele af lejet var tjenlig til beplantning. Arbejdet i Hedeselskabets tidsskrift fra 1971 »Kemiske og økologiske virkninger af gødskning af en næringsfattig hedesø« er også udsprunget af Tovborgs arbejde i Carlsbergfondets Plantageselskab.

Ved Tovborgs undersøgelser over virkningen af mineraltilskud til husdyr kom han i modsætning til mange landbrugspraktikere. Som han gjorde opmærksom på, er det faktisk muligt at foretage visse slutninger ud fra grundlæggende fysisk-kemiske principper. Helt selvfølgelig skal et uorganisk stof f. eks. overgå på ionform, førend det kan virke. At faktorerne ikke er slet så forenklede, som visse praktikere synes at mene, blev med vægt sagt af Tovborg, men reaktionen var ofte: »Tror han, han skal komme her og lære os noget!«. Men ringen i Tovborgs videnskabelige liv var sluttet. Bondestudenten, der havde forladt gården, var kommet hjem.

I 1952 blev Tovborg medlem af vort Selskab. Som årene gik, blev Selskabets liv og dets trivsel noget helt centralt for ham. I 1956 efterfulgte han Niels Bjerrum som medlem af Carlsbergfondets direktion, samtidig med at han indtrådte i bestyrelsen for Carlsbergfondets biologiske Institut og Carlsberg Laboratoriums bestyrelse, i den sidste som formand fra 1960. I 1972 trak han sig tilbage fra disse tillidshverv på grund af sygdom.

Medlemskabet af Carlsbergfondets direktion bragte alle Tovborgs evner til udfoldelse. Med sine dybe humanistiske interesser var han, som det blev sagt, som et tredje humanistisk medlem af Fondet. Specielt »Kirkeværkets« skæbne lå ham på sinde. På sin motorcykel kørte han land og rige rundt med et hæfte af værket i sidetasken for at studere de beskrevne kirker på stedet. Han syntes ofte, det gik for langsomt med publikationen, og tænkte på at forære redaktøren en lille papkirke, lavet som julekalender. Redaktøren kunne så åbne et vindue, de sjældne gange der kom et hæfte.

Tovborg Jensen var en myndig formand for Carlsberg Laboratoriums bestyrelse. Laboratoriets vel lå ham meget stærkt på sinde, og han så skarpt, at Carlsbergfondets midler ikke ville slå til til fortsat at drive laboratoriet i J. C. Jacobsens ånd. Han forberedte derfor Laboratoriets udvidelse og overgang fra fondets til bryggeriets regi, men måtte selv træde fra efter overdragelsen. Dette brydsomme arbejde, samt formandskabet i Carlsbergfondets biologiske Instituts bestyrelse, var det sikkert Tovborg en lettelse at slippe.

Som formand for Carlsbergfondets Plantageselskab var Tovborg rigtig i sit es. Han tog personlig levende del i arbejdet med at tilplante det oprevne jyske brunkulsleje, målte pH, udsatte fiskeyngel, gik på jagt og sov i en gammel skurvogn, han havde indrettet i lejet. De årlige

inspektionsture til plantagerne under hans ledelse var en fest, og at se Tovborg dele marcipanbrød ud til skovløbernes børn en oplevelse. Alt det bedste i hans natur kom frem ved disse excursionser.

I 1958 blev Tovborg valgt til medlem af Videnskabernes Selskabs kassekommission, og fra 1964 indtil april 1976 var han dens effektive formand. Tovborgs forelæggelse af Selskabets regnskab og budget her i salen var altid meget klar. Hans hovedlinie var, at statstilskudet skulle dække Selskabets publikationsvirksomhed. Pengene til Selskabets almindelige drift måtte derfor komme fra Selskabets egne midler, samt tilskud fra Carlsbergfondet. Inflationen, og en efter Tovborgs mening uheldig administration, havde imidlertid udhulet Selskabets formue. For at styrke Selskabets stilling blev Medlemmernes Bidragsfond derfor dannet. Flere gange gav han selv anonymt store bidrag til styrkelse af Selskabets Bidragsfond, samt til Selskabets legater. Det er da også i lyset heraf, at hans sidste vilje og testamente skal ses. Som ungkarl og uden livsarvinger beluttede han, at største parten af hans formue skulle tilfalde Selskabets legater. Disse vil hermed blive styrket betragteligt.

Når Tovborg var rask, forsømte han meget sjældent Selskabets møder. Vi husker hans med årene lidt tunge skikkelse, og vi mindes, når han med kraft, og, som det er blevet sagt, med »henrivende åbenhjertighed« tog ordet i Selskabet. Med sine brede humanistiske interesser og sin naturvidenskabelige baggrund var han dybt interesseret i Selskabets arbejde. Når det gjaldt indvalget af nye medlemmer, var det naturligvis vigtigt, at deres videnskabelige baggrund var i orden — men Tovborg spurgte altid: Vil vedkommende gøre noget for Selskabet? Det var hans syreprøve for medlemskab.

Tovborg interesserede sig levende for mennesker, og besad en omfattende, anekdoterig, personalthistorisk viden, han gerne øste af. Selv var han dog til sidst ret ensom. Han kunne citere såvel den expressionistiske digter Sven Clausen som Jeppe Aakjær. Han samlede på de mest ud søgte orientalske tæpper samt romerske og græske mønter, og han elskede den barske jydsk natur. Han var ven med såvel det lille som det store hartkorn. Han holdt meget af musikken til »Der Rosenkavalier«, men han spillede og sang også med bravour de gamle viser fra »Blæksprutten«. Normalt havde han et lyst sind, men der var også mørke timer. Han kunne ærgre sig over, at hans yngre kolleger ikke altid tog det hensyn til ham, som han mente sig berettiget til. I et pessimistisk øjeblik har han sagt, at fordi han var den yngste af ni brødre og faderløs fra ni-årsalderen, sagde han gang på gang, også i en moden alder, ja og

amen til de faderskikkelser, der fortalte ham, hvad han skulle tro og gøre. Det fortrød han ofte bagefter.

For sine mange nevøer og niecer samt for de studerende på Landbohøjskolen var Tovborg selv en faderskikkelse. Mange har søgt hans råd og hjælp, også i ikke-kemiske spørgsmål. Han vidste nok, at overgangen fra land til by ikke er nem for et ungt menneske. Da Tovborg boede i et meget rummeligt hus, udnyttede han dette, derved at han, blandt Landbohøjskolens elever, valgte en eller anden, der var i boligbekneb, som logerende, og det blev ikke de ringeste studerende, Tovborg havde som »plejesønner«.

Den grundtvigianske forkyndelse i Vartov kirke var han fortrolig med fra sin ungdom — men dennes radikale og i vort århundrede fornyede element af oprør var ikke glemmt. Lad da hans yndlingsdigter Sven Clausen have det sidste ord:

Gud bød en bunke jord ved alfarvej
at samles — gå — og vide, den er mig.

— — —

Jeg glædes tit ved karret Gud lod lave.
Men jeg er ræd for denne sære gave.

Æret være hans minde.

Publikationsliste for A. Tovborg Jensen

1. Kemi

1. Brønsted, J. N., Delbanco, Agnes, Tovborg Jensen, A.: *Die Säure-Basen-Funktion in nichtwässerigen Lösungsmitteln. I.* Z. phys. Chem. (A) 169 (1934) 361–378.
2. Tovborg Jensen, A.: *Fluorine and Ammonia as a Source of Error in the Determination of Phosphoric Acid by the Apatite Method.* Kgl. Vet.- og Landbohøjskole. Årsskrift (1935) 41–50.
3. Tovborg Jensen, A.: *Über die Ausscheidung von Calciumfluorid aus übersättigten Lösungen.* Z. phys. Chem. (A) 180 (1937) 93–116.
4. Tovborg Jensen, A., Thygesen, J. E.: *Über die Phosphatkonkremente der Harnwege.* Z. Urol. XXXII, Heft 10 (1938) 659–666.
5. Tovborg Jensen, A., Beevers, C. A.: *A Thermal Investigation of some Inorganic Salts.* Trans. Faraday Soc. XXXIV, part 12 (1938) 1478–1482.

6. Tovborg Jensen, A.: *On Concrements from the Urinary Tract. II.* Acta Chir. Scand. LXXXIV, Fasc. III (1940) 207–225.
7. Tovborg Jensen, A.: *On the Structure of $SrCl_2, 6H_2O$.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 17 (1940) 1–27.
8. Tovborg Jensen, A., Thygesen, J. E.: *Kemisk undersøgelse af urinvejskonkrementer.* Ugeskrift Læger nr. 30 (1941) 970.
9. Tovborg Jensen, A.: *On concrements from the urinary tract III.* Acta Chir. Scand. LXXXV (1941) 473–486.
10. Tovborg Jensen, A.: *The structure of $SrCl_2, 2H_2O$.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 20, 5 (1942) 1–22.
11. Tovborg Jensen, A.: *Determination of Particle Size by the X-Ray Powder Method.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 20, 8 (1943) 1–9.
12. Tovborg Jensen, A., Lannung, A.: *Untersuchungen über Calciumchlorid und dessen Monohydrat.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 20, 15 (1943) 1–33.
13. Tovborg Jensen, A., Thygesen, J. E.: *Chemical Composition of »Calcium Deposits« from a Calcinosis Patient.* Acta Med. Scand. CXIII, Fasc. V (1943) 392–394.
14. Tovborg Jensen, A., Møller, Eva: *Investigations in the properties of tooth enamel by means of X-rays.* Acta Odont. Scand. VI (1944) 7–18.
15. Tovborg Jensen, A.: *Syntetiske og mineralske calciumfosfater. Kemisk og røntgenografisk belyst.* Medd. Dansk Geol. Foren. 10, hefte 4 (1944) 474–482.
16. Tovborg Jensen, A.: *The Structure of $BaCl_2, 2H_2O$.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 22, 3 (1945) 1–22.
17. Tovborg Jensen, A.: *Krystallinske salhydrater. En oversigt.* Disputats 1948.
18. Tovborg Jensen, A., Møller, Aase: *Determination of size and shape of the apatite particles in different dental enamels and in dentin by the X-ray powder method.* J. Dental Research 27 (1948) 524–531.
19. Unmack, A., Tovborg Jensen, A.: *Two or four windows on X-ray tubes for crystallographic purposes.* J. Sci. Instr. Cand. Phys. in Ind. 25 no. 11 (1948).
20. Tovborg Jensen, A.: *Some Further Remarks on the Structure of Salt Monohydrates.* Acta Chem. Scand. 2 (1948) 532–533.
21. Lannung, Axel, Tovborg Jensen, A.: *Tensimetric and X-Ray Investigations on Magnesium Carbonate Trihydrate and its Dehydration Products.* Kgl. Danske Videnskab. Selskab, mat.-fys. Medd. 25, 12 (1949) 1–37.
22. Tovborg Jensen, A.: *Om et fund af brushit i danske middelaldergrave og om dannelsen af brushit ud fra knoglefosfat.* Medd. Dansk Geol. Foren. 11 (1949) 456–461.
23. Tovborg Jensen, A., Danø, Marianne: *X-Ray Crystallographic Examination of Calculi From Salivary Glands.* J. Dental Research. 31 (1952) 620–626.
24. Tovborg Jensen, A., Rathlev, J.: *Calcium Dihydrogen Orthophosphate 1-Hydrate. Calcium Hydrogen Orthophosphate 2-Hydrate and Calcium Hydrogen Orthophosphate. Inorganic Syntheses.* (1954) 18–22.
25. Tovborg Jensen, A., Danø, Marianne: *Crystallography of Dental Calculus and the Precipitation of Certain Calcium Phosphates.* J. Dental Research. 33 (1954) 741–750.
26. Tovborg Jensen, A., Krogh Andersen, E.: *The Minerals Present in Sands From*

- Danish Soils and Subsoils. I.* Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole Årsskrift. (1955) 1–12.
27. Tovborg Jensen, A., Rasmussen, S. E.: *A Note on the Alleged Tetravalency of Antimony.* Acta Chem. Scand. 9 (1955) 708.
  28. Tovborg Jensen, A., Krogh Andersen, E.: *The Minerals Present in Sands From Danish Soils and Subsoils. II.* Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Årsskrift (1956) 1–12.
  29. Tovborg Jensen, A., Rowles, S. L.: *Lattice Constants and Magnesium Contents of some Naturally Occurring Whitlockites.* From Nature. (1957) 912–913.
  30. Tovborg Jensen, A., Rowles, S. L.: *Magnesian whitlockite, a major constituent of dental calculus.* Acta Odont. Scand. (1957) 121–139.
  31. Tovborg Jensen, A., Gebhard Hansen, K.: *Tetracalcium Hydrogen Triphosphate Trihydrate, a Constituent of Dental Calculus.* Experimentia XIII/8. (1957) 311.
  32. Tovborg Jensen, A., Wøhlk, C. J., Drenck, K., Krogh Andersen, E.: *A Classification of Danish Flints etc. Based on X-Ray Diffractometry.* Progress Report 1. (1957) 1–37.
  33. Leung, S. W., Tovborg Jensen, A.: *Factors Controlling The Deposition of Calculus.* Intern Dental J. 4 (1958) 613–626.
  34. Jensen, E., Tovborg Jensen, A. og Marcker, K.: *Compounds Formed by Air-dried Insulin Crystals on Uptake of Metal Salts from Ethanolic Solutions.* Acta Chem. Scand. 14 (1960) 1919–1926.
  35. Krogh Andersen, E., Tovborg Jensen, A.: *The Minerals Present in Sands from Danish Soils and Subsoils. III.* Kgl. Vetr.- og Landbohøjskole. Årsskrift (1961) 1–30.
  36. Tovborg Jensen, A., Flyge, Hanne: *The Minerals Present in Sands from Danish Soils and Subsoils IV. Heavy Minerals in the Sand Fraction.* Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Årsskrift (1966) 118–128.
  37. Storgaard Jørgensen, S., Tovborg Jensen, A.: *Acid-Base Properties of Quartz Suspensions I.* J. Phys. Chem. 71 (1967) 745–750.
  38. Tovborg Jensen, A., Flyge, Hanne, Lamm, C. G., Thorvardarson, G.: *Røntgenografisk faseanalyse af Gødningsmidler med henblik på gødningsanalysens udvikling.* Tidsskr. for Planteavl 71 (1967) 117–124.
  39. Petersen, Leif, Rasmussen, Kjeld, Tovborg Jensen, A.: *Soil Problems and Tree Growth after Lignite Strip Mining.* Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Årsskrift (1968) 35–48.
  40. Tovborg Jensen, A., Flyge, Hanne: *Røntgenografisk faseanalyse af 35 kunstgødninger og deres vandopløselige rester.* Tidsskr. for Planteavl 72 (1968) 520–530.
  41. Tovborg Jensen, A.: *Single crystal hardness – a neglected chemical quantity.* Arkiv för Kemi Kungl. Svenska Vetenskapsakademien. Bd. 30 nr. 15 (1968) 165–171.
  42. Petersen, Leif, Hansen, K., Tovborg Jensen, A.: *Kemiske og økologiske virkninger af gødsning af en næringsfattig hedesø.* Hedeselskabets Tidsskr. nr. 7 (1971) 1–11.
  43. Tovborg Jensen, A., Jacobsen, S. T., Flyge, H.: *Gødningsværdi af P i handels-*

- gødninger. Røntgenografiske faseanalyser af gødninger anvendt i karforsøg.* Ugeskr. f. Agron. og Horton. 19, 1. årgang (1972).
44. Kjær, Betsy, rev. by Tovborg Jensen, A.: *A Laboratory Method for Estimating Relative Dissolution Rates of Lime.* KVL Årsskrift (1974) 12–28.
  45. Tovborg Jensen, A., Jensen, Ejnar, Ravn, Vibeke, Jervøe, Peter, Flyge, Hanne: *Om glødefosphater.* Ugeskr. for Agron. og Horton. 21 (1975) 406–411.
  46. Tovborg Jensen, A., Flyge, H., Ravn, V., Jervøe, P.: *Investigations of the Reactivity of Sparingly Soluble Carbonates and other Salts with the Carlsberg pH-stat.* Kongresresumé, Budapest aug. (1975).
  47. Tovborg Jensen, A., Jensen, E., Ravn, V., Unmack, A.: *Reactivity of Inorganic Feed Additives. I. Dissolution in vitro at pH 2,7 and 37°C of some oxides, carbonates and phosphates.* Z. Tierphysiol. Tierernährg. u. Futtermittelkde. 38 (1977).
  48. Tovborg Jensen, A., Brink Pedersen, M.: *Om kalkvirkningens grundproces.* Ugeskr. f. Agron. nr. 31 (1977). 647–651.
  49. Tovborg Jensen, A.: *Mineralstoffer til husdyr. Om reaktiviteten af nogle stoffer der kan indgå i mineralstofblandinger til husdyr.* Ugeskr. f. Agron. nr. 6 (1978). 111–114.
  50. Tovborg Jensen, A., Jensen, E.: *Flyveaske som mineralstoftilskud til husdyr.* Ugeskr. f. Jordbrug 124 (1979) 134–135.
  51. Tovborg Jensen, A., Ranvig, H.: *The Reactivity of Two Forms of Calcium Carbonate as an Additive to Poultry Feed.* KVL Årsskrift (1980) 36–46.
  52. Tovborg Jensen, A., Jensen, Ejnar: *Magnesiumoxid. Endnu et problematisk mineralstof til husdyr.* Ugeskr. for Jordbrug 125 (1980) 444–447.
  53. Tovborg Jensen, A.: *In vitro Estimation of Availability of Mineral Additives to Industrial Feedstuffs. Foredrag ved Nordic Symposium on Mineral Elements 80, Helsinki, 9–11 december 1980. Proceedings I, 139–144.*
  54. Tovborg Jensen, A.: *Lösungsvorgang von mineralischen Futtermitteln und Zusatzstoffen in vitro bei Konstanz von pH und Temperatur.* Landwirtsch. Forschung 34 (1981) 73–79.
  55. Christensen, N. O., Tovborg Jensen, A., Larsen, P. O., Olsen, C. E., Willems, M.: *Orotic Acid Sodium Salt in Kidney Stones and Urinary Deposits.* Scand. J. Urology and Nephrology (1982).

2. Andre udvalgte publikationer

1. Dragsted, Ove, Tovborg Jensen, A., Unmack, A.: *Øvelser i org. kemi for studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.* Duplikeret som manuskript. (1953) 1–84.
2. Tovborg Jensen, A.: *Kemi, Kemisk Laboratorium 1908–1958.* Kgl. Vetr. Landbohøjsk. Jubilæumsskr. (1958) 110–117.
3. Tovborg Jensen, A.: *Professor Niels Bjerrum 1879–1958.* Særtryk, Ugeskr. f. Landmænd 41 (1958).
4. Tovborg Jensen, A.: *Niels Bjerrum 11. marts 1879 – 30. september 1958.* Kgl. Vetr. Landbohøjsk. Årsskr. (1959) 91–97.

5. Tovborg Jensen, A.: *Niels Bjerrum 11. marts 19779 – 30. september 1958*. Tale i Vidsk. Selsk.'s møde 20. marts. (1959) 1–15.
6. Tovborg Jensen, A.: *Kuldioxid i væksthuse*. Horticultura bd. 14 (1960).
7. Tovborg Jensen, A.: *Om videreuddannelse*. KVL-bladet nr. 10 (1960) 233–242.
8. Tovborg Jensen, A.: *J. M. Lyshede 1. nov. 1911 – 5. jan. 1961*. Kgl. Vetr. Landbohøjsk. Årsskr. (1961).
9. Tovborg Jensen, A., Unmack, Augusta: *Er kiselureolithiasis et problem hos danske husdyr? En efterlysning*. Den danske dyrlægeforen. 10 (1963) 303–310.
10. Tovborg Jensen, A.: *En menig professor byder de studerende velkommen*. KVL-bladet 6 (1964).
11. Tovborg Jensen, A.: *Vask og vaskemidler. Fra tradition til teori*. Ugeskrift for Landmænd 17 (1966) 271–275.
12. Tovborg Jensen, A.: *John Dalton, 1766–1966*. Dansk Kemi 47. årg. (1966) nr. 11.
13. Tovborg Jensen, A., Unmack, Augusta: *Røntgenografisk faseidentifikation i små støvprøver som hjælpemiddel i en kriminalsag*. Dansk Kemi II (1967) 162–164.
14. Allerup, S., Jensen, E., Tovborg Jensen, A.: *Oversigt over uddannelsesudbudet indenfor naturvidenskaberne og matematikken ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*. (1968) 29 sider.
15. Tovborg Jensen, A.: *C. T. Barfoed, Odin T. Christensen og Niels Bjerrum. Tre kemikere ved Den kgl. Vetr.- og Landbohøjskole i København 1858–1949*. Særtryk af Kemien i Danmark III. 70 (1968) 95–113.
16. Tovborg Jensen, A.: »Herr redaktør«. KVL-bladet, februar 1969 (1969) 46–48.
17. Tovborg Jensen, A.: *Professor Stig Iuul død*. Brygmesteren nr. 7 (1969) 182–183.
18. Tovborg Jensen, A.: *A. C. Andersen 19.9.1882 – 21.1.1970*. Dansk Kemi 51 (1970) 58–59.
19. Tovborg Jensen, A.: *Elever og lærere – dengang og senere*. F. af Agronomstuderende 1921–1971. Festskr. (1971) 17–21.
20. Tovborg Jensen, A.: *Hvad har vi fået for de mange penge?* Carlsbergbladet 10.11.1972 38. årg. 5 (1972).
21. Tovborg Jensen, A.: *Mundtlig contra skriftlig eksamen*. ØH 4. årg. 9 (1973).
22. Tovborg Jensen, A.: *Skriftlig Fremstilling – et tværfagligt foredrag*. Agronomstuderendes årsskrift (1974).
23. Tovborg Jensen, A.: *Skovdrift i et tidligere brunkulsleje. – Trævækst ikke alene styret af vilje og sagkundskab. – To vestjyske plantagers tilblivelses-historie*. Det Danske Hedeselskabs Tidsskrift, hhv. nr. 2, 7, 8. (1975).
24. Tovborg Jensen, A.: *Statens tekniske Prøvenævn*. Ugeskr. f. Agron. nr. 37 (1976), nr. 42 (1977), nr. 5 (1978).
25. Tovborg Jensen, A.: *The men behind the scene. (The Board of Trustees)*. The Carlsberg Laboratory 1876/1976. Carlsbergfondet 1976.
26. Tovborg Jensen, A.: *Testamentariske gaver til landbrugsforskningen og til Landbohøjskolens unge*. Ugeskr. f. Agron. nr. 31 (1978). 701–702.

27. Tovborg Jensen, A.: *Professorstillingens indhold. Åbent brev til professor N. K. Hermansen.* Ugeskr. for Jordbrug 124 (1979) 1192.
28. Tovborg Jensen, A.: *Foderstofloven og dens håndhævelse. Foderstofkontrollen bør kunne udtale sig. Bøder skal kunne mærkes.* Landsbladet 30/3, 4/5 1979 og 18/1 1980.
29. Tovborg Jensen, A.: *Krystallografien i Danmark – før og nu.* (Ved Bodil Jerslev og K. Max Møller.) Naturens Verden 5 (1981) 161–176.

III

AAGE KABELL

25. juli 1920 — 20. december 1981

Ved **Erik Dal**

Professor i nordisk litteratur ved Aarhus Universitet, dr. phil. & dr. philos.h.c. Aage Kabell, som afgik ved døden i fjor efter længere tids sygdom, blev indvalgt i Selskabet i 1974 og bidrog til dets arbejde især med fem meddelelser om de tidligste germanske sprogrtrins metrik. En menneskealder forinden havde et af hans tidligste arbejder været publiceret i Selskabets Historisk-filosofiske Meddelelser.

Det var Aage Kabells bestemte, skriftligt udtrykte ønske, at der ikke måtte tales eller trykkes mindeord over ham, og at hans billede ikke måtte optages i Oversigten. Dette ønske har man respekteret, men har — i samråd med fru Agnete Kabell — fundet det muligt og rigtigt at markere Kabells plads i vore rækker ved i stikordsform at anføre hovedpunkter af hans vita & acta.

Selskabet har heller ikke villet afstå fra på denne måde at udtale et: Æret være Aage Kabells minde.

Aage Nicolai Kabell

fødtes 25.7.1920 i Aalborg som den ældste af to sønner i ægteskabet mellem grosserer Søren Kabell (1891—1969) og hustru Ellen f. Klitgaard (1892—1980). Gift 18.9.1948 med cand. jur. Agnete Kabell (f. 1926), datter af civilingeniør Erik Poulsen (1889—1956) og hustru Zoila f. Grønsund (1893—1953).

Efter nysproglig studentereksamen fra Ordrup Gymnasium 1939 studerede Kabell dansk, tysk og engelsk ved Københavns Universitet og blev cand. mag. i disse fag 1947, hvorefter han tog pædagogicum. I studietiden modtog han en præmie fra Filologisk-historisk Samfund 1943 (En vurdering af Georg Brandes' behandling af Shelley) og fik universitetets guldmedaille 1945 (se nedenfor), skrev speciale om **Den**

metriske reform i Danmark c. 1600—1630 (synes tabt) og fik trykt de første af mange tidsskriftbidrag (se Kraks Blå Bog 1968). Meget tidligt efter datidens forhold, nemlig 1949, blev han universitetsadjunkt og efter udløbet heraf timelærer ved Rungsted Statsskole 1955.

Kabells senere løbebane var delt mellem universiteterne i Uppsala (lektor 1957, docent 1959), München (professor i nordisk filologi og germansk oldtid 1960, se nedenfor) og Aarhus (professor i nordisk litteratur 1970). I München var han institutleder og fra 1966 efor for Studentenstadt Freimann.

Kabell blev dr. phil. i København 1952, dr. philos.h.c. i Oslo 1961, medlem af Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab 1966 og af vort Selskab 1974.

Aage Kabells bibliografisk selvstændige arbejder

- Kierkegaard-studiet i Norden*. Kbh.: Rosenkilde og Bagger 1948. 328 s. – Besvarelse af Kbh. Univ.s prisspørgsmål i nordisk litteratur, se Festskrift november 1945 s. 208 (F. J. Billeskov Jansen og Ejnar Thomsen).
- Don Pedro*. Kbh.: Dan. Vid. Selsk. Hist. Fil. Medd. 31:1 1949. 105 s. – Motivet i Poul Pedersens barok-versroman følges tilbage til sit spanske udspring.
- Les fleurs du mal*. Kbh.: Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning 215. 1950. 67 s.
- Studier i metrik. III: Systematisk*. Kbh.: Rosenkilde og Bagger 1952. XXIV + 200 s. – Disputats ved Kbh. Univ. Hertil Arthur Arnholtz og AaK i Danske Studier 1952 s. 76–122. Selvbibliografi i Festskrift november 1952 s. 183.
- Danske Metrikere. I: Fra Bielke til Gerner*. Udg. af Arthur Arnholtz, Erik Dal og AaK. Kbh.: Universitets-Jubilæets danske Samfunds skrifter nr. 365. 1953. XVI + 410 s. ill. – II 1954 og Kommentar II 1960 udkomuden AaK's medvirken, jf. Oversigt 1973–74 s. 122–23. AaK's indledninger og noter til hvert skrift i bd. I henligger utrykte, men kan forhåbentlig udgives.
- To taler for kransen*. Stil og idé i Paludan-Müllers Venus. Holbergs dramatiske gennembrud. Kbh.: Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning 223. 1953. 36 s. – Forelæsninger fra professorskonkurrence ved Aarhus Univ.
- Wergeland*. I: Barndom og ungdom. II: Manddommen. Oslo: Skrifter utg. av Det Norske Videnskabs-Akademi i Oslo. II. Hist. filos. klasse no. 1 1946 og no. 1 1947. 354+320 s.
- Faser af dansk digtning*. Kbh.: Rosenkilde og Bagger 1959. 228 s. – En litteraturhistorie for svenske fagstuderende.
- Metrische Studien*. II: Antiker Form sich nähernd. Uppsala Universitet årsskrift 1960:6. X+275 s.
- Indledning til svensk metrik*. Skrifter utg. av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 12. 1962. 97 s. – En systematisk fremstilling og som sådan af interesse udover svensk.

- Über die nordische Philologie und die germanische Altertumskunde.* Antrittsvorlesung bei der Übernahme des Lehrstuhles für Nordische Philologie und Germanische Altertumskunde in der Philosophischen Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität. München 1961. 11 s.
- Rök.* Trondheim: Det Kgl. Norske Videnskabers Selskabs Skrifter 1964:4. 28 s. – Tolkning af runeindskriften på Rök-stenen.
- Balder und die Mistel.* Helsinki: FF Communications 196. 1965. 21 s.
- Iacobus Nicolai de Dacia: Liber de distincione metrorum.* Mit Einleitung und Glossar hrsg. Uppsala: Monografier utg. av K. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 1967. 207 s. ill. – Forfatteren til det udgivne skrift er danskeren Jakob Nielsen, der arbejdede i Cambridge c. 1360.
- Karen Blixen debuterer.* München: Wilhelm Fink Verlag 1968. 263 s. – Om ungdomsarbejderne og Syv fantastiske Fortællinger.
- Metrische Studien.* I: Der Allitterationsvers. München: Wilhelm Fink Verlag 1978. 313 s.
- Gammelnorsk versstil.* Trondheim: Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Skrifter nr. 1. 1980. 25 s. – Om allitterationsversets og skjaldedigtningens oprindelse.
- Skalden und Schamanen.* Helsinki: FF Communications 227. 1980. 44 s. ill.
- En dag med Vitus Bering.* Trykte førstedagskuverter til og med 1941. Hobro: Posthistorisk Forlag 1980. 23 s. ill. (Posthistoriske Studier 7). – Den eneste selvstændigt udgivne af en række højt specialiserede filatelistiske afhandlinger.

Gunnar Bech

IV

GUNNAR BECH

30. marts 1920 — 17. januar 1981

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 1. april 1982

af **H. Bach**

Gunnar Bech blev født den 30. marts 1920 i den lille landsby Græse (i nærheden af Frederikssund), hvor hans far Anders Bech (1865—1928) var førstelærer. Han tog mellemskoleeksamen ved Frederikssunds Mellem- og Realskole i 1936 og gik derefter i det nysproglige gymnasium på Frederiksborg Statsskole fra 1936—39. Studentereksamen med udmærkelse — det forekom sjældent på den skole — og dog var han alt andet end den typiske duksedreng: kritisk, selvstændig, undertiden oppositionel. Han har på prent givet udtryk for taknemmelighed over den inspiration, som gymnasiets undervisning i samtlige sprogfag gav ham. Jeg havde selv hans klasse i tysk, og husker tydeligt, at hans interesse ensidigt var rettet mod grammatik og sprogfærdighed, med ringe sans for den litterære side, som der dengang var værdifulde traditioner for i gymnasiets tyskundervisning. Til gengæld kunne han overraske ved, at han foruden den obligatoriske ugentlige tyske stil ofte afleverede en oversættelse til hollandsk, som han ligesom spansk og italiensk læste på egen hånd. Jeg er sikker på, at de tre år i Hillerød havde stor betydning for hans menneskelige udvikling. Skolen var præget af en liberal ånd, og eleverne var åbne for politiske og kulturelle problemer. Gunnar Bech, i hvis natur der lå en vis kejtethed, foldede sig ud blandt meget aktive kammerater, som beundrede hans faglige dygtighed og hans formuleringsevne i diskussionerne.

Efter studentereksamen gik han igang med at studere tysk med magisterkonferens som mål; det skete kun undtagelsesvis, at nogen valgte konferensstudiet i skolefagene — dels var beskæftigelsesudsigterne meget ringe, jævnført med cand.mag.ernes (som kunne være dårlige nok dengang), dels var pensum både i den sproglig-filologiske og i den litterære

sektion så omfattende, at det var stærkt belastende. — I 1942 fik han Universitetets guldmedalje for en prisopgave i germansk filologi, og han afsluttede magisterkonferensen i vinteren 1944—45.

Allerede dengang blev Gunnar Bech af sine medstuderende anset for at være så fremragende dygtig i de sproglige discipliner, at han måtte kunne regne med en videnskabelig løbebane. Hans lærere til konferensen var Hammerich og Peter Jørgensen, mens han stod i et skarpt modsætningsforhold til Carl Roos, hvis særprægede og stærkt subjektive fortolkningskunst lå meget fjernt fra Gunnar Bechs åndsform. Han dyrkede alsidige sprogstudier: kendskab til græsk og sanskrit krævedes til konferensen; desuden befattede han sig især med russisk og andre slaviske sprog.

Som ganske ung studerende blev han 1941 optaget i Lingvistkredsen. Diskussionerne dér og især Hjeltslevs banebrydende ideer fik største betydning for Gunnar Bechs videnskabelige arbejder. — I 1944—45 var han alumne på Regensen, hvor han blev medlem af en modstandsgruppe; efter konferensen boede han på Elers kollegium; han fik en lang række stipendier, bl. a. et statsrejsestipendium til Prag, hvor han 1946—47 gjorde forarbejdet til sin disputats om den tjekkiske konjunktiv (1951).

Efter konferensen var han i nogle år timebetalt undervisningsassistent; blev så i 1949(—55) universitetsadjunkt, dengang en tidsbegrænset stipendiestilling med en vis undervisningsforpligtelse. I 1956 fik han et til ham nyoprettet, ordinært professorat i tysk sprog, som han i 10 år varetog med energi og med god tilslutning fra de studerende. Han var dog ikke helt tilfreds med udviklingen i de sproglige skoleembedseksamensfag og skiftede derfor i 1966 over til lærestolen i sammenlignende sprogvidenskab, der var blevet vakant ved Louis Hjeltslevs død. Dette arbejdsområde passede på mange måder godt til hans udstrakte sproglige viden og hans metodiske retningslinier. Alligevel blev det en skuffelse. Igennem mange år var kravene til konferensen i sammenlignende sprogvidenskab svulmet sådan op, at det simpelthen var umuligt at honorere dem. Gunnar Bech prøvede derfor at omorganisere studiet; men han løb ind i store vanskeligheder. Skønt han selv, inspireret af Hjeltslev, tilhørte en alt andet end traditionsbunden retning i sprogvidenskab, var studenterne blevet optaget af endnu mere »moderne«, amerikanske strømninger (Chomsky), som Bech stod ganske afvisende overfor. Han holdt fast ved, at det måtte være lærestolens indehaver, der havde hele ansvaret for fagets indhold og udvikling, og det var ikke just populære

toner i hine kaotiske år. I 1968 vendte han derfor tilbage til sit oprindelige fag ved Peter Jørgensens afgang. — Men kort efter blev den kun 50-årige ramt af alvorlig sygdom, der tvang ham til at søge sin afsked i 1972. Det var dybt tragisk at se det hurtigt fremskridende legemlige forfald, der også påvirkede taleevnen. Han var åndsfrisk og bevarede længe håbet om, at der kunne ske et medicinsk mirakel; men han fandt sig meget tappert i sin tunge skæbne, taknemmelig for sin (2.) hustrus omsorg, og i det hele præget af en mildhed, som nok — i hvert fald udadtil — var et nyt træk i hans karakter.

I de godt 20 år Gunnar Bech fik mulighed for at undervise ved Universitetet, ofrede han mange kræfter på denne side af sit embede. Som undervisningsassistent for Hammerich overtog han øvelser for nybegynderne over oldhøjtysk (m. m.), og han vendte også som professor adskillige gange tilbage til dette kursus, fordi det gav meget gunstige muligheder for at lære studenterne sprogiagttagelse og at anspore dem til selvstændige sammenligninger med tysk og dansk. Man kan kun beklage, at de fleste tyskstuderende i dag bliver snydt for denne igangsættelse — som for så meget andet.

Han læste også over andre germanske dialekter, oldsaksisk og gentagne gange over gotisk, hvilket satte sig spor i videnskabelige afhandlinger. Men i centrum af hans undervisning for viderekomne stod øvelser i indtrængende sproglig analyse af nutidige tekster og en række kollokvier over moderne grammatiske problemer, med udgangspunkt i de emner, som han behandler i sin videnskabelige produktion fra denne tid. Nogle af kollokvierne blev afholdt i samarbejde med kolleger fra andre fag: Paul Diderichsen, Erik Hansen, Sven Skydsgaard og Johnny Christensen.

Gunnar Bech var en strålende lærer. Jeg har ikke selv haft føling med hans virke i de år, men har udspurgt nogle af hans elever fra 50/60erne. Skønt de fleste tyskstuderendes egentlige interesse naturlig nok gjaldt litteraturen, lyder udsagnene på, at det var en oplevelse at følge hans øvelser. Han underviste med engagement og smittende begejstring. Hurtigt kom han, selv i begynderundervisningen, frem til centrale problemer, han nøjedes aldrig med lette konklusioner. Studenterne lærte det elementære stof og fik samtidig fornemmelsen af direkte kontakt med den videnskabelige diskussion. Han stillede store krav til studenterne, men bevarede altid en venlig tone; studenterne respekterede hans dygtighed og holdt af ham. — Ikke så lidt vanskeligere var derimod forholdet til

hans kolleger. Det kompromisløse i hans karakter gjorde det svært for ham at finde frem til de gensidige indrømmelser, der er så nødvendige i det kollegiale samarbejde.

For Gunnar Bech som for så mange andre gav guldmedaljeafhandlingen impulsen til hans første videnskabelige arbejder. Opgaven gik ud på 1) en oversigt over udviklingen af de tyske modalverber (*wollen, sollen, dürfen, mögen, müssen, können*); 2) en videregående redegørelse for disse verbers afgrænsning og for spørgsmålet, om de kan siges at danne et »betydningsfelt« (med henvisning til en teori af Jost Trier). — I bedømmelsen fremhæves forfatterens klare tankegang og abstraktions-evne, samt den mønstergyldige materialebehandling og litteraturbenyttelse. Nogle få indvendinger forekommer lidet relevante. — Bechs to første afhandlinger uddyber emnet. En oversættelse af nogle afsnit af prisopgaven er »Das semantische System der deutschen Modalverben«, trykt 1944, men først publiceret 1949 i den københavnske Lingvistikreds' skriftserie, f.ø. uden nogen antydning af forholdet til prisopgaven. Vægtigere er den lille bog på kun 28 sider »Grundzüge der semantischen Entwicklungsgeschichte der hochdeutschen Modalverba«, som udkom 1951 i vort Selskabs Historisk-filologiske meddelelser.

Den første afhandling indleder gennemgangen af de seks modalverber, for de fems vedkommende med een eller to almene definitioner. Derefter erklærer Bech kategorisk, alle fem gange med ordret samme formulering: »Der kunne opstilles en meget lang, ja teoretisk set uendelig lang række af betydningsvarianter. Det ville dog være spildt møje, da de allerede finder en tilstrækkelig forklaring i »hoveddefinitionerne««.

Jeg citerer denne formulering, fordi den er så typisk for hele Gunnar Bechs synsmåde. Traditionelt har den sprogvidenskabelige beskæftigelse med ordbetydninger mest sigtet mod en analyse af de enkelte ords forskellige betydninger, ofte ned til de fineste afskygninger. Endvidere har man afvejet det indbyrdes forhold mellem betydningsnuancerne synkronisk og diakronisk, eventuelt også kontrastivt overfor andre sprog. Resultaterne er især nedfældet i de store ordbøger, hvor beskrivelsen af et enkelt ords betydninger, grammatiske kombinationsmuligheder og historiske udvikling kan svulme op til et omfang svarende til en bog på flere hundrede sider; således i Grimms Deutsches Wörterbuch.

Gunnar Bechs metode indebærer en reaktion mod denne positivistiske fortællelse i detaljen. Han var som en række af de dygtigste danske lingvister fra hans generation stærkt påvirket af den Hjelmlevske udformning af den strukturelle lingvistik (glossematikken). Bech stod som andre

overfor den vanskelige opgave at anvende det af Hjelmlev skabte abstrakte definitionssystem på et konkret sprogligt materiale. Strukturalismens metoder kunne forholdsvis let appliceres på beskrivelsen af de forskellige sprog og dialekters lydssystemer, og har netop her betydet afgørende landvindinger. Flexionsformerne og syntaksen (d.v.s. grammatikken i gammeldags forstand) havde altid været opstillet i systemer/strukturer. Men netop betydningslæren var det yderst vanskeligt at få presset ind i slige abstrakte systemer, skønt Hjelmlev hævdede, at det principielt måtte være muligt.

Gunnar Bechs afhandlinger om de tyske modalverber har på et konkret, men rigtignok meget begrænset felt vist, at det er muligt at reducere betydningsindholdet af disse verber til nogle abstrakte formler (»indholdsfigurer«), ved at opstille oppositionerne: 1) nødvendighed/mulighed; 2) intrasubjektiv/extrasubjektiv lokalisering af modalfaktoren; 3) kausalitet/autonomi. Ved hjælp af disse begreber afgrænser han verberne indbyrdes og søger endvidere at bestemme de forskydninger, som deres betydninger er undergået i løbet af århundrederne.

Man kan på sæt og vis jævnføre Bech's forenkledte analyse, der som nævnt er en reaktion mod den endeløse findeling af betydningsnuancerne, med den meget frugtbare forenkling, der i lydlæren slog igennem med fonembegrebet, der reducerede et meget stort antal af lydlige varianter til de for sprogsystemet relevante størrelser. — Bech gør ikke opmærksom på, at den abstraherende systematisering af betydningsindholdet kun vanskeligt, hvis overhovedet, lader sig overføre til større dele af ordforrådet. Systematiseringen kunne med held gennemføres netop med en vel afgrænset klasse som modalverberne, fordi dens egentlige funktion er af »grammatisk« art, dette til forskel fra andre verber, for slet ikke at tale om substantiverne. — Foruden den centrale diskussion om modalverbernes indholdskomponenter findes i bogen fine, meget skarpsindige analyser af deres funktion i oldhøjtyske og middelhøjtyske tekster. — Det kan endnu tilføjes, at Bechs afhandlinger om modalverberne affødte en med megen bitterhed ført polemik med Uppsala-germanisten Lars Hermodsson.

Bechs hovedværk er »Studien über das deutsche verbum infinitum«, bd. 1 + 2 (1955 + 57; i Videnskabernes Selskabs historisk-filologiske meddelelser). Det er til en vis grad en fortsættelse af afhandlingerne om modalverberne; disse danner jo syntaktisk en særklasse, ved at de regelmæssigt (som kun nogle få andre verber) forbindes med infinitiv uden *zu* (som de tilsvarende verber på dansk forbindes med infinitiv uden *at*).

Målet for Bechs studier er at analysere de konstruktioner, som infinitiv og participium indgår i. Han opstiller et skema, som afviger fra det traditionelle, og som ved første øjekast kan forekomme lidt søgt:

	1. trin	2. trin
	supinum	particip
1. status	<i>lieben</i>	(<i>ein</i>) <i>liebend-er</i>
2. status	<i>zu lieben</i>	(<i>ein</i>) <i>zu lieben-d-er</i>
3. status	<i>geliebt</i>	(<i>ein</i>) <i>geliebt-er</i>

Ud fra tilvante forestillinger er det påfaldende, at perf.part.formen *geliebt* her dels bestemmes som particip og derfor stilles på række med præ.s.part.*liebend*; dels opfattes som supinum og stilles på linie med infinitiven. Men Bech fremfører en række indlysende argumenter for sin opstilling i en redegørelse, der tilmed er let forståelig også for den, der ikke er trænet i strukturalismens abstrakte terminologi. Ganske kort refereret: de tre participiumsformer adskiller sig fra supinumsformerne ved, at de forbindes med de samme »morfematiske kategorier« som adjektiverne (genus/kasus/numerus/deklinationsart (stærk + svag)/komparation); ovenikøbet med de samme morfemer (endelser) som adjektiverne. Derimod kan de tre supinumsformer ikke flekteres. Status kan ved supinum til en vis grad paralleliseres med kasuskategorien: hver af de tre status styres af bestemte verber, også af substantiver/adjektiver/præpositioner, svarende til at et verbum eller en præposition styrer et nomen i akkusativ, dativ eller genitiv: 1. status: *er will arbeiten*; 2. status: *er wünscht zu arbeiten*; 3. status: *er hat gearbeitet/er ist gelaufen/er wird geliebt*. Bech viser, at der hersker kongruens, fx. på den måde at kun former i samme status kan forbindes med *und*: *kommen und gehen*, eller *zu kommen und zu gehen*, eller *gekommen und gegangen* — derimod aldrig **kommen und zu gehen*, osv. Dette svarer nøje til forholdene ved kasus; man kan sige: *ich kenne den dichter und den arzt; mit dem dichter und dem arzt*; men forbindelsen **den dichter und dem arzt* er ikke mulig. — Statusvalget ved supinum er således bestemt ved rektions- og kongruensrelation; og derfor er status her et morfem, efter Hjelmslev forstået som indholdselement. Derimod adskiller kategorien participium sig fra supinum ved, at der ved participierne hverken findes rektion eller kongruens. — Den her kun skitserede, værdifulde indførelse af kategorien status er, så vidt jeg kan skønne, Gunnar Bechs fortjeneste.

I de følgende kapitler undersøger han gennem en lang række analyser, hvorledes inf./part.(=supinum) forholder sig til sætningsleddene i det styrende verbumbes f.elt. Princippet fremgår af følgende særdeles enkle sætninger:

1. *wir müssen gehen*
2. *wir sehen ihn gehen . .*
3. *wir befehlen ihm zu gehen*
4. *wir werden gelobt*
5. *wir haben ihn gelobt.*

Det er klart, at *wir* i alle 5 sætninger er grammatisk subjekt til de finite verbalformer *müssen/sehen/befehlen/werden/haben*. Men samtidig står *wir* i sætning nr. 1 også i et subjektforhold (»logisk subjekt«) til *gehen*. Anderledes i sætning 2+3; her er henholdsvis akk.objektet *ihn* og dat.objektet *ihm* logisk subjektet til *gehen*. I sætning 4 er *wir* »logisk objekt« til *gelobt*, men i sætning 5 er akk.objektet *ihn* objekt til *gelobt*.

Denne her stærkt forkortede opstilling er umiddelbart indlysende, og der er ikke noget nyt i det. Bech siger, den beror på »eine intuitive ein-sicht«. En væsentlig del af de følgende kapitler går nu ud på at påvise, at dette intuitive skøn kan underbygges ved en funktionel beskrivelse. Han anfører en række forbindelser (især reflexiv- og upersonlige konstruktioner), hvor relationerne mellem sætningsleddene fremkalder differentierende sproglige udtryk. Bech når frem til mange interessante bestemmelser, også vedrørende sætningsfelter, ordstilling, adverbialleds aspekter m. m., som alle knytter sig til en funktionsanalyse af supinums-konstruktionerne. For læseren er det velgørende, at disse til dels udviklede tankegange bliver fremstillet meget klart; Bech begynder altid med ganske enkle eksempler med få sætningsled og går så pædagogisk skridt for skridt videre til højst komplicerede sætningsforbindelser. Synsmåden er den strukturalistiske; men hver eneste kategori underbygges ved konkrete belæg. Det er meget karakteristisk; for selvom Bechs forskning så afgjort var inspireret af Hjelmlev og diskussionerne i Lingvistik-kredsen, så kunne han godt lejlighedsvis give udtryk for en vis ringeagt over for alt for spekulative påstande, når de ikke blev verificeret på et sprogligt materiale.

Man tør sige, at Bech levede op til idealet om at føre en undersøgelse til bunds. Efter at han i 1. afsnit på godt 70 sider har gjort rede for sin metode og sine teoretiske erkendelser (som fremhævet med konkret eksemplificering), så bringer resten af bind 1 og hele 2. bind på i alt

325 sider en meget detaljeret analyse af de forskellige kombinationsmuligheder, hvor supinumsformerne, specielt infinitiven med eller uden *zu*, styres af verber, af verber i forbindelse med adverbier, eller hvor de er afhængige af substantiver/adjektiver/præpositioner. Han fremlægger et enormt materiale, idet han har excerperet ikke færre end 65 til dels omfangsrige prosatekster (ganske overvejende moderne romaner; enkelte værker fra forrige århundrede, endelig et par fagbøger) med henblik på de relevante konstruktioner. Det er ikke blot en materialesamling — så vidt jeg véd af enestående omfang i et strukturlingvistisk værk — den underkastes hele vejen en overbevisende klassificering og analyse. Det er nok værd at nævne, at Bech indrømmer, at enkelte eksempler kun vanskeligt lader sig indpasse i hans system. Dette overrasker jo ikke, når man husker på de mangfoldige variationsmuligheder i det sproglige udtryk, og at sproget vrimler med ulogiske og lunefulde afvigelser. Men som strukturalist stræber Bech naturligt nok efter en modsigelsesfri beskrivelse, og han har derfor i en senere afhandling taget sådan en »undtagelse« op til nærmere underøgelse (»Grammatische Gesetze im Widerspruch«; *Lingua* 1963).

Bechs Studier over verbum infinitum har vundet megen anerkendelse i fagkredse. Dette gælder især i Norge og Danmark, hvor hans synspunkter og terminologi også benyttes ved universitetsundervisningen.

Til de nævnte publikationer slutter sig et par mindre afhandlinger, som søger at beskrive sætningsstrukturen i et abstrakt matematisk formelsprog. — Endvidere behandler Bech i en afhandling fra 1963 anvendelsen af præsens konjunktiv i 1. person singular på tysk. Det drejer sig om et ikke hyppigt forekommende, interessant særtilfælde, der synes at være undgået grammatikernes opmærksomhed. Undersøgelsen er baseret på et overbevisende belægsmateriale fra moderne tekster. — Noget lignende gælder for en afhandling året efter om de tyske sætningsforbindelser med *je — umso* og lign., hvori Bech giver en rimelig forklaring på syntaktiske ejendommeligheder ved denne og beslægtede konstruktioner.

De indtil nu omtalte arbejder vedrører moderne tysk syntaks og koncentrerer sig næsten alle om samme problemkompleks trods de store forskelle mellem ren abstraktion og konkret materialebehandling. Tilbage står nogle syntaktiske afhandlinger, som udreder problemer fra andre sprog. — Allerede i 1951 udkom disputatsen: »Zur syntax des tschechischen konjunktivs (mit einem anhang über den russischen konjunktiv)«. Som det fremgår af titlen, gælder undersøgelsen også her et centralt emne indenfor verbalsyntaksen. Metoden er den samme som den, han

senere anvender ved analysen af tyske verbalkonstruktioner. Han søger ikke at bestemme konjunktivens »betydning«, som der har været en lang, men meget omdisputeret tradition for i de klassiske sprogs grammatik, videreført til de moderne sprog, f.s.v. de har et udbygget konjunktivsystem (de romanske sprog, de ældre trin af de germanske sprog samt moderne tysk og islandsk). Imidlertid er de moderne slaviske sprogs konjunktiv formelt af helt anden karakter, udtrykkes ved forskellige typer af omskrivning, på tjekkisk omtrent som tyske sætninger, der omskrives med *würde*.

Bech kom ind på emnet inspireret af en bemærkning fra Pragerstrukturalisten S. Karcevskij, at modussyntaksen i russisk og tjekkisk ikke havde været studeret systematisk, og at den burde undersøges metodisk. Bech samlede et omfattende, helt nutidigt materiale under sit studieophold i Prag. I disputatsen bliver det fremlagt i stringent form. Udgangspunktet er som ellers Hjelmlevs sprogteori med intensiv benyttelse af hans katalysebegreb. Bech opstiller de syntaktiske kombinationer, der medfører anvendelse af konjunktiv. Tekstenheder, der står i konjunktiv, eller som ækvivalerer med konjunktiviske sætninger, kalder han for *z-felter*. Endvidere skelner han mellem afhængig og uafhængig konjunktiv. Den afhængige står i bisætninger og forudsætter en sætning eller et udtryk, som »styrer« konjunktiv. Det styrende element kalder han *z-konstituent*, den deraf afhængige konjunktiv et *z-felt*. Denne afhængige konjunktiv sidestiller han (på indholdssiden!) med tysk konjunktiv/fransk subjunctif, mens den uafhængige konjunktiv i de hovedsætninger, der styrer en hypotetisk betingelsesbisætning, på indholdssiden svarer til tysk/fransk konditionalis. En særlig ejendommelighed ved den tjekkiske konjunktivs syntaks er det, at der i bisætninger gennem ordstillingen markeres en tydelig forskel mellem afhængig og uafhængig konjunktiv. Bogen udmærker sig ved den intense analyse af de mange forskellige sætningstyper og ved sit store belægsmateriale.

Fremstillingen er klar, men man kan ikke påstå, at forfatteren har gjort den lettilgængelig for læseren (dette gælder også for slavister). Når man jævnfører med Studierne over de tyske infinite verbalformer kun få år senere, bliver det tydeligt, at undervisningserfaringerne fra Universitetet har været gavnlige for Bechs evne til at formulere indviklede tankegange på en almenfattelig måde.

Alle hidtil omtalte arbejder falder indenfor verbalsyntaksen; men Bech har også skrevet et par afhandlinger, der vedrører andre syntaktiske problemer. Vigtigst er en kortfattet, men dybtgående fremstilling af

det nederlandske pronominaladverbium. Det svarer stort set til det danske såkaldte »formelle (eller »foreløbige«) subjekt« *der*. I de skandinaviske sprog og på engelsk og altså også nederlandsk findes to forskellige »upersonlige« konstruktioner, som indledes med henholdsvis *det/der, it/there, het/er*; på dansk fx. *det blæser/der blæser en kold vind; det er min mand/der står en mand i haven*. Fordelingen mellem *det-* og *der-*konstruktionerne følger i hvert af sprogene udviklede, for ikke at sige ret vilkårlige regler. I vid udstrækning er distributionen den samme i de tre sprog, men der er dog markante forskelle. Højtysk adskiller sig fra de andre germanske sprog ved kun at bruge *es* i alle upersonlige sætninger (*es weht (ein kalter wind); es steht ein mann im garten*).

Det er klart, at grammatikerne indgående har beskæftiget sig med disse sætningstyper; det gælder især for *det/der*-konstruktionerne i de nordiske sprog. Bech opstiller først et skema, hvori han paralleliserer de demonstrative adverbier med de tilsvarende pronominer:

<i>hier</i>	<i>deze</i>	
<i>daar</i>	<i>die</i>	(demonstrativt trykstærkt)
<i>er</i>	<i>de</i>	(artikel), <i>hij</i> (tryksvagt)

Ligesom artiklen *de* er den trykssvage variant af det demonstrative *die*, er *daar* blevet til *er* i trykssvag stilling; ganske som på dansk, hvor *der* i de upersonlige konstruktioner er opstået det demonstrative *dér*; fx *der står en mand i haven*, oprindeligt: *dér står en mand i haven*.

Bech giver en fyldig og koncis fremstilling af de udviklede regler, der gælder for de nederlandske upersonlige konstruktioner; stort set følger han de grammatiske håndbøger. Nyt er hans forsøg på at karakterisere disse sætninger ud fra nyere lingvistiske synspunkter. For den vigtigste af konstruktionerne, hvor *er* fungerer som såkaldt »foreløbigt (formelt) subjekt«, foreslår han den rammende betegnelse »repletiv«: *er/het* har kun den funktion at udfylde en plads (subjektets) i sætningsskemaet. Det er karakteristisk for moderne grammatiske analyser, at ordstillingsproblemer har spillet en væsentlig rolle. Det hænger bl. a. sammen med, at ordstillingen (sætningens »topologiske struktur«) i sprog som dansk/engelsk/hollandsk har erstattet de funktioner, som i græsk/latin/tysk/russisk udtrykkes ved kasus. Det fører uundgåeligt til vanskeligheder ved bestemmelse af sætningsleddene i de upersonlige konstruktioner, når man som lingvisterne af Hjelmslevs skole strikte vil holde sig til rent formelle kriterier og ikke inddrage »betydningerne«. Paul Diderichsen, som Bech henviser til, foreslog at analysere en sætning som: *der stod en mand*

i haven efter ordstillingen: *der* subjekt, *en mand* objekt. Det er konsekvent, men kan føre til ganske uholdbare slutninger. Bech følger Diderichsen et godt stykke — men den nederlandske sætningsstruktur fremtvinger en anden analyse, der må forekomme langt rimeligere. Bech kalder det repletive *er* i den tilsvarende nederlandske sætning: *er stond een man in de tuin* for topisk subjekt og *een man* for grammatisk subjekt. Sagen er, at hollandsk sætter verbet i plural, hvis det »grammatiske subjekt« står i plural: *er stonden twee mannen in de tuin*. Nutids dansk har jo opgivet numerusforskellen i verbalbøjningen. — Bech følger dog Diderichsen et godt stykke ved at sige, at det »grammatiske subjekt« samtidig er »topisk objekt«. Det sker ud fra begrebet isomorfi, idet han jævnfører sætningerne: *er stond een man in de tuin*.

og: *ik sag een man in de tuin*.

Der er mange andre interessante iagttagelser og analyser i den kortfattede fremstilling.

De hidtil omtalte syntaktiske afhandlinger må betegnes som Bechs vigtigste videnskabelige indsats: de er næsten alle skrevet i 50erne. En række andre artikler (i alt 13) beskæftiger sig hovedsageligt med verbernes og substantivernes morfologi og etymologi, indenfor moderne og ældre tysk samt andre germanske oldsprog. De fleste er fra 60erne og er ganske korte (3—5 sider, et par lidt længere). — Hovedparten af fleksionsformerne i de germanske sprog har fundet en holdbar forklaring gennem den traditionelle sproghistoriske forskning. Men enkelte former er meget genstridige og har fremkaldt en lang række tydninger — hvilket som regel er et sikkert tegn på, at det foreliggende materiale ikke muliggør nogen overbevisende løsning. Bech har følt sig tiltrukket af disse problemer, vel netop fordi de er så intrikate. Hans kritik af forgængernes forslag er kort og klar, bevisførelsen for hans egne teser ligeså. I det sidste årti beskæftigede han sig overvejende med sproghistoriske temaer.

Hans metode er den traditionelle, når det drejer sig om rekonstruktionen af fællesformlerne. Konklusionerne drages ved hjælp af analogiske proportionsdannelser. Selve fremstillingen er gennemgående yderst knap; det gælder dog ikke de opstillede skemaer, der danner basis for de analogiske slutninger: intet led bliver sprunget over, for at bevisførelsen skal fremtræde så bindende som muligt. Ligesom hans syntaktiske forskning var centreret om verbernes relationer, er også Bechs morfologiske studier overvejende rettet mod verbalfleksionen. Dette gælder flere af de omtalte små artikler, men fremfor alt for tre lidt større afhandlinger, som udkom i vort Selskabs Historisk-filologiske Meddelelser. De indeholder

forklaringsforsøg på visse præteritum/perfekt-former i germansk og slavisk/litauisk/græsk.

Den første behandler oprindelsen til det germanske svage præteritum: »Die Entstehung des schwachen Präteritums« (1963). De svage verber på germansk er så langt den talrigeste gruppe; de er i princippet sekundære, afledt af nominer eller verber, og de danner på samtlige germanske sprog, fra den ældste overlevering og til i dag, deres datid ved et dentalsuffiks; fx:

gotisk	<i>salb-ô-da</i>
oldhøjtysk	<i>salb-ô-ta</i>
tysk	<i>salb -te</i>
dansk	<i>salv-e -de.</i>

Dette tempusmorfem genfindes ikke på et eneste af de mange andre indoeuropæiske (ie.) sprog; det er altså en germansk innovation. Dens oprindelse er omstridt. Den ældste forklaring er fremsat af Grimm og Bopp og går ud på, at denne bøjning er opstået af en omskrevet tempusform med det (hjelpe)verbum, vi kender fra tysk *tun*, engelsk (*to*) *do*. Især de gotiske præteritum-ender støtter denne hypotese (got. *salb-ô-dêdun*, hvor *-dêdun* nøje svarer til oht. *tâtun* (»sie taten«), altså: »de salve gjorde«). Dertil kommer, at perifrastiske konstruktioner i en række ie. sprog rent faktisk har udviklet sig til nye flekterede tempora.

Imidlertid findes der lydlige anstødssten, som er vanskelige at komme udenom; det er grunden til, at der er fremsat en række andre hypoteser, hvoraf de fleste tager udgangspunkt i verbaladjektiver, som på ie. er afledt med *-t-*. Netop de germ. svage verbers perf.part. ender på *-t-*, således at det lå nær at jævnføre *-t-* i *er salbte* (< oht. *salbôta*) med *-t-* i *gesalbt* (< *gisalbôt*). Dette er også Bechs udgangspunkt. Han skiller de svage præteritumsformer i to elementer; fx gotisk *salbôd-a/skuld-a/maht-a/kunþ-a/wiss-a*. I de fem præteritumsformer er dentalen på gotisk og de andre germanske oldspog identisk med dentalen i de af samme verbalstammer afledte adjektiver (ikke blot perf.part.) og verbalsubstantiver. Disse er afledt med ie. *-t-* og har gennemgået nøjagtig samme differentierede og let forklarlige udvikling på germansk. Bechs bevisførelse er på dette punkt mønstergyldig, mere konsekvent gennemført end vistnok hos nogen af forgængerne. — Derefter søger han at vise, hvordan endelserne kan sættes lig med dem i præteritum af verbet »*tun*«, hvis begyndelsesdental så går op i slutdentalen i initialkomponenten. Han

tvinges til at konstruere et meget stort antal hypotetiske former for at få endelserne til at passe til sin teori. Dette indrømmer han selv; i sin redegørelse for disse analogiske omformninger går han som altid systematisk frem, han springer ikke noget mellemlid over. Alligevel har man svært ved at undertrykke en vis skepsis, måske netop, fordi Bechs bevisførelse ikke på noget punkt glider let hen over og dermed tilslører vanskelighederne. — Hans lærer Hammerich, der selv mange år forinden havde fremsat en anden hypotese om det svage præteritums oprindelse, anerkender i en artikel om Bechs afhandling forfatterens originalitet og skarp-sindighed. Trods en del positive formuleringer retter Hammerich en skarp, vel nok lovlig skarp kritik mod Bechs »rein mathematische Kombination, ohne Beziehungen zur geschichtlichen Wirklichkeit oder Wahrscheinlichkeit«. — Bech reagerede med et ubehersket modangreb på Hammerichs tese.

1969 udgav Bech en afhandling om det germanske reduplicerede præteritum. Medens det i det foregående omtalte svage præteritum er en germansk nydannelse, repræsenterer det stærke præteritum (dansk *give: gav; lade:lod*) en fortsættelse af det ie. perfektum, idet dog nogle former går tilbage til ie. aorist. På ie. blev perfektum foruden ved aflyd og specielle personendelser dannet ved reduplikation; således regelmæssigt på sanskrit og græsk; i relikter på latin:

tend-ô »spænder«
te-tend-i
cad-ô »falder«
ce-cid-i

På germansk som på latin har de fleste verber meget tidligt mistet reduplikationen. Den er bevaret i den 7. klasse på gotisk:

hald-an »holde«
he-hald (stavet: *haihald*)
lêt -an »lade«
le -lôt (stavet: *lailot*)

De tilsvarende verber bøjes i de andre germanske sprog med aflyd uden reduplikation (tysk *halten:hielt*; dansk *lade:lod*). Dette er en bemærkelsesværdig fælles nord- og vestgermansk innovation; som type repræsenterer den en tilpasning til de øvrige klasser af stærke verber, men det er ikke lykkedes at forklare oprindelsen til dens præteritumsvokal (som regel *ê*²). Nogle få påfaldende præteritumsformer i oldislandsk (*sera*

»jeg såede« o.a.) fortsætter reduplicerede former; også på oldengelsk findes enkelte mindelser (*heht* »han hed«, *leort* »han lod«), mens oldhøjtysk kun har et par sporadiske belæg, der ser ud som skrivfejl, men dog nok er relikter af den oprindelige reduplikation.

Bech søger at forklare såvel de nord- og vestgermanske normalformer som de ejendommelige relikterformer ud fra en og samme konception. Mens reduplikationen oprindelig, og endnu (eller igen) på gotisk, opfattes som præfiks, så skete der ifølge Bech en omfortolkning, efter at stammestavelsens initialkonsonant i henhold til Verners lov var blevet forandret efter følgende mønster:

- 1) germ $*s\hat{e}-an$
 $*se-s\hat{o}$ bliver til
- 2) $*s\hat{e}-an$
 $*se-z\hat{o}$ (> *sera* i oldislandsk)

Da stammeforlyd i samtlige verber er identisk i alle fleksionsformer, vil det være naturligt i skema 2 at regne reduplikationsstavelsens *s* for parallelt med *s*- i præsens; altså

- 3) $*s \quad \hat{e}-an$
 $*s(ez)\hat{o}$

Således er i hvert fald den oldislandske form opfattet. Dette infiks *-ez-* overfører Bech så som fleksionselement til samtlige verber i denne klasse. Han må regne med et meget stort antal af analogidannelser og kan ad denne vej også forklare den lydige udvikling til $\hat{e}^2$ som »aflydsvokal« i nord- og vestgermansk. Det er en helt igennem original hypotese; bevisførelsen er atter gennemført stringent og skarpsindigt; værdifuldt er det især, at Bechs tolkning dækker både de gotiske, de normale nord- og vestgermanske former og relikterne.

En direkte fortsættelse af de to bøger om de germanske præterita foreligger i Bechs sidste bog: »Beiträge zur genetischen idg. Verbalmorphologie« (1971). Kapitel 1–3 beskæftiger sig med forskellige præteritumsformer fra andre ie. sprog: kap. 1+2 udførligt med imperfekt og aorist på oldslavisk og litauisk; kap. 3 med den græske dentalaorist (i passiv). Fælles for disse tempusformer er, at de ligesom det germanske svage præteritum er nydannelser indenfor deres sprogæt. Bechs forklaringsmodeller er metodisk de samme som i afhandlingerne om det germanske præteritum. Både det litauiske imperfekt og den græske den-

talaorist forklarer Bech som afledt med former af ie. **dhê-/dhô-* (svarende til tysk *tun*), ligesom det germanske svage præteritum. Det sidste kapitel gør i en tildels meget abstraherende terminologi rede for Bechs principielle overvejelser over reduplikation og innovation, hvor han især dvæler ved de udviklede former, som **dhê-/dhô-* udvikler i de forskellige ie. sprog.

De tre sproghistoriske bøger, der med samme metode prøver at løse problemer i de germanske og andre ie. præteritumsdannelser, udmærker sig som fremhævet ved grundig viden, originalitet, stringens, skarpsindighed. Teserne er som altid hos Bech noget udspekulerede, og man kan have sine tvivl om sandsynligheden. Bech har selv været klar over dette — men i forordet til den sidste bog hævder han sine synspunkter i en meget absolut formulering: »Ich sehe mehrere Einwände voraus, u.a. den, man möge nicht an die Möglichkeit glauben, daß eine morphologische Eigentümlichkeit einer ziemlich geringen Anzahl von Wörtern bei unzähligen anderen nachgebildet werden könne. Glaubensbekenntnisse gehören aber nicht in die Sprachwissenschaft. Es kommt hier erstens auf die Strenge und Konsequenz der Methode an, zweitens darauf, wieweit sonst unverständliche Erscheinungen durch das betreffende Erklärungsprinzip verständlich werden«.

Det er tragisk, at Bechs produktive virke brat blev afbrudt af den langvarige, invaliderende sygdom. — Det var en stor glæde for ham, at kolleger og elever fra Københavns Universitet på hans 60-års-dag, knap eet år før hans død, overrakte ham et omfangsrigt festskrift med mange vægtige bidrag af uden- og indenlandske videnskabsmænd og med en bibliografi over hans skrifter. — 1961 fik han tildelt Augustinusprisen, og allerede i 1962 blev han indvalgt i vort Selskab, hvor han i 1963 og 1970 gav meddelelser om sine præteritumsstudier.

Æret være hans minde!

Summary of the Report

In the course of the 1981–82 season the Academy lost four Danish and seven foreign members, who are indicated by † in the list of members on pp. 5–34. In April, 1982, the Academy elected twelve new Danish and fifteen new foreign members. At the end of the season the Academy numbered 197 Danish and 278 foreign members, of whom 79 Danish and 99 foreign members comprised the Section for the Humanities, and 118 Danish and 179 foreign members the Section for the Sciences.

The officers of the Academy and the members elected to commissions, etc., in Danish and international bodies, including the newly established commission for research on the incipient agriculture of Denmark and the contemporary environment, and the steering committee and evaluation committees concerning the newly created Niels Bohr research scholarships in the natural sciences are listed on pp. 37–52.

The Academy held 14 meetings at which the following communications were presented:

- 15.10. P. J. Riis: The Acropolis curtain of the Royal Theatre in Copenhagen and its prototypes.
Torkild Andersen: The chemical composition of the Sun – a joint research subject for astro-physics and atomic physics.
- 29.10. Arild Hvidtfeldt: Some comments on the ontological proof of God.
Ole Barndorff-Nielsen: Some recent developments in statistical inference.
- 12.11. Sofus Christiansen: Shifting cultivation – a traditional as well as modern system of agriculture.
Asger Berthelsen: Salt dome tectonics and HLW-disposal problems in Denmark.
- 26.11. Hans Jørgen Hansen: Lorentz Spengler and his collection of foraminifera.
- 10.12. Jens Peter Larsen presented four Haydn publications.
Jørn Hess Thaysen: Some remarks on the physiology and pathophysiology of exocrine glands.

- 21.01. Hans H. Ussing: Transport pathways in epithelia.
Eduard Nielsen: On the North-israelite origin of some traditions in the Pentateuch.
- 04.02. Mogens Gjødese: Bertel Thorvaldsen and his lions.
Ole Berthelsen: Geological mapping past and present.
- 18.02. Debate on the present conditions of research in Denmark.
- 04.03. Asger Aaboe presented O. Neugebauer's latest publication in *Matematisk-fysiske Meddelelser* (40:10): The 'Astronomical' Chapters of the Ethiopic Book of Enoch (72 to 82). Calendars and the Ancient Astronomy.
- 18.03. Bengt Strömngren: The oldest stars in our galaxy.
- 01.04. E. Sparre Andersen: Linear difference equations and the Riemann zeta function.
- 15.04. Jannik Bjerrum: Outlines of the history of chemistry from the time about Lavoisier until the establishment of the periodic system of the elements.
Svend Ellehøj: Some viewpoints on the introduction of absolutism in Denmark.
- 29.04. Hector Estrup: On some important concepts in economic theory.
Valdemar Poulsen: The ancient Atlantic Ocean – 500 million years ago.
- 13.05. Ole Maaløe presented John Ingraham, Fred Neidhardt and Ole Maaløe: Bacterial Growth, A Physiological, Biochemical and Genetic Analysis.
Johnny Christensen: Latin philosophical terminology, its origin and influence.

Summaries of the papers are given on pp. 53–64.

In the course of the year the following obituaries were read (printed on pp. 118–167):

- 26.11. Johannes Nicolaisen by C. J. Becker.
- 04.03. Aksel Tovborg Jensen by C. J. Ballhausen.
- 01.04. Gunnar Bech by H. Bach.

The Committee for External Activities in Denmark arranged a series of public lectures in the course of the winter 1981 and spring 1982 under the general title Scientific Problems – Solved and Unsolved, as follows:

- 12.10. Henrik Smith: Strange phenomena at low temperatures.

- 26.10. Erling B. Andersen: The theoretical statistics and problems of modern society.
- 09.11. Niels K. Jerne: Antibodies and anti-antibodies.
- 23.11. Gustav Henningsen: Why did they burn witches?
- 07.12. Ida Nicolaisen: Understanding a primitive society.
- 08.02. Diter von Wettstein: Photosynthesis: from solar energy to chemical energy.
- 22.02. Torben Schousboe: Carl Nielsen rediscovered.
- 08.03. Niels Thygesen: Monetarism – principles and controversies.
- 22.03. Ib Lundgaard Rasmussen: A close view of the planets.
- 05.04. I. Reventlow: Aggressive behaviour in animals and men.

In the series of J. C. Jacobsen Memorial Lectures, held under the Carlsberg Bequest to the Memory of Brewer J. C. Jacobsen, our foreign member Sir Moses I. Finley, Professor of Ancient History at the University of Cambridge, England, on November 30 read a paper »Authority and Legitimacy in the Classical City-State«.

Works accepted for publication and monographs published by the Academy during 1981–82 in the four monograph series of the Academy are listed on pp. 72–73.

Grants under the Academy's auspices are listed on pp. 66–68, recipients of the Academy's Gold Medal on p. 70.

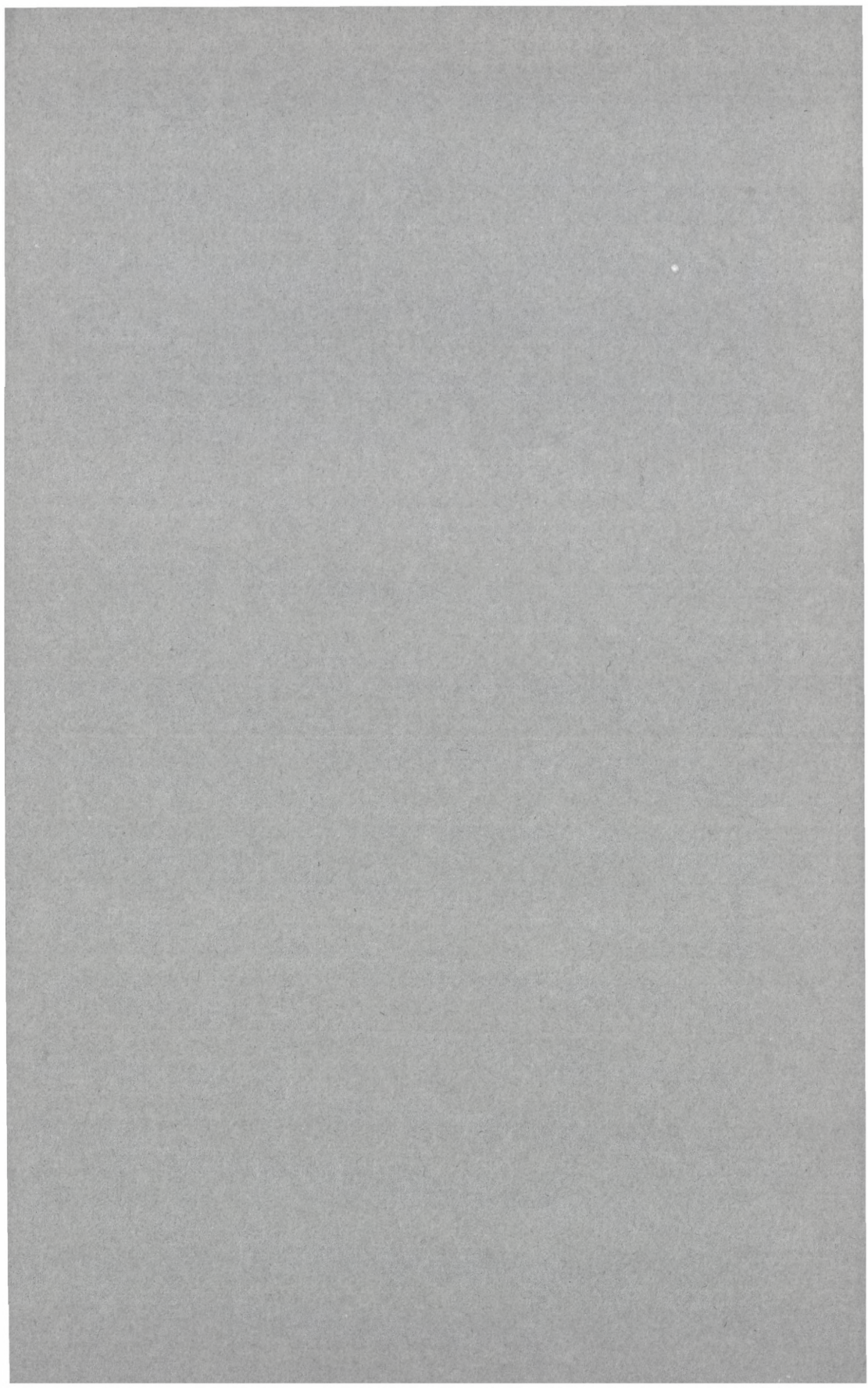
The Academy's relations to other academies are mentioned on pp. 70–71.

On pages 74–75 are listed the main features of the finances of the Academy comprising the government grant of D. Kr. 400,000, the block grant from the Carlsberg Foundation, D. Kr. 680,000, and the contributions from the Research Councils, D. Kr. 250,000, to support international participation.

Pages 79–116 contain reports from commissions of the Academy as well as national committees under the Council for International Organizations of Medical Sciences, the Union Académique Internationale and the International Council of Scientific Unions.

HENVISNINGER

Selskabets publikationer 1742-1930	Overs. 1929-30, side 175-365
» » 1930-1935	Overs. 1935-36, side 291-308
» » 1936-1940	Overs. 1940-41, side 235-250
» » 1941-1945	Overs. 1945-46, side 123-139
» » 1946-1950	Overs. 1950-51, side 140-153
» » 1917-1956	Særlig publ. side 1- 98
» » 1957-1962	Overs. 1961-62, side 226-242
» » 1963-1968	Overs. 1967-68, side 199-214
» » 1968-1973	Overs. 1973-74, side 171-185
» » prisliste 1966	Overs. 1966-67, side 179-213
Biol. Skr. & Medd., prisliste 1919-77	Særlig publ. side 1- 18
Mat. Fys. Medd. & Skr., prisliste 1917-78	Særlig publ. side 1- 28
The Humanities, prisliste 1917-81	Særlig publ. side 1- 20
Legat- og dotationsbestemmelser	Overs. 1939-40, side 121-153
Fundats for »Niels Bohr Legatet«	Overs. 1945-46, side 39- 40
Beslutning vedr. »Niels Bohr Legatet«	Overs. 1955-56, side 50
Beslutning vedr. »Niels Bohr Legatet«	Overs. 1962-63, side 61
Beslutning vedr. »Niels Bohr Legatet«	Overs. 1964-65, side 75
Beslutning vedr. »Niels Bohr Legatet«	Overs. 1965-66, side 64- 65
Fundats for »Mag. art. Marcus Lorenzens Legat« ..	Overs. 1946-47, side 41- 43
Tillæg 1955 til fundats for »Grosserer A. Collstrops Hjem for en dansk Videnskabsmand«	Overs. 1954-55, side 41- 42
Tillæg 1966 til fundats for samme	Overs. 1965-66, side 62
Tillæg 1973 til fundats for samme	Overs. 1972-73, side 64- 65
Tillæg 1965 til dotationsskrivelse for »J. P. Suhr & Søns Legat«	Overs. 1964-65, side 75- 76
Fundats for »Professor Knud Sands Legat«	Overs. 1969-70, side 53- 56
Forretningsorden for samme	Overs. 1969-70, side 65- 68
Fundats for »Selskabets Bidragsfond«	Overs. 1974-75, side 56- 59
Selskabets »Vedtægter og Forretningsorden« 1977 .	Særlig publ. side 1- 31
Ændring til Forr.ord. § 5	Overs. 1977-78, side 60
Ændring til Forr.ord. § 2	Overs. 1980-81, side 66
Ændring til Forr.ord. §§ 2, 6, 8	Overs. 1981-82, side 65
Selskabets bytteforbindelser	Overs. 1978-79, side 227-255

UDGIVNE PUBLIKATIONER

	Dkr. excl. moms
<i>Oversigten</i>	
Oversigt over Selskabets Virksomhed 1980-1981. 168 s., 4 portr.	100,-

Historisk-filosofiske Skrifter

Bind 9 (kr. 780,-)

4. Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century. By Brita Malmer, Mark Blackburn, Michael Dolley, Kenneth Jonsson and C. J. Becker. Edited by C. J. Becker. 1981. 176 s. m. ill. og tavler	200,-
5. Riis, P. J.: Etruscan Types of Heads. A Revised Chronology of the Archaic and Classical Terracottas of Etruscan Campania and Central Italy. 1981. 84 s. incl. 54 ill., 4 foldetavler	160,-

Bind 10 (uafsluttet)

3. Oldenburg, Evelyn, and Rohweder, Jørgen: The Excavations at Tall Darük (Usnu?) and 'Arab-al-Mulk (Paltos). (Publications of the Carlsberg Expedition to Phoenicia 8.). 1981. 132 s. incl. 68 ill., 2 foldetavler	200,-

Historisk-filosofiske Meddelelser

Bind 50 (uafsluttet)

3. Finley, M. I.: Authority and Legitimacy in the Classical City-State. 1982. 24 s.	40,-
4. <i>Remigius</i> , Schleswig 1486. A Latin Grammar in Facsimile Edition with a Postscript by Jan Pinborg. Published in Honour of the Quincentenary of the University Library of Copenhagen. 1982. 84 s.	80,-

Biologiske Skrifter

Bind 23 (uafsluttet)

2. Böcher, Tyge W.: Evolutionary Trends in Ericalean Leaf Structure. 1981. 64 s. incl. 23 ill.	90,-

Matematisk-fysiske Meddelelser

Bind 40 (uafsluttet)

9. Besenbacher, F., Andersen, H. H., Hvelplund, P., and Knudsen, H.: Stragling in Energy Loss of Swift Hydrogen and Helium Ions in Gases. 1981. 42 s. incl. 24 ill.	50,-
10. Neugebauer, Otto: The 'Astronomical' Chapters of the Ethiopic Book of Enoch (72-82). Translation and Commentary. With Additional Notes on the Aramaic Fragments by Matthew Black. 1981. 42 s. incl. 3 ill.	50,-
11. Kalckar, J., Lindhard, J., and Ulfbeck, O.: Self-Mass and Equivalence in Special Relativity. 1982. 42 s. incl. 4 ill.	60,-

Pris 100 kr.